

Fosforhushållning och åtgärder mot fosforförluster i praktiken

– resultat från en webbenkät
med 3 887 lantbrukare

- Medlemmar i Greppa Näringen och lantbrukare med stora gårdar är mer insatta och gör fler åtgärder för att förbättra fosforutnyttjandet och minska förlusterna än icke-medlemmar och de som har mindre gårdar.
- 62 procent av dem som besvarade enkäten kände inte till något av stöden för strukturkalkning och 80 procent kände inte till stöden till dränering och anläggning av kalkfilterdiken.
- Var femte lantbrukare kan tänka sig att anlägga en fosfordamm. Av dessa vill 85 procent ha hjälp av en rådgivare med projektering och ansökan.

Våren 2016 startade Greppa Näringen en fosforkampanj. Som avslutning på kampanjen ville vi kartlägga vilka åtgärder mot fosforförluster som görs ute på gårdarna, vad lantbrukarna planerar att göra framöver, hur väl de känner till vilka stöd som finns att söka, vilka råd de fått m.m. Därför bestämde vi oss för att göra en enkät och i februari 2018 gav vi Nordiska Undersökningsgruppen i uppdrag att genomföra den.

Enkäten skickades ut till alla lantbrukare med mer än 20 hektar åker som hade en e-postadress i SAM-registret, totalt 13 861 st. Sammanlagt fick vi in 3 887 svar. Resultatet redovisas i den här rapporten. Det är ett unikt material som vi tror kan vara till nytta vid utformningen av stöd, rådgivning och andra styrmedel för bättre vattenkvalitet i kommande landsbygdsprogram.

Författare:
Johan Malgeryd (red.)
Anders Lindhe
Katarina Börling
Markus Hoffmann
Stina Olofsson

Omslagsbild: Maria Malgeryd

Nordiska Undersökningsgruppen AB
Elmiavägen 11, 554 54 Jönköping
+46 36 346230
www.nugruppen.se

Förord

Greppa Näringen erbjuder kostnadsfri rådgivning som både lantbrukare och miljön tjänar på. Målen är minskade utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel. Projektet drivs i samarbete mellan Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna och ett stort antal rådgivningsföretag i lantbruksbranschen.

Greppa Näringen har pågått under lång tid och fått stort genomslag i lantbruket. Sedan projektet startade 2001 har fokus på åtgärder för att minska fosforläckaget från jordbruksmark till vatten ökat.

I pilotprojektet Greppa Fosfor, som pågick under åren 2006-2015, studerades olika åtgärder mot fosforförluster och hur de kan genomföras i tre pilotområden. Våren 2016 startade Greppa Näringen en fosforkampanj för att föra ut resultat och erfarenheter från pilotprojektet till rådgivare och lantbrukare. Som avslutning på kampanjen ville vi kartlägga vilka åtgärder mot fosforförluster som görs ute på gårdarna, vad lantbrukarna planerar att göra framöver, hur väl de känner till vilka stöd som finns att söka, vilka råd de fått m.m. Det har visat sig vara svårt att få fram statistik på detta via stödsystemen och andra kanaler. Därför bestämde vi oss för att göra en enkät och i februari 2018 gav vi Nordiska Undersökningsgruppen i uppdrag att genomföra den.

Enkäten skickades ut till alla lantbrukare med mer än 20 hektar åker som hade en e-postadress i SAM-registret, totalt 13 861 st. Svarefrekvensen var hela 28 procent (3 887 svar), vilket är en hög siffra för webbenkäter. Flest svar fick vi från Västra Götaland och Skåne följt av Östergötland, Uppsala, Sörmland och Jönköpings län. Fördelningen mellan län är i det närmaste identisk om man jämför dem som svarat med hela målgruppen, vilket tyder på en hög reliabilitet, dvs. att svaren är representativa för gruppen.

Frågor och svarsalternativ har till största delen utformats av arbetsgruppen för fosforkampanjen, som bestod av Johan Malgeryd, Stina Olofsson, Katarina Börling, Markus Hoffmann och Bibbi Bonorden. I den slutliga utformningen har även Anders Lindhe från Nordiska Undersökningsgruppen AB medverkat. Anders Lindhe har också sammanställt uppdragsrapporten som utgör grunden till den här rapporten medan Johan Malgeryd, Stina Olofsson, Katarina Börling och Markus Hoffmann har skrivit förord, sammanfattning och de kommentarer från Greppa Näringen som finns i slutet av varje avsnitt i resultatdelen. Praktikanterna Kristin Lidman och Emma Eriksson har hjälpt till med sortering och kategorisering av fritextsvaren som redovisas i bilaga 2. För den slutliga bearbetningen av text, tabeller och diagram har Johan Malgeryd ansvarat. Vi vill också rikta ett varmt tack till alla de 3 887 lantbrukare som tagit sig tid att besvara enkäten. Er insats är värdefull!

Linköping och Alnarp i december 2020

Johan Malgeryd

Stina Olofsson

Sammanfattning

Både EU:s vattendirektiv och Baltic Sea Action Plan (BSAP) har bidragit till ett ökat fokus på åtgärder för att minska fosforläckaget från jordbruksmark. I pilotprojektet Greppa Fosforn, som pågick 2006-2015, studerades olika åtgärder mot fosforförluster i tre pilotområden. Våren 2016 startade Greppa Näringen en fosforkampanj för att föra ut resultat och erfarenheter till rådgivare och lantbrukare. Som avslutning på kampanjen ville vi kartlägga vilka åtgärder som görs ute på gårdarna.

Syftet var att fånga upp vilka fosforåtgärder som genomförs av lantbrukarna i praktiken, ge kunskap om hur väl lantbrukarna känner till de ekonomiska stöden i landsbygdsprogrammet och LOVA (LOkala Vattenvårdsåtgärder) och förbättra fosforrådgivningen inom Greppa Näringen.

Webbenkäten skickades ut via e-post till alla lantbrukare med mer än 20 hektar åker som hade en e-postadress i Jordbruksverkets SAM-register. Insamlingen genomfördes av Nordiska Undersökningsgruppen. Totalt skickades inbjudan ut till 13 861 lantbrukare och vi fick in 3 887 svar.

90 procent av lantbrukarna som svarade på enkäten är män. Bara 9 procent är 35 år eller yngre medan nästan hälften är 55+. Den vanligaste produktionsinriktningen är växtodling följt av skog, nötkött, entreprenadverksamhet och mjölkproduktion. Drygt en tredjedel brukar mindre än 50 hektar åker medan 16 procent brukar 200 hektar eller mer. 30 procent brukar sina gårdar helt eller delvis ekologiskt och knappt 4 av 10 är medlemmar i Greppa Näringen.

Två av tre har gjort en växtnäringsbalans. På gårdar med >200 hektar åker och bland Greppa Näringens medlemmar är andelen hela 92 respektive 96 procent. Det är vanligare med underskott än överskott i fosforbalansen. 4 av 10 lantbrukare har effektiviserat sin fosforanvändning i växtodlingen de senaste fem åren, främst genom att köpa in mindre fosfor med mineralgödsel.

9 procent av lantbrukarna har fått rådgivning enligt modul 11B Fosforstrategi. De vanligaste råden var att markkartera, gödsla enligt markkartan och förbättra eller se över dräneringen. Andra vanliga råd var att strukturkalka och anlägga skydds-zoner längs diken och vattendrag.

53 procent har en markkarta som är högst 10 år gammal. Medlemmar i Greppa Näringen har det dubbelt så ofta (77 procent) som icke-medlemmar (38 procent). Av fritextsvaren framgår att många inte vet vad deras fält har för fosforklass.

Nästan var tredje lantbrukare (31 procent) har sett att det under vissa tider på året rinner vatten på markytan eller uppstår fläckvis jorderosion på något eller några fält. Drygt hälften har anlagt gräsbevuxna skydds-zoner längs diken, sjöar eller vattendrag. Anpassade skydds-zoner är mer ovanliga. Främsta anledningen är att lantbrukarna anser att det inte behövs. Den näst vanligaste förklaringen är att man inte kände till att en sådan miljöersättning fanns.

8 procent av dem som medverkade i undersökningen har en eller flera fosfordammar på sin gård. 10 procent har anlagt minst en våtmark. 20 procent skulle kunna tänka sig att anlägga en fosfordamm, men 85 procent kan bara tänka sig att göra det om de får hjälp av en rådgivare med projektering och ansökan. Att resterande 80 procent inte kan tänka sig att göra det beror främst på att det inte passar på gården och att de inte vill dra på sig kostnader för projektering och ansökan som de inte vet om de får ersättning för.

Var femte lantbrukare (21 procent) har strukturerat någon del av sin åkermark sedan 2010, i genomsnitt 39,7 hektar. 74 procent har gjort det utan stöd. 25 procent har fått LOVA-stöd medan bara 1 procent (!) har gjort det med stöd från landsbygdsprogrammet. Det ger anledning att fundera över hur stödvillkoren kan förändras så att stöden blir mer attraktiva och lättare att söka. Hela 62 procent av lantbrukarna kände inte till att det finns stöd för strukturerat. Bland dem som inte har planer på att strukturerat svarar ungefär hälften att strukturerat inte passar på deras jordar. Andra vanliga skäl är att man arrenderar marken eller inte får eftersom det inte är tillåtet i ekologisk odling.

Drygt 60 procent av lantbrukarna har problem med stående vatten eller dålig dränering på ett eller flera ställen på gården. 38 procent har om- eller nytäckdikning någon del av åkermarken de senaste 10 åren. Bara några få procent har anlagt kalkfilterdiken vid täckdikning på lerjord. Troligen är metoden ännu okänd bland många. Yngre lantbrukare planerar att täckdika i större utsträckning än äldre. Det är anmärkningsvärt att hela 80 procent inte kände till investeringsstödet för täckdikning eller miljöinvesterstödet för kalkfilterdiken. En viktig slutsats är att det behövs mer information om dessa och andra stöd.

Av de 173 svarande som har grisar har 73 procent gjort något för att öka fosforutnyttjandet i fodret. Nästan 6 av 10 blötutfodrar, 4 av 10 fasutfodrar och 36 procent använder foder med tillsats av enzymet fytas. Bland dem som har slaktkycklingar eller värphöns (88 st) är andelen som har ökat fosforutnyttjandet i fodret betydligt mindre, bara 37 procent. 34 procent använder foder med fytas. Bland mjölkproducenterna (567 st) har två tredjedelar gjort något för att förbättra fosforutnyttjandet i fodret. Nästan 4 av 10 har anpassat valet av mineralfoder efter djurens fosforbehov medan knappt 3 av 10 har låtit en rådgivare räkna på fosforinnehållet. Svaren tyder på att det är fler än de ekologiska producenterna som avstår från att använda fytas. Det innebär att en större andel av fosfor i fodret hamnar i gödseln.

Medlemmar i Greppa Näringen och lantbrukare med stora gårdar är mer insatta och gör fler åtgärder än icke-medlemmar och de som har mindre gårdar. Det syns bl.a. i hur stor andel som har gjort en växtnäringsbalans, markkarterat, anlagt skyddszoner, fosfordammar och våtmarker, strukturerat eller täckdikning och i vilken utsträckning man känner till stöden. Förmodligen är det lättare att göra denna typ av investeringar på större gårdar. Rådgivningen kan också ha inspirerat och motiverat lantbrukarna genom att förklara åtgärdernas effekt på näringsrening och andra positiva värden.

Summary

Both the EU Water Framework Directive (WFD) and the Baltic Sea Action Plan (BSAP) contributed to an increased focus on measures to reduce phosphorus leakage from agricultural land. In the pilot project Focus on Phosphorus, which ran from 2006 to 2015, various measures to reduce phosphorus losses were studied in three pilot areas. In the spring of 2016, Focus on Nutrients started a phosphorus campaign to bring out results and experiences to advisors and farmers. At the end of the campaign, we wanted to map out what measures are being taken on the farms.

The aim was to capture the phosphorus measures carried out by farmers in practice, provide knowledge of how well farmers know about the financial support available in the Rural Development Program (RDP) and the national support scheme LOVA (LOcal measures to improve WAtER quality) and improve phosphorus advice within Focus on Nutrients.

The web survey was sent out via e-mail to all farmers with more than 20 hectares of arable land who had an e-mail address in the Swedish Board of Agriculture's SAM register. The collection was carried out by the Nordic Research Group. The invitation was sent out to 13,861 farmers and we received 3,887 responses.

90 percent of the farmers who responded to the survey are men. Only 9 percent are 35 years or younger while almost half are 55+. The most common type of production is plant cultivation followed by forestry, beef production, contracting and dairy production. Just over a third cultivate less than 50 hectares, while 16 percent have 200 hectares or more. 30 percent run their farms completely or partially organically and just under 4 out of 10 are members of Focus on Nutrients.

Two out of three have made a plant nutrient balance. On farms with > 200 hectares of land and among Focus on Nutrient's members, the proportions are as high as 92 and 96 percent, respectively. Deficits are more common than surpluses in the phosphorus balances. 4 out of 10 farmers have streamlined their phosphorus use in crop production over the past five years, mainly by purchasing less phosphorus in mineral fertilizers.

9 percent of farmers received advice according to farm visit 11B Phosphorus Strategy. The most common advice given was to perform soil mapping, fertilize according to the soil map and to improve or renew the drainage system. Other common advice was to perform soil structure liming and establish buffer strips along ditches and watercourses.

53 percent have a soil map that is at most 10 years old. Members of Focus on Nutrients have it twice as often (77 percent) as non-members (38 percent). The free text answers show that many do not know the phosphorus status of their fields.

Almost every third farmer (31 percent) has seen water flowing on the soil surface or spots with soil erosion during certain times of the year in one or more fields. Just over half have established riparian buffer strips along ditches, lakes or watercourses. Customized buffer zones are more unusual. The main reason is that the

farmers think there is no need. The second most common explanation is that they did not know that such an agri-environmental payment existed.

8 percent of those who participated in the survey have one or more phosphorus ponds on their farm. 10 percent constructed at least one wetland. 20 percent may consider to build a phosphorus pond, but as many as 85 percent only if they get assistance from a consultant with planning and application. The reasons why the remaining 80 percent would not consider to do it are mainly that it is not suitable on their farm and that they do not want to incur costs for planning and application for which they don't know if they will receive compensation.

Every fifth farmer (21 percent) has performed soil structure liming on some of their arable land since 2010, on average 39.7 hectares. 74 percent did it without economic support. 25 percent received grants from the national support scheme LOVA while only 1 percent (!) got funding from the RDP. This gives reason to consider how the terms can be changed to make the grants more attractive and easier to apply for. As many as 62 percent of farmers were not aware of the financial support for soil structure liming. Among those who don't plan to perform soil structure liming, about half state that it is not applicable on their soils. Other common reasons are that they lease the land or that they are not allowed to since it is not permitted in organic farming.

Just over 60 percent of the farmers have problems with remaining water on the soil surface or poor drainage in one or more places on the farm. 38 percent have re-drained or installed a new subsurface drainage system on some of their arable land over the past 10 years. Only a few percent also mixed soil structure lime into the backfill of the drainpipe trenches when re-draining fields with clay soil. The method is probably still unknown among many farmers. Younger farmers plan to re-drain to a greater extent than older. It is remarkable that 80 percent did not know about the investment support for improved drainage or grants for non-productive environmental investments for mixing soil structure lime into the backfill of the drainpipe trenches on clay soils. An important conclusion is that more information is needed about these and other grants.

Of the 173 respondents who have pigs, 73 percent have done something to increase phosphorus utilization in the feed. Almost 6 out of 10 apply wet feeding, 4 out of 10 apply phase feeding and 36 percent use feed with the enzyme phytase added. Among the 88 who have broilers or laying hens, the proportion that has increased phosphorus utilization in the feed is smaller, only 37 percent. 34 percent use feed with phytase. Among 567 dairy farmers, two thirds have done something to improve the phosphorus utilization in the feed. Almost 4 out of 10 adapted the choice of mineral feed to the phosphorus need of the animals, while just under 3 out of 10 let an advisor calculate the phosphorus content. The results indicate that not only the organic producers refrain from using phytase. This means that a larger proportion of the phosphorus in the feed ends up in the manure.

Members of Focus on Nutrients and farmers with large farms are more experienced and take more action than non-members and those who have smaller farms. It is shown e.g. in the proportion who made a plant nutrient balance, performed soil mapping, established buffer zones, phosphorus ponds and wetlands, carried out soil structure liming or installed a new drainage system, and to what extent the economic supports are known. It is probably easier to make this kind of investments on larger farms. The advisor may also have inspired and motivated the farmers by explaining the effect of the measures on nutrient losses and other positive values.

Innehåll

1	Bakgrund.....	15
2	Syfte	15
3	Metod, urval och antal svar	16
3.1	Rapportering.....	16
3.2	Reliabilitet	17
4	Resultat.....	19
4.1	Bakgrundsinformation	19
4.1.1	Kön.....	20
4.1.2	Ålder	20
4.1.3	Län.....	21
4.1.4	Produktionsinriktning	22
4.1.5	Antal hektar	23
4.1.6	Typ av jordar på gården.....	23
4.1.7	Andel ekologiskt lantbruk	24
4.1.8	Medlem i Greppa Näringen eller ej	24
4.2	Gårdens växtnäringsbalans	26
4.2.1	Senaste växtnäringsbalansen	27
4.2.2	Över- eller underskott på fosfor	28
4.2.3	Hur senaste växtnäringsbalansen gjordes	30
4.2.4	Använt Stallgödselkalkylen?.....	31
4.2.5	Förändring i över-/underskott vid flera växtnäringsbalanser.....	32
4.2.6	Effektiviserat fosforanvändningen i växtodlingen.....	33
4.3	Fosforrådgivning	35
4.3.1	Rådgivning med fosforstrategimodulen i Greppa Näringen.....	36
4.3.2	Konkreta råd om åtgärder	37
4.4	Markkartering och fosforgödsling	39
4.4.1	Aktuell markkarta för fälten	40
4.4.2	Andel åkerareal i fosforklass IVB eller V.....	41
4.4.3	Minskat fosforgödslingen på fält i P-AL-klass IVB och V	42
4.4.4	Odlar fosforkrävande grödor (potatis, sockerbetor eller majs)	43
4.5	Jorderosion och gräsbevuxna skyddszoner	44
4.5.1	Vatten på markytan eller fläckvis jorderosion	45
4.5.2	Anlagt gräsbevuxna skyddszoner längs diken, sjöar eller vattendrag.....	47
4.5.3	Anlagt anpassade skyddszoner.....	48
4.5.4	Höstharvar fält som ska vårsås.....	50
4.6	Fosfordammar och våtmarker	52
4.6.1	Fosfordammar på gården	52
4.6.2	Anlägga fosfordamm.....	53
4.6.3	Anlagt våtmark på gården.....	55

4.7	Strukturkalkning	56
4.7.1	Strukturkalkat någon åkermark sedan 2010.....	57
4.7.2	Ersättning eller stöd vid strukturkalkning	58
4.7.3	Kännedom om olika stöd till strukturkalkning	59
4.7.4	Planer på att strukturkalka	60
4.8	Täckdikning och kalkfilterdiken	62
4.8.1	Problem med stående vatten och dålig dränering	62
4.8.2	Om- eller nytäckdikad någon del av åkermarken	63
4.8.3	Anlagt kalkfilterdiken	64
4.8.4	Planer på att täckdika de närmaste fem åren.....	65
4.8.5	Anlägga kalkfilterdiken de närmaste fem åren.....	66
4.8.6	Kännedom om investeringsstöd	67
4.9	Fosfor i utfodringen	69
4.9.1	Ökat fosforutnyttjandet i grisarnas foder.....	69
4.9.2	Ökat fosforutnyttjandet i foder till slaktkycklingar och värphöns	70
4.9.3	Ökat fosforutnyttjandet i foder till mjölkkor	70
	Litteratur.....	72
	Bilaga 1. Enkätfrågor	73
	Bilaga 2. Fritextsvar.....	76

1 Bakgrund

Greppa Näringen erbjuder kostnadsfri rådgivning som både lantbrukare och miljö tjänar på. Målen är minskade utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel. Projektet arbetar med lösningar som ligger i framkant inom miljö- och klimatområdet och är en drivkraft för lönsam tillväxt i den svenska lantbruksnäringen.

Greppa Näringen drivs i samarbete mellan Jordbruksverket, LRF, länsstyrelserna och ett stort antal rådgivningsföretag i lantbruksbranschen. Ytterst ansvarar Jordbruksverket för projektet som finansieras med hjälp av det svenska landsbygdsprogrammet.

Greppa Näringen har pågått under lång tid och fått stort genomslag i det svenska lantbruket. Sedan Greppa Näringen startade 2001 har EU:s vattendirektiv trätt i kraft. Både Vattendirektivet och situationen i Östersjön med krav på utsläppsminskningar i Baltic Sea Action Plan (BSAP) har bidragit till ett ökat fokus på åtgärder för att minska fosforläckaget från jordbruksmark till vatten.

I pilotprojektet Greppa Fosfor, som startade 2006 och slutrapporterades 2015, studerades olika åtgärder mot fosforförluster och hur de kan genomföras i tre pilotområden. Våren 2016 startade Greppa Näringen en fosforkampanj för att föra ut resultat och erfarenheter från pilotprojektet till rådgivare och lantbrukare. Som avslutning på kampanjen ville vi kartlägga vilka åtgärder mot fosforförluster som görs ute på gårdarna. Därför bestämde vi oss för att göra en enkät och i februari 2018 gav vi Nordiska Undersökningsgruppen (NU) i uppdrag att genomföra den.

2 Syfte

Syftet med undersökningen var att:

- Fånga upp vilka fosforåtgärder som genomförs av lantbrukarna i praktiken.
- Ge Greppa Näringen och Jordbruksverket kunskap om hur väl lantbrukarna känner till de ekonomiska stöd som finns att söka i landsbygdsprogrammet inom CAP (Common Agricultural Policy) och det nationella stödprogrammet LOVA (LOkala VAttenvårdsåtgärder).
- Förbättra rådgivningen om fosfor inom Greppa Näringen.

Målet är att projektledningen och övriga inom Greppa Näringen ska få en tydlig bild av hur lantbruket arbetar med fosforåtgärder och vad lantbrukarna anser om den fosforrådgivning och de förslag till åtgärder de tagit del av.

3 Metod, urval och antal svar

Webbenkäten skickades ut via e-post. Mottagarna var lantbrukare med mer än 20 hektar åkermark som hade en e-postadress i Jordbruksverkets SAM-register. Greppa Näringen ansvarade för att dessa adresser ställdes till Nordiska Undersökningsgruppens förfogande.

Insamlingen pågick under perioden 2018-02-19–2018-03-05. Totalt skickades en inbjudan till undersökningen ut med två påminnelser till dem som inte svarat. Målet var att samla in 2 000 svar vilket vi nådde med god marginal, se nedan.

Antal adresser:	13 861 st
Antal felaktiga adresser:	3 st (studsade vid utskick/nådde aldrig mottagaren)
Ny adressbas:	13 858 st
Antal svar:	3 887 st (28 procent svarsfrekvens)

Det gjordes ingen bortfallsstudie i samband med att enkäten skickades ut, men i efterhand har Jordbruksverkets statistikenhet plockat fram uppgifter baserat på Lantbruksregistret 2019 (som till stor del stämmer överens med SAM-registret) som visar följande:

1. Gränsen 20 hektar innebär att:
 - Vi tappar ca 11 procent av arealen och 39 procent av lantbrukarna.
 - Ålderskategorin över 65 år minskar sin andel av lantbrukarna från 36 till 29 procent medan resterande grupper ökar i motsvarande mån.
 - Andelen kvinnliga företagare minskar från 18 till 9 procent.
2. Att mottagarna måste ha en e-postadress innebär dessutom att:
 - 40 procent av bolagen med över 20 hektar åker inte kan få undersökningen.
 - Ålderskategorin över 65 år minskar sin andel ytterligare och är nu endast 21 procent av de lantbrukare som fick undersökningen.

Totalt står de som fick undersökningen för ca 23 procent av företagen och 60 procent av åkerarealen.

3.1 Rapportering

Resultatet från undersökningen redovisas i denna rapport, som är en omarbetad version av den uppdragsrapport Nordiska Undersökningsgruppen lämnade till Jordbruksverket. Här har vi bl.a. kompletterat med kommentarer från Greppa Näringen, arbetat om sammanfattning och inledning, lagt till förord och en engelsk summary och bearbetat och kategoriserat fritextsvaren. Enkätfrågorna redovisas i bilaga 1 och fritextsvaren i bilaga 2.

Svaren på frågorna redovisas dels i diagramform, dels i tabeller där de är uppdelade på olika ålderskategorier (från 26 år och uppåt – svaren från dem som är yngre än 26 år är för få för att redovisa), gårdsstorlek (brukad åkerareal enligt fråga A4) och om man är medlem i Greppa Näringen eller ej. Samtliga kvantitativa svar redovisas i procent.

3.2 Reliabilitet

I den del av SAM-registret som användes till undersökningen fanns två bakgrundsvariabler, s.k. registerdata. Dels fanns en uppgift om i vilket län den registrerade hade sin verksamhet, dels en uppgift om areal, dvs. antal hektar. Då insamlingsmetoden är webbenkät/e-post brukar svarsfrekvensen vara lägre jämfört med t.ex. telefoninsamling. Därför är det viktigt att man jämför tillgänglig registerdata för hela målgruppen med motsvarande bland dem som besvarat undersökningen. Sådana jämförelser görs i tabell 1 och 2 nedan.

Tabell 1. Fördelning mellan län för hela målgruppen (alla som enkäten skickades ut till) och för dem som besvarade enkäten.

Län	Adresser i utskick		Inkomna svar	
	Antal, st	Andel, %	Antal, st	Andel, %
Blekinge	209	1,5	50	1,3
Dalarna	390	2,8	115	3,0
Gotland	487	3,5	153	3,9
Gävleborg	446	3,2	104	2,7
Halland	594	4,3	144	3,7
Jämtland	291	2,1	67	1,7
Jönköping	646	4,7	176	4,5
Kalmar	675	4,9	160	4,1
Kronoberg	314	2,3	88	2,3
Norrbottn	216	1,6	55	1,4
Skåne	2 032	14,7	578	14,9
Stockholm	508	3,7	157	4,0
Södermanland	620	4,5	175	4,5
Uppsala	818	5,9	237	6,1
Värmland	538	3,9	156	4,0
Västerbotten	441	3,2	121	3,1
Västernorrland	303	2,2	85	2,2
Västmanland	487	3,5	133	3,1
Västra Götaland	2 240	16,2	659	17,0
Örebro	513	3,7	157	4,0
Östergötland	1 093	7,9	305	7,8
Vill inte ange	0	0,0	12	3,0
Totalt	13 861	100,0	3 887	100,0

Länsfördelningen är således i det närmaste identisk när man jämför målgruppen som enkäten skickades ut till med hur det ser ut bland dem som besvarat undersökningen. Detsamma gäller storleksfördelningen i hektar. När det gäller antal hektar finns det även en fråga i undersökningen "A4. Hur många hektar åker brukar du (både ägd och arrenderad?". När man jämför dessa svar med uppgifterna i SAM-registret finns vissa avvikelser, se tabell 2 nedan. Troligtvis beror avvikelserna på att arrenderad mark ingår i svaren på fråga A4 men inte i registeruppgiften. Det finns också fall där den som svarat inte brukar någon åkermark själv eller inte vill uppge arealen.

Tabell 2. Storleksfördelningen (antal hektar) i SAM-registret jämfört med svaren på fråga A4.

Areal, ha	Uppgifter i SAM-registret		Inkomna svar på fråga A4	
	Antal, st	Andel, %	Antal, st	Andel, %
0 ha	0	0,0	20	0,5
1-49 ha	5 661	40,8	1 324	34,1
50-99 ha	3 719	26,8	1 056	27,2
100-199 ha	2 706	19,5	864	22,2
200- ha	1 775	12,8	605	15,6
Vill inte ange	0	0,0	18	0,5
Totalt	13 861	100,0	3 887	100,0

I tillhörande korstabuleringar har svaren i fråga A4 använts, inte uppgifterna i SAM-registret.

4 Resultat

Resultaten baseras på de svar som kommit in. Frågor och svar redovisas under rubrikerna:

- Bakgrundsinformation
- Gårdens växtnäringsbalans
- Fosforrådgivning
- Markkartering och fosforgödsling
- Jorderosion och gräsbevuxna skyddszoner
- Fosfordammar och våtmarker
- Strukturkalkning
- Täckdikning och kalkfilterdiken
- Fosfor i utfodringen

Varje delavsnitt inleds med en kort sammanfattning av resultaten och avslutas med en kommentar från Greppa Näringen. Vid varje fråga finns information om det är en envals- eller flervalsfråga och i förekommande fall basen i form av antal svar om den är mindre än de 3 887 personer som svarat på enkäten som helhet.

4.1 Bakgrundsinformation

De inledande frågorna i enkäten handlar om bakgrundsinformation. Av svaren framgår att:

- Majoriteten av lantbrukarna som besvarat enkäten (90 procent) är män, vanligtvis i åldersgruppen 56–65 år. Flest svar fick vi in från Västra Götaland (17 procent) och Skåne (15 procent).
- De vanligaste produktionsinriktningarna är växtodling (67 procent), skogsbruk (43 procent) samt nötköttsproduktion (35 procent).
- 30 procent driver gården helt eller delvis ekologiskt (24 procent helt och 6 procent delvis ekologiskt).
- Nästan 4 av 10 (38 procent) är medlemmar i Greppa Näringen.

4.1.1 Kön

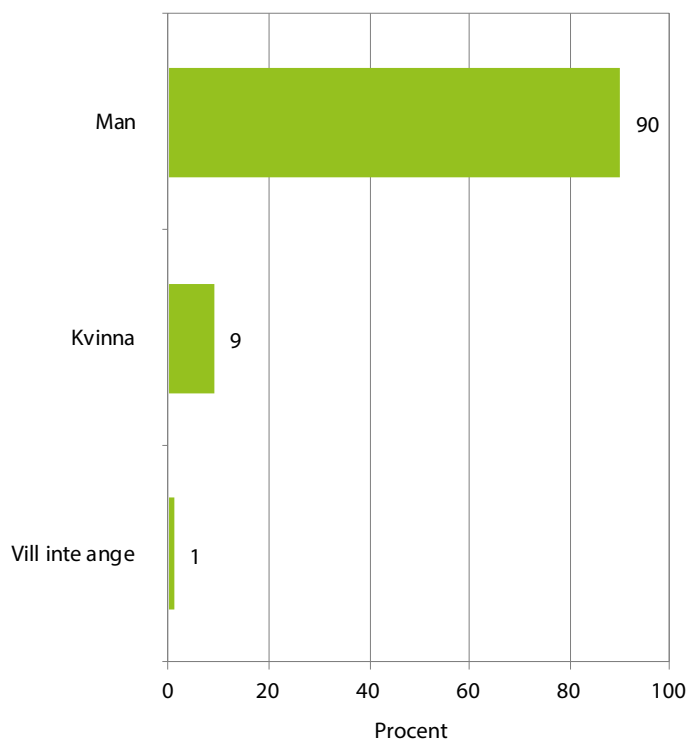

Diagram 1. Svar på fråga A1a. Ange kön! (envalsfråga)

4.1.2 Ålder

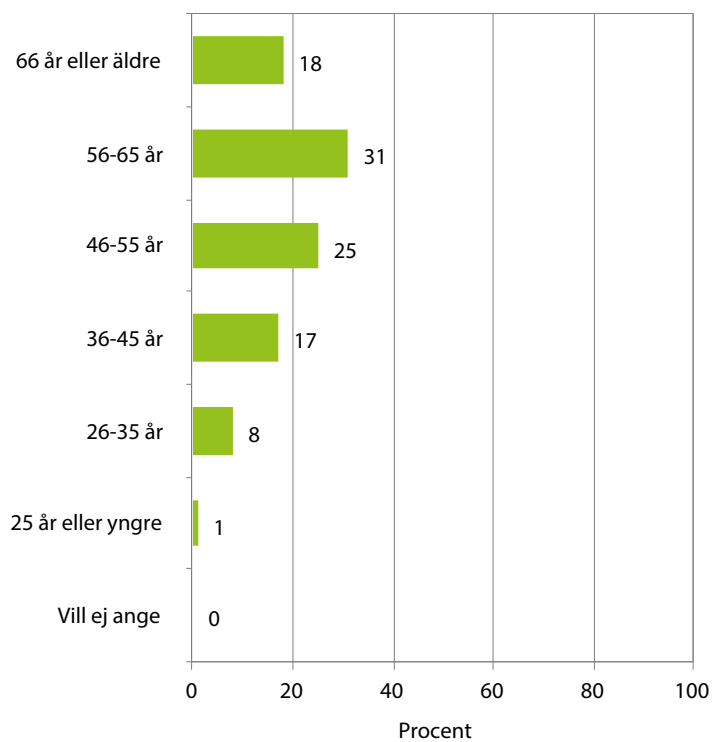

Diagram 2. Svar på fråga A1b. Ange ålder! (envalsfråga)

4.1.3 Län

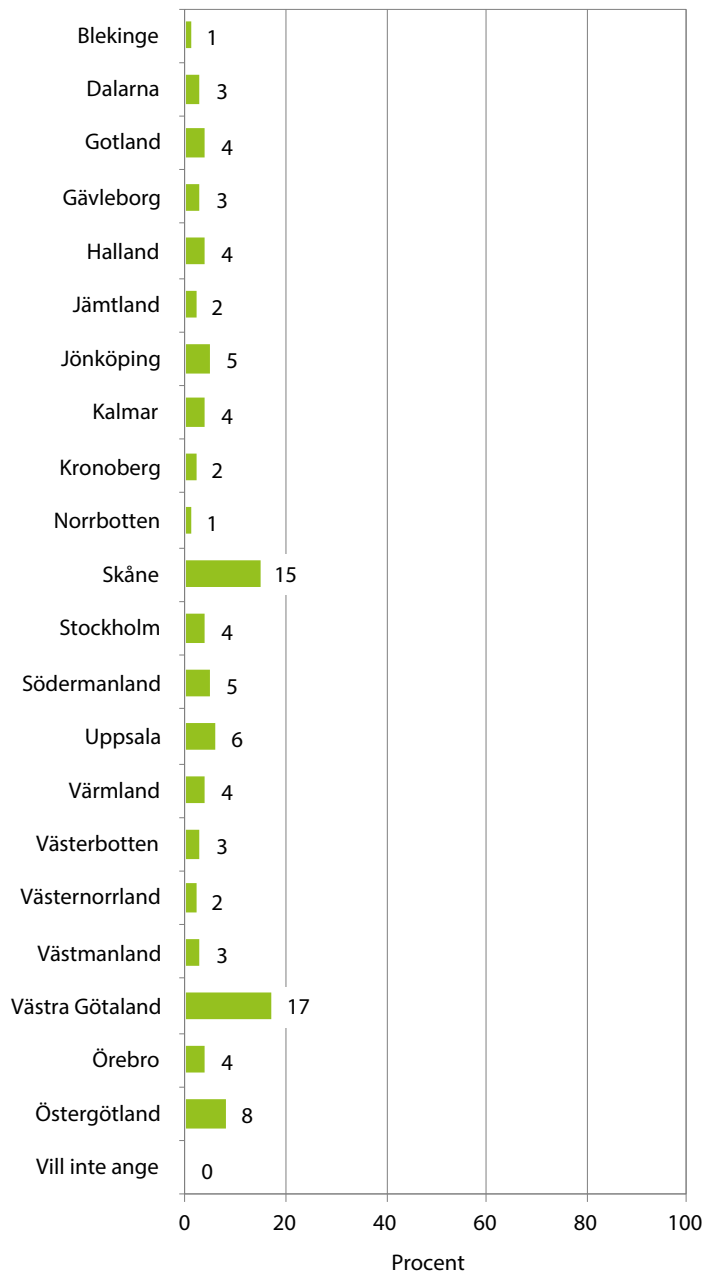

Diagram 3. Svar på fråga A2. Vilket län bor du i? (envalsfråga)

4.1.4 Produktionsinriktning

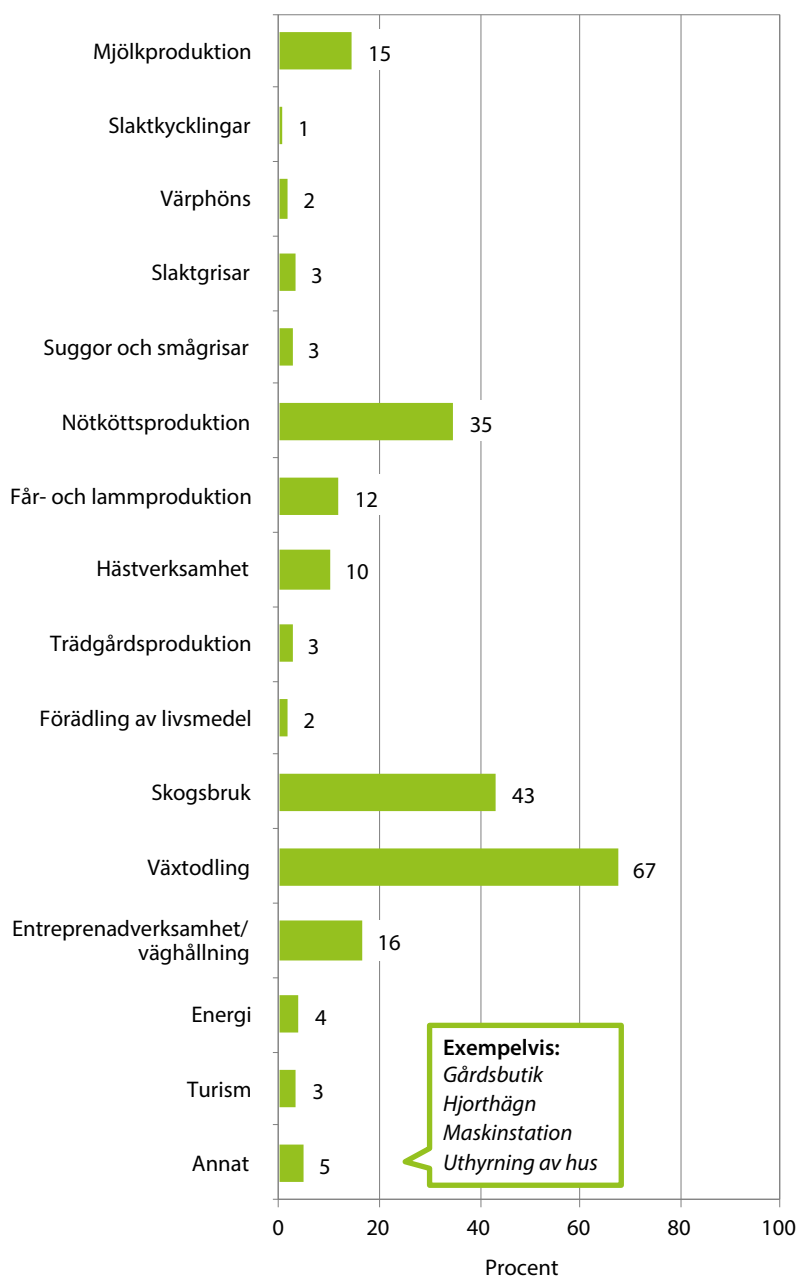

Diagram 4. Svar på fråga A3. Vilken typ av verksamheter du i ditt företag/på gården? (flervalsfråga). Fritextsvaren vid alternativet "Annat" redovisas i bilaga 2.

Tabell 3. Antal djur på djurgårdar med olika produktionsinriktning.

Antal djur/ stallplatser	Mjöl- produktion	Slakt- kycklingar	Värp- höns	Slakt- grisar	Suggor och smågrisar	Nötkött- produktion
Medelvärde	110	134 655	14 509	1 282	298	87
Median	70	100 000	4 000	1 000	150	50
Högsta värde	4 242	600 000	90 000	6 800	6 000	2 400

4.1.5 Antal hektar

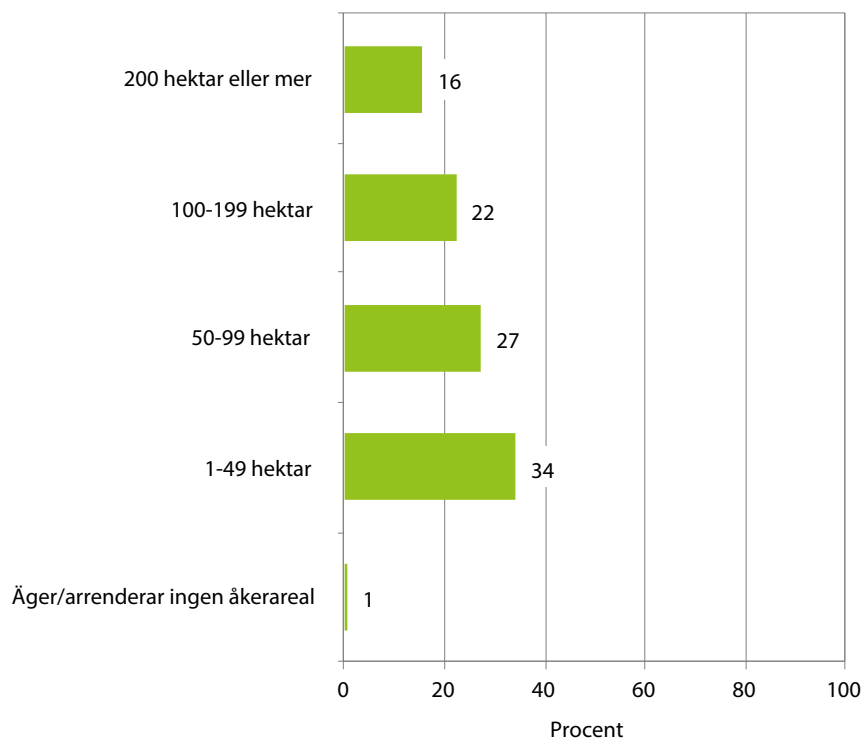

Diagram 5. Svar på fråga A4. Hur många hektar åker brukar du? (både ägd och arrenderad) (envalsfråga)

4.1.6 Typ av jordar på gården

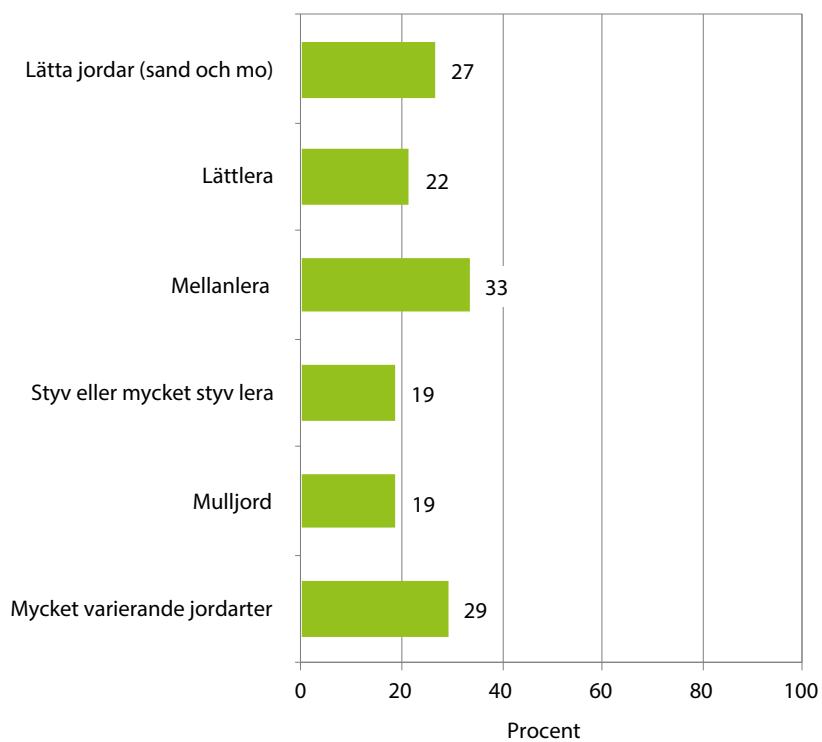

Diagram 6. Svar på fråga A5. Vilka jordar har du mest av på din gård? (flervalsfråga)

4.1.7 Andel ekologiskt lantbruk

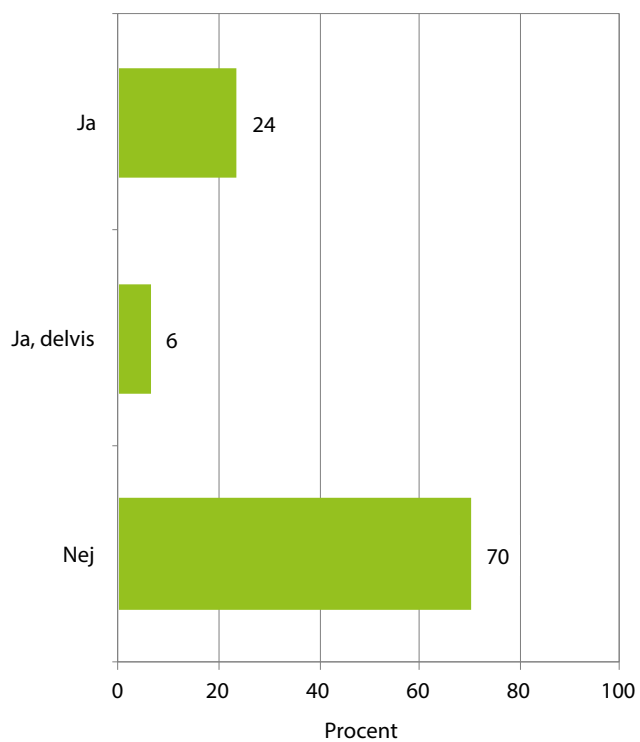

Diagram 7. Svar på fråga A6. Driver du gården ekologiskt? (envalsfråga)

4.1.8 Medlem i Greppa Näringen eller ej

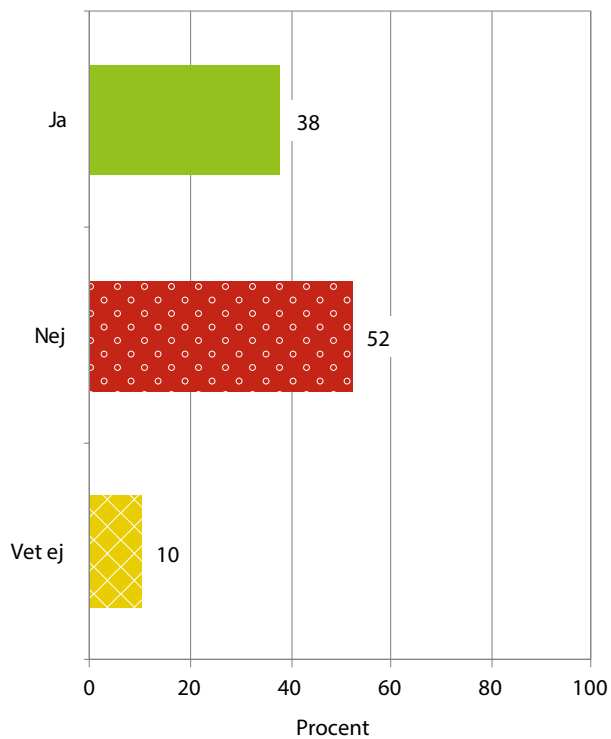

Diagram 8. Svar på fråga A7. Är du medlem i Greppa Näringen? (envalsfråga)

Kommentar från Greppa Näringen

Enkäten skickades ut till alla lantbrukare med mer än 20 hektar åkermark som hade en e-postadress i SAM-registret, totalt 13 861 st. Svarsfrekvensen var hela 28 procent (3 887 svar), vilket är en hög siffra för webbenkäter. Flest svar fick vi från Västra Götaland och Skåne följt av Östergötland, Uppsala, Sörmland och Jönköpings län. Fördelningen mellan län är i det närmaste identisk om man jämför dem som svarat med hela målgruppen. Det tyder på en hög reliabilitet, dvs. att svaren är representativa för målgruppen.

Den manliga dominansen är slående (90 procent män) och det framstår också tydligt att lantbrukarkåren är en åldrande skara. Bara 9 procent av de lantbrukare som besvarat enkäten är 35 år eller yngre medan nästan hälften är 55+. Åldern kan av naturliga skäl påverka viljan till långsiktiga satsningar och större investeringar. Ska man inte hålla på så många år till är det inte lika lockande att göra stora investeringar som betalar sig först på lång sikt. Detta ser vi också i fritextkommentarerna till vissa av frågorna längre fram i enkäten.

Produktionsinriktning är en flervalfråga där man kan kryssa för flera alternativ. Vanligast är växtodling följt av skog, nötkött, entreprenadverksamhet och mjölkproduktion. Drygt en tredjedel brukar mindre än 50 hektar åkermark medan 16 procent brukar 200 hektar eller mer. Jordarterna varierar. Drygt hälften har mellanlera, styv eller mycket styv lera på sina gårdar. Dessa jordar lämpar sig väl för strukturkalkning och för att anlägga kalkfilterdiken till skillnad från lätta jordar och mulljord.

30 procent brukar sina gårdar helt eller delvis ekologiskt. I ekologisk produktion är inte alla åtgärder tillåtna, exempelvis strukturkalkning och att anlägga kalkfilterdiken. Knappt 4 av 10 är medlemmar i Greppa Näringen. För att få individuell rådgivning i Greppa Näringen behöver man normalt ha minst 50 hektar åker eller 25 djurenheter. En intressant frågeställning är om medlemmar i Greppa Näringen har bättre kunskaper om lantbrukets miljöfrågor och genomför fler åtgärder än andra. Det är också av intresse att veta om det finns skillnader mellan olika delar av lantbrukarkåren beroende på gårdsstorlek, brukarens ålder m.m.

4.2 Gårdens växtnäringsbalans

Avsnitt B i enkäten handlar om gårdens växtnäringsbalans, dvs. skillnaden mellan tillförd och bortförd växtnäring, främst fosfor. Svaren visar att:

- 68 procent har gjort en växtnäringsbalans någon gång och 34 procent har gjort en de senaste två åren.
- 35 procent av alla som gjort minst en växtnäringsbalans hade ett underskott av fosfor i den senaste balansen. 31 procent hade ungefär jämvikt mellan tillförsel och bortförsel. 13 procent hade ett fosforöverskott, men bara 4 procent hade ett överskott som var större än 2 kg per hektar och år.
- 29 procent av dem som svarade på enkäten använde sig av Greppa Näringens rådgivare då de gjorde den senaste växtnäringsbalansen. 9 procent gjorde den med hjälp av Lantmännen och 8 procent uppgav att de gjorde den själva på Greppa Näringens hemsida. Relativt många (22 procent) genomförde den på "Annat sätt" där de vanligaste fritextsvaren är att de antingen gjort den på egen hand eller fått hjälp av Hushållningssällskapet, LRF Konsult eller något annat rådgivningsföretag.
- Nästan var tionde lantbrukare (12 procent av de 2 639 som svarat på denna fråga) har använt Stallgödselkalkylen på Greppa Näringens webbplats för att beräkna det ekonomiska värdet på stallgödsel.
- I de fall man gjort fler än en växtnäringsbalans visade det sig oftast att fosforbalansen var oförändrad. I den mån man sett någon förändring handlade det främst om att över- och underskotten minskat.
- Ungefär 4 av 10 lantbrukare har effektiviserat sin fosforanvändning i växtodlingen de senaste fem åren, främst genom att man köper in mindre fosfor med mineralgödsel.

4.2.1 Senaste växtnäringsbalansen

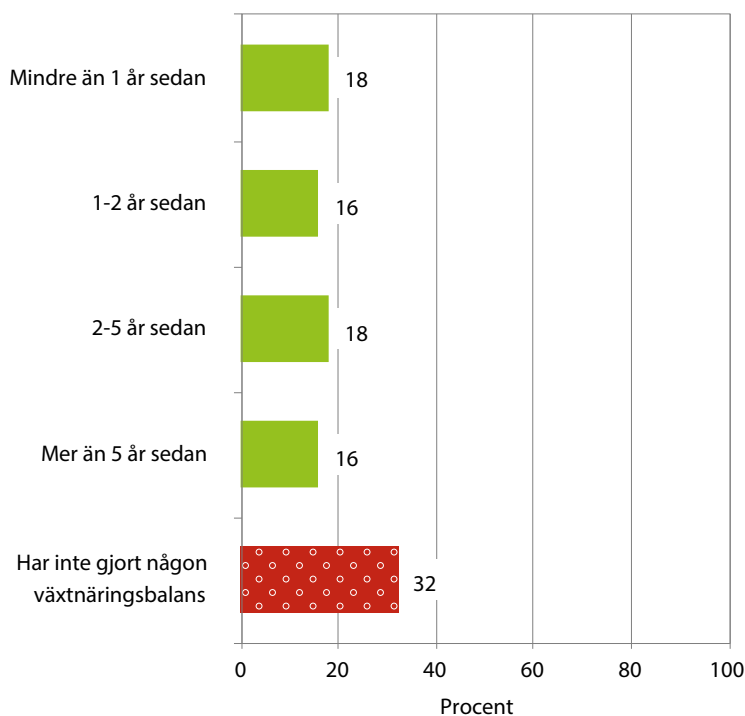

Diagram 9. Svar på fråga B1. När gjorde du senast en växtnäringsbalans? (envälsfråga)

Tabell 4. Svar på fråga B1 När gjorde du senast en växtnäringsbalans? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100-199 ha	50-99 ha	-49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Mindre än 1 år sedan	34%	25%	17%	7%	30%	10%
1-2 år sedan	24%	24%	18%	8%	29%	9%
2-5 år sedan	25%	23%	18%	11%	28%	10%
Mer än 5 år sedan	9%	12%	18%	20%	9%	20%
Har inte gjort någon växtnäringsbalans	8%	16%	29%	54%	4%	51%
	26-35 år	36-45 år	46-55 år	56-65 år	66 år eller äldre	
Mindre än 1 år sedan	25%	24%	17%	17%	14%	
1-2 år sedan	15%	16%	18%	19%	13%	
2-5 år sedan	11%	15%	22%	18%	17%	
Mer än 5 år sedan	4%	8%	15%	20%	23%	
Har inte gjort någon växtnäringsbalans	46%	38%	29%	26%	32%	

4.2.2 Över- eller underskott på fosfor

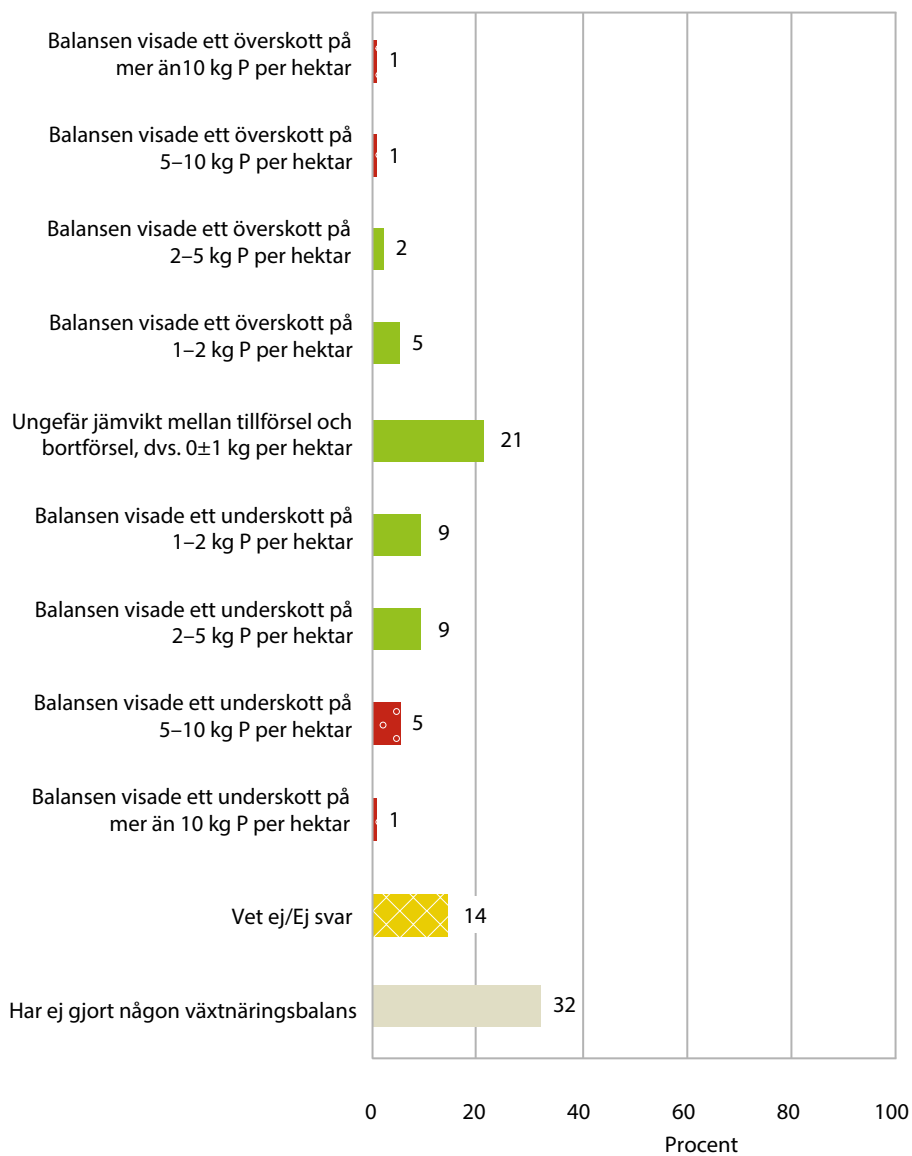

Diagram 10. Svar på fråga B2. Hade du underskott eller överskott på fosfor i senaste växtnäringsbalansen? (envalsfråga)

Tabell 5. Svar på fråga B2 Hade du underskott eller överskott på fosfor i senaste växtnärbalansen? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Överskott mer än 10 kg	1%	0%	0%	0%	1%	0%
Överskott 5–10 kg	2%	2%	1%	0%	2%	0%
Överskott 2–5 kg	3%	4%	2%	1%	5%	1%
Överskott 1–2 kg	8%	8%	5%	3%	10%	3%
Jämvikt	29%	28%	21%	12%	31%	14%
Underskott 1–2 kg	12%	11%	9%	5%	13%	6%
Underskott 2–5 kg	16%	9%	9%	4%	13%	6%
Underskott 5–10 kg	8%	6%	5%	3%	8%	3%
Underskott mer än 10 kg	3%	1%	1%	1%	2%	1%
Vet ej/Ej svar	10%	15%	16%	15%	12%	14%
Har ej gjort någon växtnärbalans	8%	16%	29%	54%	4%	51%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Överskott mer än 10 kg	0%	0%	1%	0%	1%	
Överskott 5–10 kg	1%	1%	2%	1%	0%	
Överskott 2–5 kg	2%	2%	2%	3%	3%	
Överskott 1–2 kg	3%	5%	6%	5%	6%	
Jämvikt	21%	19%	20%	22%	20%	
Underskott 1–2 kg	5%	7%	10%	10%	8%	
Underskott 2–5 kg	7%	8%	9%	10%	7%	
Underskott 5–10 kg	4%	5%	5%	5%	4%	
Underskott mer än 10 kg	2%	2%	1%	1%	1%	
Vet ej/Ej svar	11%	13%	14%	15%	17%	
Har ej gjort någon växtnärbalans	46%	38%	29%	26%	33%	

4.2.3 Hur senaste växtnäringsbalansen gjordes

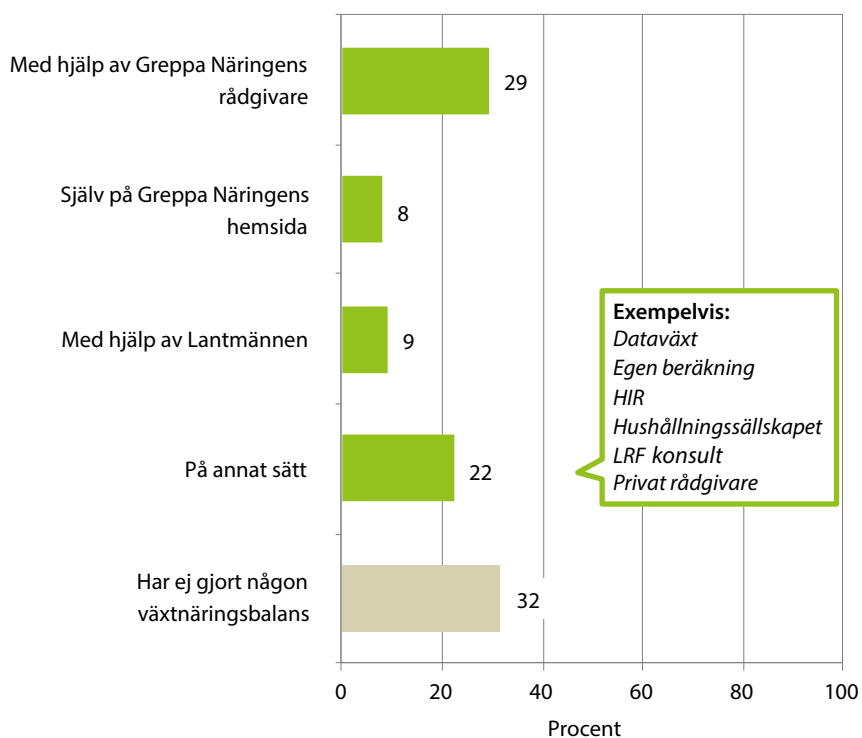

Diagram 11. Svar på fråga B3. Hur gjorde du din senaste växtnäringsbalans? (envalsfråga). Fritextsvaren vid alternativet "På annat sätt" redovisas i bilaga 2.

Tabell 6. Svar på fråga B3 Hur gjorde du din senaste växtnäringsbalans? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Med hjälp av Greppa Näringens rådgivare	48%	44%	29%	12%	66%	5%
Själv på Greppa Näringens hemsida	11%	11%	7%	5%	11%	5%
Med hjälp av Lantmännen	6%	8%	10%	10%	3%	13%
På annat sätt	27%	22%	24%	19%	16%	26%
Har ej gjort någon växtnäringsbalans	8%	16%	29%	54%	4%	51%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Med hjälp av Greppa Näringens rådgivare	29%	28%	34%	30%	22%	
Själv på Greppa Näringens hemsida	5%	8%	8%	9%	7%	
Med hjälp av Lantmännen	4%	6%	9%	10%	13%	
På annat sätt	16%	20%	20%	25%	26%	
Har ej gjort någon växtnäringsbalans	46%	38%	29%	26%	32%	

4.2.4 Använt Stallgödselkalkylen?

Bas: De 2 639 som svarat på frågan

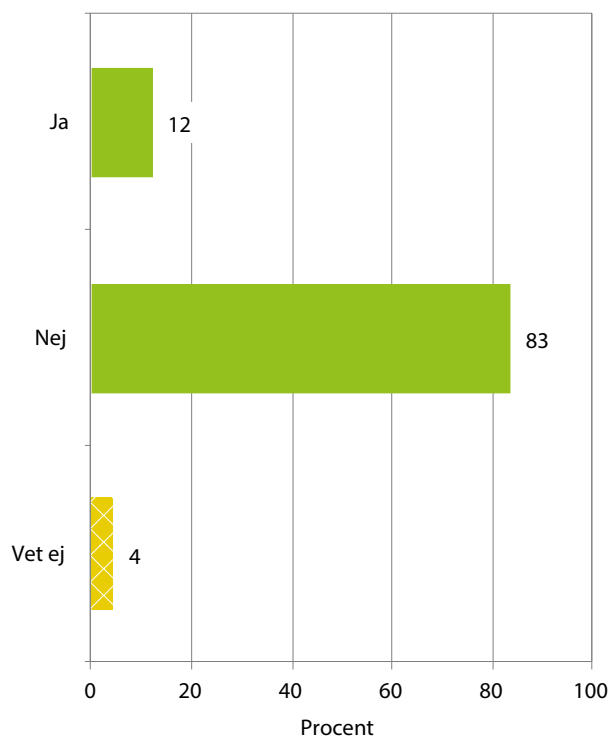

Diagram 12. Svar på fråga B4. Har du använt Stallgödselkalkylen på Greppa Näringens webbplats för att beräkna det ekonomiska värdet på stallgödsel? (envalsfråga)

Tabell 7. Svar på fråga B4 Har du använt Stallgödselkalkylen på Greppa Näringens webbplats för att beräkna det ekonomiska värdet på stallgödsel? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja	16%	15%	10%	9%	14%	10%
Nej	79%	80%	86%	87%	81%	86%
Vet ej	5%	5%	3%	4%	4%	4%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja	18%	15%	13%	10%	10%	
Nej	77%	81%	83%	86%	84%	
Vet ej	5%	3%	4%	4%	6%	

4.2.5 Förändring i över-/underskott vid flera växtnäringsbalanser

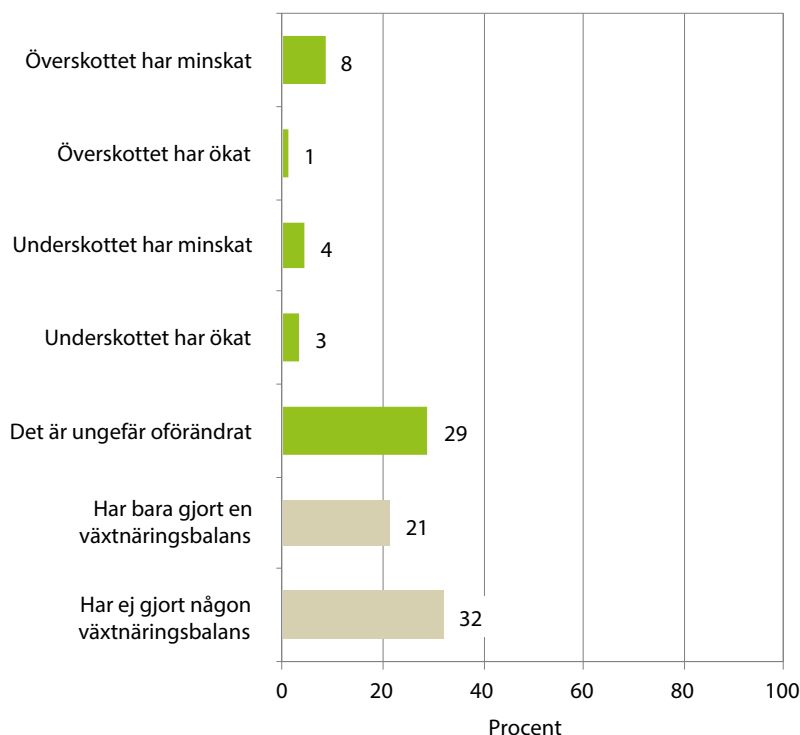

Diagram 13. Svar på fråga B5. Om du gjort flera växtnäringsbalanser, har överskottet eller underskottet i fosforbalansen ändrats de senaste åren? (envalsfråga)

Tabell 8. Svar på fråga B5 Om du gjort flera växtnäringsbalanser, har överskottet eller underskottet i fosforbalansen ändrats de senaste åren? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Överskottet har minskat	14%	13%	8%	4%	17%	3%
Överskottet har ökat	3%	1%	1%	0%	2%	0%
Underskottet har minskat	10%	5%	4%	2%	7%	3%
Underskottet har ökat	6%	3%	4%	2%	5%	2%
Det är ungefär oförändrat	41%	39%	31%	17%	44%	19%
Har bara gjort en växtnäringsbalans	17%	23%	24%	20%	21%	22%
Har ej gjort någon växtnäringsbalans	8%	16%	29%	54%	4%	51%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Överskottet har minskat	5%	9%	9%	9%	7%	
Överskottet har ökat	1%	1%	1%	1%	1%	
Underskottet har minskat	4%	5%	5%	5%	3%	
Underskottet har ökat	1%	3%	3%	4%	4%	
Det är ungefär oförändrat	23%	24%	30%	33%	31%	
Har bara gjort en växtnäringsbalans	20%	20%	22%	22%	22%	
Har ej gjort någon växtnäringsbalans	46%	38%	29%	26%	32%	

4.2.6 Effektiviserat fosforanvändningen i växtodlingen

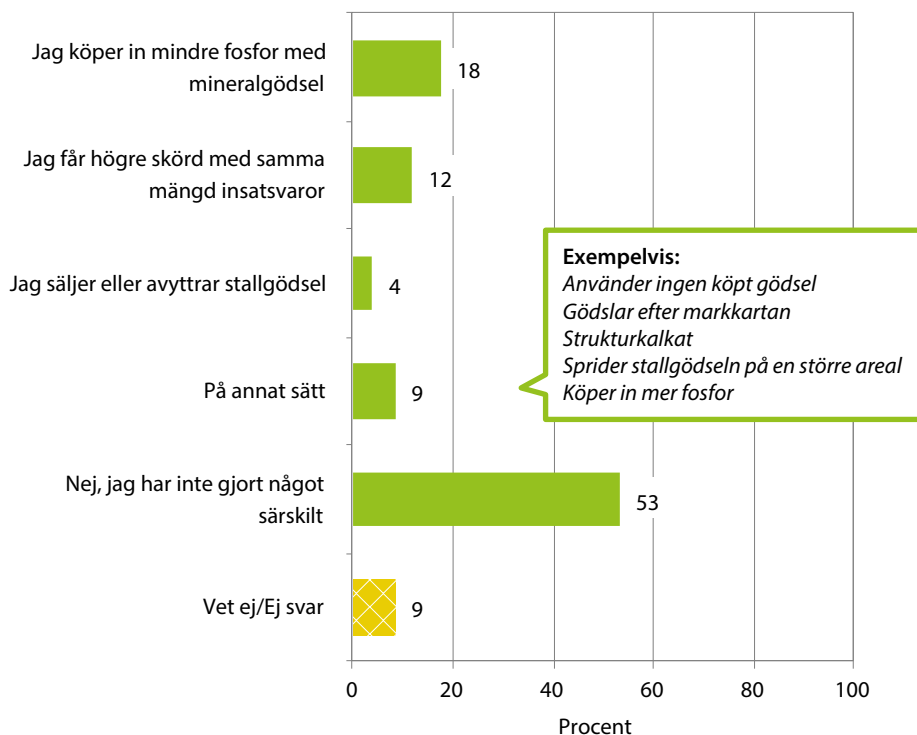

Diagram 14. Svar på fråga B6. Har du effektiviserat din fosforanvändning i växtodlingen de senaste fem åren? (flervalsfråga). Fritextsvaren vid alternativet "På annat sätt" redovisas i bilaga 2.

Tabell 9. Svar på fråga B6 Har du effektiviserat din fosforanvändning i växtodlingen de senaste fem åren? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Köper in mindre fosfor med mineralgödsel	17%	22%	17%	16%	20%	16%
Får högre skörd med samma mängd insatsvaror	25%	16%	10%	5%	19%	7%
Säljer eller avyttrar stallgödsel	8%	5%	4%	2%	7%	2%
Ja, på annat sätt	16%	9%	9%	5%	11%	7%
Nej, jag har inte gjort något särskilt	37%	49%	57%	62%	44%	59%
Vet ej/Ej svar	8%	5%	7%	11%	4%	10%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Köper in mindre fosfor med mineralgödsel	17%	16%	19%	18%	17%	17%
Får högre skörd med samma mängd insatsvaror	16%	15%	14%	10%	9%	9%
Säljer eller avyttrar stallgödsel	7%	5%	4%	4%	2%	2%
Ja, på annat sätt	8%	8%	9%	9%	8%	8%
Nej, jag har inte gjort något särskilt	46%	52%	51%	56%	57%	57%
Vet ej/Ej svar	12%	8%	9%	7%	8%	8%

Kommentar från Greppa Näringen

Två av tre lantbrukare har gjort en växtnäringsbalans någon gång. På gårdar med > 200 hektar åker och bland Greppa Näringens medlemmar är andelen betydligt större, 92 respektive 96 procent. En slutsats är att växtnäringsbalansen ses som ett viktigt verktyg i produktionslantbruket. Bland lantbrukare med mindre än 50 hektar åker har knappt hälften gjort en växtnäringsbalans. Man kan inte se någon tydlig skillnad mellan olika åldersgrupper.

Det är vanligare med under- än överskott i fosforbalansen. 35 procent av alla som gjort minst en växtnäringsbalans hade ett underskott av fosfor i den senaste balansen medan bara 13 procent hade ett fosforöverskott. I denna undersökning ingår alla typer av gårdar, medan Greppa Näringen redovisar balanser indelade efter gårdarnas produktionsinriktning.

I Greppa Näringens senaste sammanställning (Hjelm m.fl., 2020) var det ett genomsnittligt underskott på 2,5 kg fosfor per hektar på konventionella växtodlingsgårdar. Ekologiska växtodlingsgårdar hade ett överskott på 3 kg per hektar. Konventionella mjölkgårdar visade ett överskott om 3 kg medan överskottet var något mindre på ekologiska mjölkgårdar, +1,5 kg per hektar. Konventionella grisgårdar hade ett överskott om 3 kg och ekologiska 7 kg per hektar. Att så få av dem som svarat på enkäten redovisar ett överskott kan tyda på att många är växtodlare och/eller har mindre djurantal än de gårdar som får rådgivning i Greppa Näringen.

Av dem som gjort en växtnäringsbalans har 43 procent gjort det med hjälp av Greppa Näringens rådgivare och ungefär en tredjedel på annat sätt. I fritextsvaren uppger många att de har gjort balansen på egen hand. Näst vanligast är att de fått hjälp av Hushållningssällskapet, LRF Konsult eller något annat rådgivningsföretag. Det kan dock vara så att lantbrukarna är osäkra på om deras ordinarie rådgivare gjort beräkningarna inom ramen för Greppa Näringen-uppdraget eller i den vanliga rådgivningen.

I de fall man gjort fler än en växtnäringsbalans visade det sig oftast att fosforbalansen var oförändrad. 18 procent uppger att överskotten har minskat. Vid den senaste sammanställningen av Greppa Näringens växtnäringsbalanser hade överskotten mellan två balanser minskat med 7 kg per hektar på konventionella grisgårdar och med 2 kg på mjölkgårdar. Det är svårt att se om detta överensstämmer med enkätsvaren då dessa inte är uppdelade efter produktionsinriktning.

Ungefär 4 av 10 lantbrukare har effektiviserat sin fosforanvändning i växtodlingen de senaste fem åren. Man köper in mindre mängd fosfor med mineralgödsel, får högre skörd med samma insats och i några fall säljer stallgödsel från gården. Motsvarande kan ses även i Greppa Näringens ma-

terial där växtodlingsgårdar redovisar minskad fosfortillförsel med mineralgödsel och högre skördar. Grisgårdar för in betydligt mindre mängder fosfor med fodret jämfört med för 5–6 år sedan och i viss mån mindre mineralgödsel och får samtidigt ut större skördar. Mjölkgårdar för in mindre mängd fosfor till gården både med foder och med mineralgödsel.

12 procent av dem som svarat på frågan (2 639 st) har använt stallgödselkalkylen på Greppa Näringens webbplats för att värdera näringsinnehållet vid spridning av gödseln.

4.3 Fosforrådgivning

Inom Greppa Näringen utförs fosforrådgivning framför allt i modul 11B Fosforstrategi, men även i vissa andra moduler som 11C Kväve- och fosforstrategi potatis och 11D Kväve- och fosforstrategi på gårdar med grönsaksodling. Fosforrelaterade råd kan också ges i modul 12A Markpackning, 14A Våtmarksplanering, 14B Skötsel och restaurering av våtmarker, 14D Översyn av dränering, 14U Underhåll av diken, 16A Precisionsodling, 16B Test av mineralgödselspridare samt utfodringsmodulerna för nöt (41A-C) och grisar (50A-B). Svaren på frågorna om fosforrådgivning visar att:

- 22 procent av samtliga lantbrukare har fått någon form av fosforrådgivning via Greppa Näringen. 9 procent har fått rådgivning i fosforstrategimodulen medan resterande 13 procent har fått rådgivning via Greppa Näringen men är osäkra på vilken modul det var.
- De vanligaste råden man fick var att markkartera (9 procent av samtliga, dvs. drygt 40 procent av dem som fått rådgivning inom Greppa Näringen), gödsla enligt markkartan (7 procent) och förbättra/se över dräneringen (6 procent).

4.3.1 Rådgivning med fosforstrategimodulen i Greppa Näringen

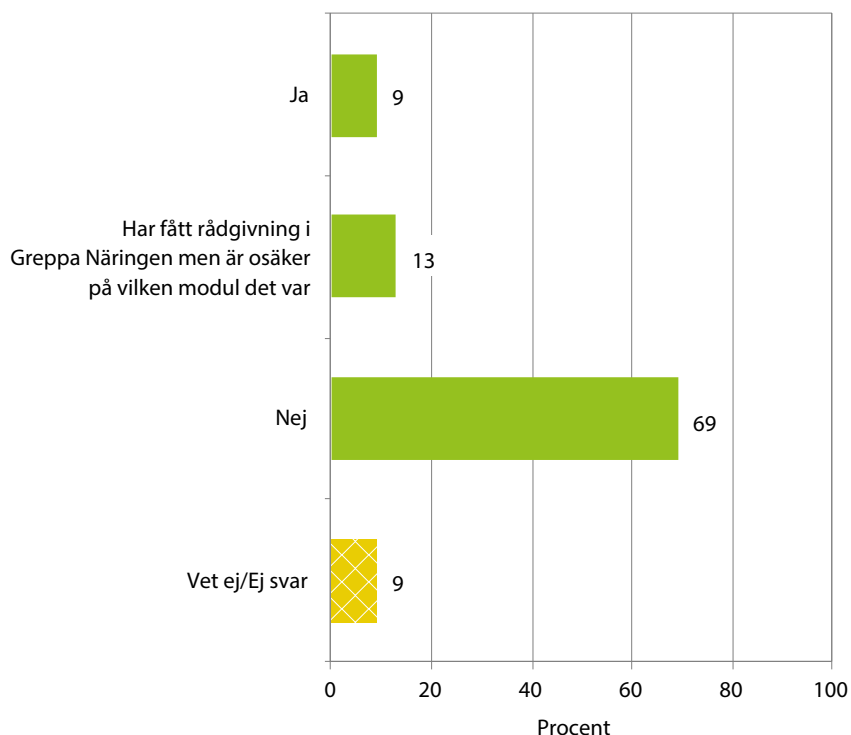

Diagram 15. Svar på fråga C1. Har du fått rådgivning med fosforstrategimodulen i Greppa Näringen? (envalsfråga)

Tabell 10. Svar på fråga C1 Har du fått rådgivning med fosforstrategimodulen i Greppa Näringen? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja	14%	13%	8%	3%	21%	1%
Har fått rådgivning i GN men osäker på modulen	23%	18%	13%	5%	29%	2%
Nej	52%	59%	70%	82%	41%	90%
Vet ej/Ej svar	11%	9%	9%	10%	10%	7%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja	5%	6%	10%	9%	9%	
Har fått rådgivning i GN men osäker på modulen	12%	13%	13%	14%	11%	
Nej	70%	72%	67%	68%	70%	
Vet ej/Ej svar	13%	8%	9%	9%	10%	

4.3.2 Konkreta råd om åtgärder

Diagram 16. Svar på fråga C2. Fick du några konkreta råd om åtgärder för att öka fosforutnyttjandet och minska fosforläckaget, i så fall vilka? (flervalsfråga). Fritextsvaren vid alternativet "Annat" redovisas i bilaga 2.

Tabell 11. Svar på fråga C2 Fick du några konkreta råd om åtgärder för att öka fosforutnyttjandet och minska fosforläckaget, i så fall vilka? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Förbättra/se över dräneringen	13%	9%	5%	1%	14%	1%
Anlägga kalkfilterdiken	3%	2%	1%	0%	3%	0%
Förbättra markstrukturen	9%	6%	2%	0%	8%	0%
Anpassa jordbearbetningen	7%	5%	3%	1%	7%	0%
Anlägga anpassade skyddszoner	6%	3%	1%	1%	5%	0%
Anlägga vanliga skyddszoner	11%	8%	4%	1%	11%	1%
Markkartera	17%	14%	8%	2%	20%	1%
Gödsla enligt markkartan	14%	10%	6%	2%	16%	1%
Anlägga fosfordamm eller våtmark	3%	2%	1%	0%	3%	0%
Strukturkalka	12%	8%	4%	1%	12%	1%
Sälja eller lämna bort stallgödsel från gården	2%	2%	2%	0%	3%	0%
Förbättra precisionen vid spridning av mineralgödsel	8%	5%	2%	1%	7%	0%
Ändra strategi för spridning av stallgödsel	5%	6%	3%	1%	8%	0%
Ändra strategi för spridning av mineralgödsel	2%	2%	2%	0%	3%	0%
Annat	2%	2%	2%	1%	3%	0%
Vet inte/minns inte	5%	4%	3%	2%	7%	1%
Nej, fick inga råd	1%	1%	1%	1%	2%	0%
Har ej fått rådgivning med fosforstrategimodulen	63%	68%	79%	92%	51%	97%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Förbättra/se över dräneringen	8%	6%	6%	6%	4%	
Anlägga kalkfilterdiken	2%	1%	2%	1%	1%	
Förbättra markstrukturen	4%	3%	4%	4%	3%	
Anpassa jordbearbetningen	3%	3%	4%	3%	3%	
Anlägga anpassade skyddszoner	2%	3%	2%	2%	2%	
Anlägga vanliga skyddszoner	4%	5%	5%	5%	4%	
Markkartera	9%	8%	11%	8%	6%	
Gödsla enligt markkartan	6%	6%	8%	6%	8%	
Anlägga fosfordamm eller våtmark	1%	1%	1%	2%	1%	
Strukturkalka	5%	5%	6%	5%	4%	
Sälja eller lämna bort stallgödsel från gården	1%	2%	1%	1%	0%	
Förbättra precisionen vid spridning av mineralgödsel	5%	2%	3%	4%	3%	
Ändra strategi för spridning av stallgödsel	4%	4%	3%	3%	3%	
Ändra strategi för spridning av mineralgödsel	2%	1%	2%	1%	2%	
Annat	0%	1%	1%	2%	2%	
Vet inte/minns inte	3%	2%	4%	4%	3%	
Nej, fick inga råd	1%	1%	1%	1%	1%	
Har ej fått rådgivning med fosforstrategimodulen	82%	80%	77%	77%	80%	

Kommentar från Greppa Näringen

9 procent av lantbrukarna har fått rådgivning enligt fosforstrategimodulen (modul 11B). Ytterligare 13 procent uppger att de har fått rådgivning inom Greppa Näringen men är osäkra på vilken modul det var. Andelen som fått rådgivning är större bland de stora gårdarna än bland de små. I gruppen med mindre än 50 hektar åker har bara 8 procent fått någon form av Greppa-rådgivning medan motsvarande andelar i storleksgruppen 100–199 hektar är 31 procent och bland gårdarna med 200 hektar eller mer 37 procent. Greppa Näringen når alltså i första hand ut till medelstora och större gårdar.

De vanligaste råden lantbrukarna som deltagit i fosforrådgivning fick var att markkartera, gödsla enligt markkartan och förbättra eller se över dräneringen. Andra vanliga råd var att strukturkalka och anlägga skyddszoner längs diken och vattendrag.

Alla utom möjligen skyddszoner är win-/win-åtgärder som gynnar både produktion och miljö. Att markkartera och gödsla enligt markkartan är ofta lätt att räkna hem ekonomiskt. Bra dränering är en förutsättning för att kunna odla på ett resurseffektivt sätt med god lönsamhet och litet växt-näringsläckage, men det kan vara kostsamt att dränera om större arealer och investeringen lönar sig först på sikt.

Strukturkalkning är också en långsiktig investering som gynnar grödans rotutveckling och minskar behovet av jordbearbetning på lerjordar. Till strukturkalkning kan man söka LOVA-stöd eller investeringsstöd i landsbygdsprogrammet. LOVA-stödet är som mest 50 procent och investeringsstödet 40 procent av stödberättigande kostnader. För skyddszoner kan man ansöka om en årlig miljösättning på 3 000 kr per hektar som betalas ut under hela åtagandeperioden (som regel 5 år).

4.4 Markkartering och fosforgödsling

En aktuell markkarta som bl.a. visar markens innehåll av växttillgänglig fosfor (P-AL) är en viktig grund för att kunna anpassa fosforgödslingen till grödans behov. Av svaren på frågorna om markkartering och fosforgödsling framgår att:

- Drygt hälften (53 procent) av lantbrukarna i undersökningen har en markkarta som är max 10 år gammal. Medlemmar i Greppa Näringen har det i dubbelt så stor utsträckning (77 procent) som icke-medlemmar (38 procent).
- Knappt hälften (48 procent) känner till/har besvarat frågan om hur stor andel av åkerarealen som har fosforklass IVB eller V. Bland dem som svarat på frågan har två tredjedelar max 25 procent av åkerarealen i dessa klasser. Bara 4 procent har mer än 75 procent av åkerarealen i fosforklass IVB eller V (P-AL > 12 mg/100 g lufttorr jord).

- Ungefär var tredje lantbrukare har minskat fosforgödslingen på fält i P-AL-klass IVB och V. Anledningen till att de resterade två tredjedelarna inte gjort detta är främst att man alltid gödslar lite eller inget alls på dessa arealer.
- 16 procent uppger att de odlar fosforkrävande grödor som potatis (7 procent), sockerbetor (7 procent) eller majs (4 procent).

4.4.1 Aktuell markkarta för fälten

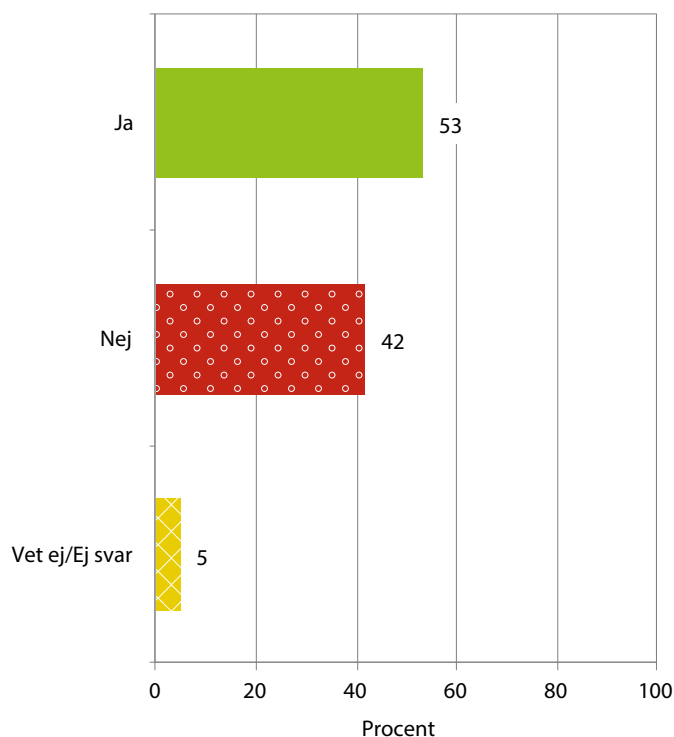

Diagram 17. Svar på fråga D1. Har du en aktuell markkarta för dina fält? (max 10 år gammal) (envalsfråga)

Tabell 12. Svar på fråga D1 Har du en aktuell markkarta för dina fält? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja	84%	67%	50%	33%	77%	38%
Nej	14%	29%	46%	60%	22%	56%
Vet ej/Ej svar	1%	3%	4%	7%	1%	6%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja	56%	57%	57%	52%	46%	
Nej	37%	38%	39%	43%	49%	
Vet ej/Ej svar	7%	5%	5%	4%	4%	

4.4.2 Andel åkerareal i fosforklass IVB eller V

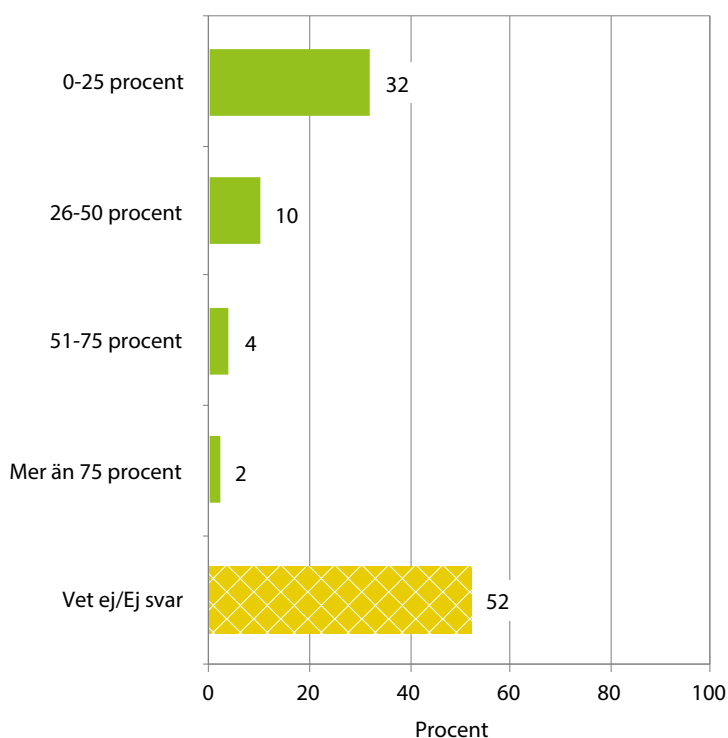

Diagram 18. Svar på fråga D2. Hur stor andel av din åkerareal har fosforklass IVB eller V? (envalsfråga)

Tabell 13. Svar på fråga D2 Hur stor andel av din åkerareal har fosforklass IVB eller V? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100-199 ha	50-99 ha	-49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
0-25 %	57%	41%	29%	18%	47%	23%
26-50 %	14%	13%	11%	6%	16%	6%
51-75 %	7%	6%	4%	3%	7%	2%
Mer än 75 %	1%	2%	2%	2%	3%	1%
Vet ej/Ej svar	21%	39%	54%	71%	26%	67%
	26-35 år	36-45 år	46-55 år	56-65 år	66 år eller äldre	
0-25 %	25%	31%	36%	35%	27%	
26-50 %	7%	8%	10%	12%	10%	
51-75 %	3%	4%	4%	5%	5%	
Mer än 75 %	1%	2%	1%	3%	3%	
Vet ej/Ej svar	64%	55%	49%	46%	55%	

4.4.3 Minskat fosforgödslingen på fält i P-AL-klass IVB och V

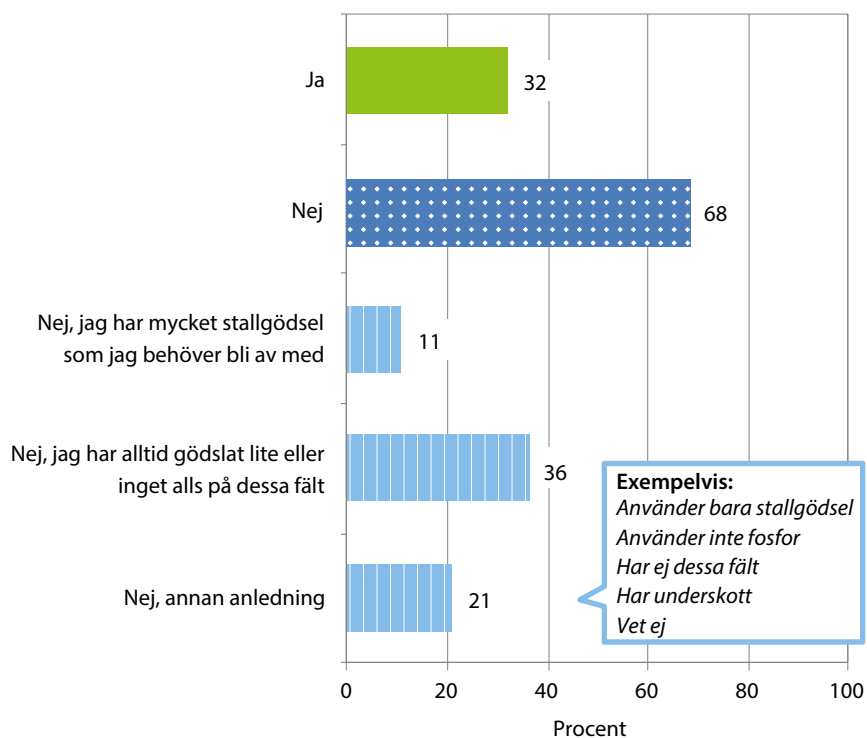

Diagram 19. Svar på fråga D3. Har du minskat fosforgödslingen på fält i P-AL-klass IVB och V? (envalsfråga). Fritextsvaren vid alternativet "Nej, annan anledning" redovisas i bilaga 2.

Tabell 14. Svar på fråga D3 Har du minskat fosforgödslingen på fält i P-AL-klass IVB och V? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja	47%	41%	29%	23%	45%	24%
Nej	53%	59%	71%	77%	55%	76%
Nej, jag har mycket stallgödsel jag behöver bli av med	6%	11%	13%	11%	10%	11%
Nej, jag har alltid gödslat lite/ inget på dessa fält	27%	28%	36%	45%	27%	41%
Nej, annan anledning	20%	20%	22%	22%	18%	24%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja	32%	34%	36%	29%	31%	
Nej	68%	66%	64%	71%	69%	
Nej, jag har mycket stallgödsel jag behöver bli av med	14%	10%	10%	11%	9%	
Nej, jag har alltid gödslat lite/ inget på dessa fält	31%	34%	35%	38%	39%	
Nej, annan anledning	24%	22%	19%	22%	21%	

4.4.4 Odlar fosforkrävande grödor (potatis, sockerbetor eller majs)

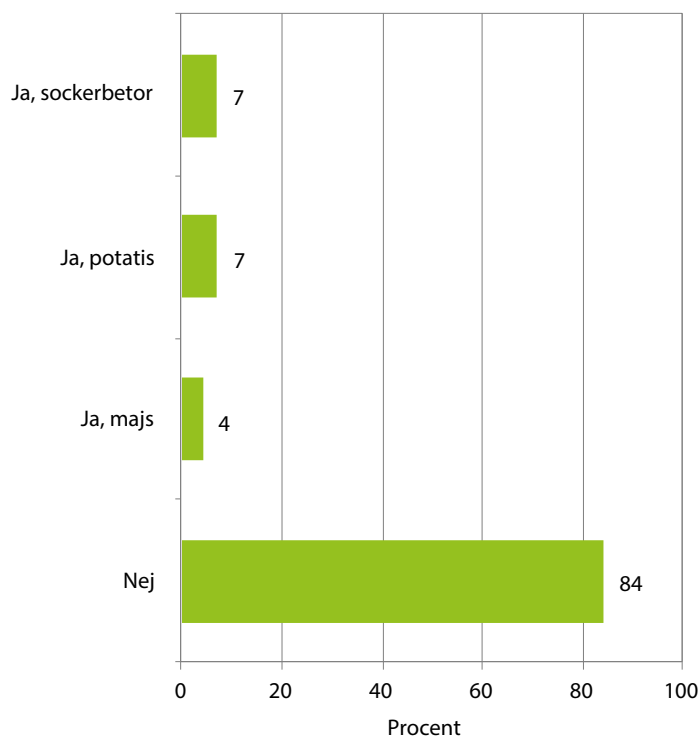

Diagram 20. Svar på fråga D4. Odlar du potatis, sockerbetor eller majs? (flervalsfråga)

Tabell 15. Svar på fråga D4 Odlar du potatis, sockerbetor eller majs? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	<49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja, sockerbetor	15%	8%	7%	3%	12%	4%
Ja, potatis	12%	8%	7%	5%	11%	5%
Ja, majs	11%	7%	2%	1%	8%	2%
Nej	70%	80%	86%	91%	75%	90%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja, sockerbetor	6%	6%	7%	8%	6%	
Ja, potatis	4%	8%	9%	7%	6%	
Ja, majs	7%	6%	6%	3%	2%	
Nej	86%	83%	81%	85%	87%	

Kommentar från Greppa Näringen

53 procent har en markkarta som är mindre än 10 år gammal vilket är bra. Det betyder dock att nästan varannan lantbrukare inte har någon aktuell markkarta att anpassa gödslingen till. Det vore önskvärt att öka andelen lantbruk som har en aktuell markkarta. Av fritextsvaren framgår också att många inte vet vad de har för fosforklass. Vissa förstår inte ens frågan. Detta är något vi bör tänka på inom rådgivningen framöver.

Det är betydligt vanligare att de stora gårdarna har en aktuell markkarta. 84 procent av gårdarna som har mer än 200 hektar åker har en aktuell markkarta, medan endast 33 procent av gårdarna med mindre än 50 hektar har det. Generellt sett kan det bero på att man har bättre ekonomiska möjligheter att göra markkartering på större gårdar och det kan vara lättare att göra ett systematiskt arbete med markkartering på ett större företag.

Även Greppamedlemmar har i större utsträckning aktuell markkartering. 77 procent av Greppamedlemmarna svarade att de hade en aktuell markkarta, medan motsvarande siffra var 38 procent för icke-medlemmar. Det kan tolkas som att Grepparådgivningen ökar intresset för att markkartera. Möjligheten att få hjälp att tolka resultatet kan också uppmuntra till att markkartera.

Drygt hälften av lantbrukarna (52 procent) svarade att de inte vet hur stor andel av deras åkermark (och förmodligen då inte heller vilka fält) som eventuellt ligger i PAL-klass IVB eller V. För att kunna anpassa gödslingen vore det bra om fler lantbrukare visste om de har fält i klass IVB eller V och vilka fält det i så fall är.

Vanligast bland dem som svarade att de hade fält i klass IVB och V var att 0–25 procent av marken ligger i dessa klasser, dvs. att en mindre andel av gårdens skiften är uppgödslade. Av de 68 procent som inte minskat sin gödsling på fält i klass IVB och V uppgav 11 procentenheter att de behöver arealen för att sprida stallgödsel, förmodligen för att de har mycket djur. Här vore det önskvärt med ett ökat samarbete mellan lantbrukare så att gödseln kan spridas på åkermark där det behövs gödsel.

4.5 Jorderosion och gräsbevuxna skyddszoner

Gräsbevuxna skyddszoner är ett sätt att minska risken för erosion och fosforförluster där det under vissa tider på året rinner vatten på markytan. I landsbygdsprogrammet är det möjligt att få stöd för att anlägga och sköta skyddszoner både längs vattendrag och inne i fältet, så kallade anpassade skyddszoner.

- Nästan var tredje lantbrukare (31 procent) har sett att det under vissa tider på året rinner vatten på markytan eller uppstår fläckvis jorderosion på något eller några fält – vanligtvis på något enstaka ställe (29 procent av samtliga).
- Ungefär hälften (52 procent) har anlagt gräsbevuxna skyddszoner längs diken, sjöar eller vattendrag. Stora gårdar och medlemmar i Greppa Näringen har gjort det i större utsträckning än andra.
- 9 procent säger sig ha anlagt en eller flera anpassade skyddszoner i sina fält. Främsta anledningen till att resterande 91 procent inte gjort det är att man bedömer att det inte behövs. Näst vanligast är att man inte kände till att en sådan miljöersättning fanns.
- Nästan 8 av 10 (77 procent) uppger att man aldrig höstharvar plöjda fält som ska sås till kommande vår. 21 procent gör det ibland och endast 2 procent menar att man alltid gör det.

4.5.1 Vatten på markytan eller fläckvis jorderosion

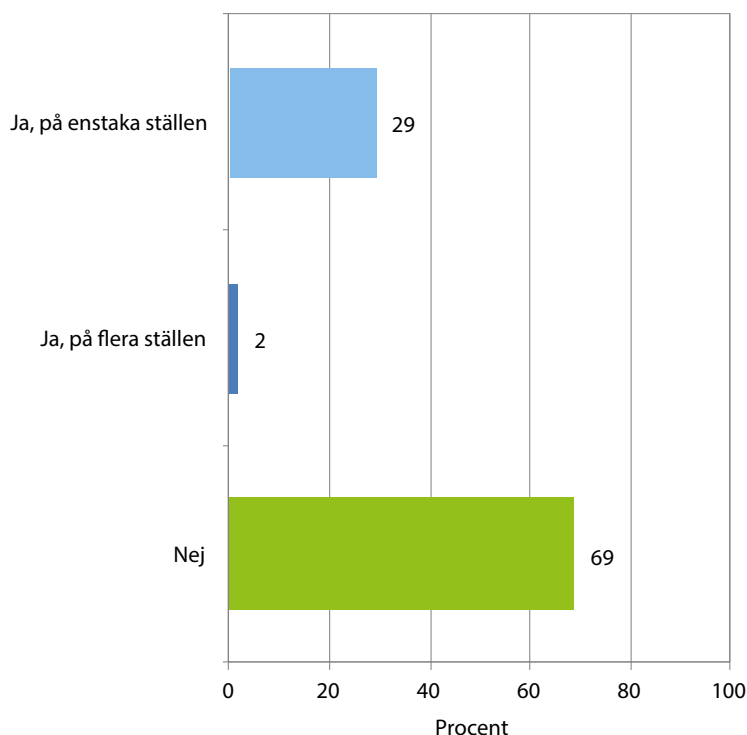

Diagram 21. Svar på fråga E1. Har du sett att det under vissa tider på året rinner vatten på markytan eller uppstår fläckvis jorderosion på något av dina fält? (envalsfråga)

Tabell 16. Svar på fråga E1 Har du sett att det under vissa tider på året rinner vatten på markytan eller uppstår fläckvis jorderosion på något av dina fält? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100-199 ha	50-99 ha	-49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja, på enstaka ställen	41%	33%	29%	22%	36%	24%
Ja, på flera ställen	2%	2%	2%	2%	2%	2%
Nej	57%	66%	69%	76%	62%	74%
	26-35 år	36-45 år	46-55 år	56-65 år	66 år eller äldre	
Ja, på enstaka ställen	32%	34%	32%	27%	24%	
Ja, på flera ställen	2%	3%	2%	2%	1%	
Nej	66%	63%	66%	71%	75%	

4.5.2 Anlagt gräsbevuxna skyddszoner längs diken, sjöar eller vattendrag

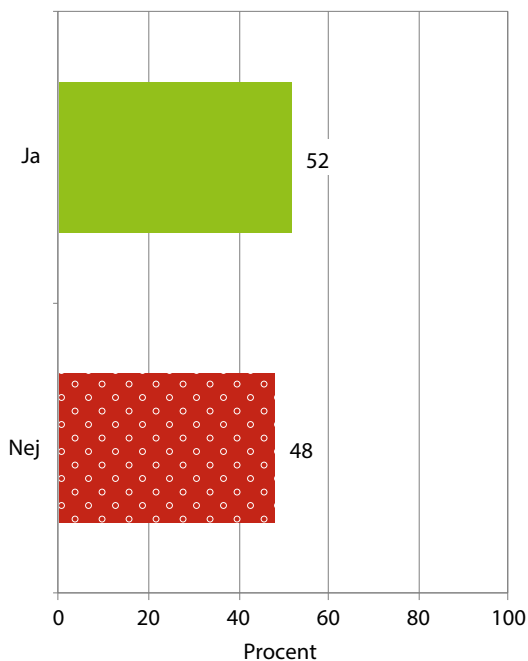

Diagram 22. Svar på fråga E2. Har du anlagt gräsbevuxna skyddszoner längs diken, sjöar eller vattendrag? (envalsfråga)

Tabell 17. Svar på fråga E2 Har du anlagt gräsbevuxna skyddszoner längs diken, sjöar eller vattendrag? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja	74%	58%	47%	41%	62%	45%
Nej	26%	42%	53%	59%	38%	55%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja	45%	52%	51%	53%	53%	
Nej	55%	48%	49%	47%	47%	

4.5.3 Anlagt anpassade skyddszoner

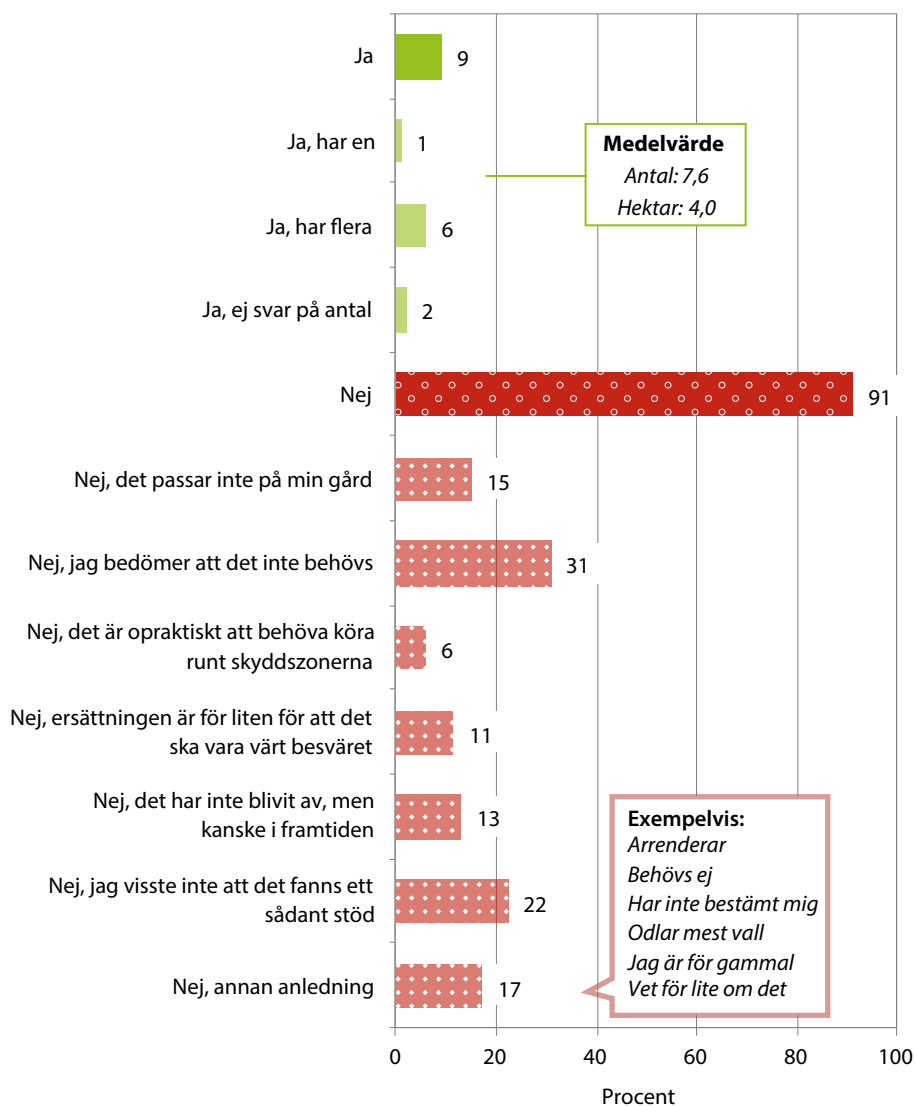

Diagram 23. Svar på fråga E3. Det finns miljöersättning för gräsbevuxna skyddszoner runt dräneringsbrunnar eller inne på fältet där jorderosion sker. Har du anlagt en eller flera sådana så kallade anpassade skyddszoner? Om nej, varför inte? (envalsfråga, vid "Nej" är dock följdfrågan flerval)

Tabell 18. Svar på fråga E3 Det finns miljöersättning för gräsbevuxna skyddszoner runt dräneringsbrunnar eller inne på fältet där jorderosion sker. Har du anlagt en eller flera sådana så kallade anpassade skyddszoner? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja	18%	10%	8%	6%	11%	8%
Ja, har en	1%	1%	2%	1%	1%	1%
Ja, har flera	12%	7%	5%	4%	8%	5%
Ja, ej svar på antal	4%	2%	1%	2%	2%	2%
Nej	82%	90%	92%	94%	89%	92%
Nej, det passar inte min gård	11%	13%	17%	17%	14%	16%
Nej, jag bedömer att det inte behövs	26%	33%	30%	32%	30%	31%
Nej, det är opraktiskt att köra runt zonerna	9%	9%	6%	2%	9%	4%
Nej, ersättningen är för liten för att det ska vara värt besväret	19%	14%	12%	7%	16%	9%
Nej, det har inte blivit av men kanske i framtiden	16%	14%	13%	10%	14%	12%
Nej, jag visste inte om att stödet fanns	21%	22%	23%	22%	21%	22%
Nej, annan anledning	12%	15%	17%	20%	16%	19%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja	10%	10%	9%	9%	10%	
Ja, har en	2%	1%	1%	1%	2%	
Ja, har flera	7%	7%	6%	6%	6%	
Ja, ej svar på antal	2%	2%	2%	2%	2%	
Nej	90%	90%	91%	91%	90%	
Nej, det passar inte min gård	19%	13%	17%	14%	14%	
Nej, jag bedömer att det inte behövs	32%	31%	30%	31%	31%	
Nej, det är opraktiskt att köra runt zonerna	6%	8%	7%	5%	5%	
Nej, ersättningen är för liten för att det ska vara värt besväret	11%	16%	12%	9%	11%	
Nej, det har inte blivit av men kanske i framtiden	16%	18%	13%	12%	8%	
Nej, jag visste inte om att stödet fanns	31%	25%	22%	21%	19%	
Nej, annan anledning	11%	14%	18%	19%	19%	

4.5.4 Höstharvar fält som ska vårsås

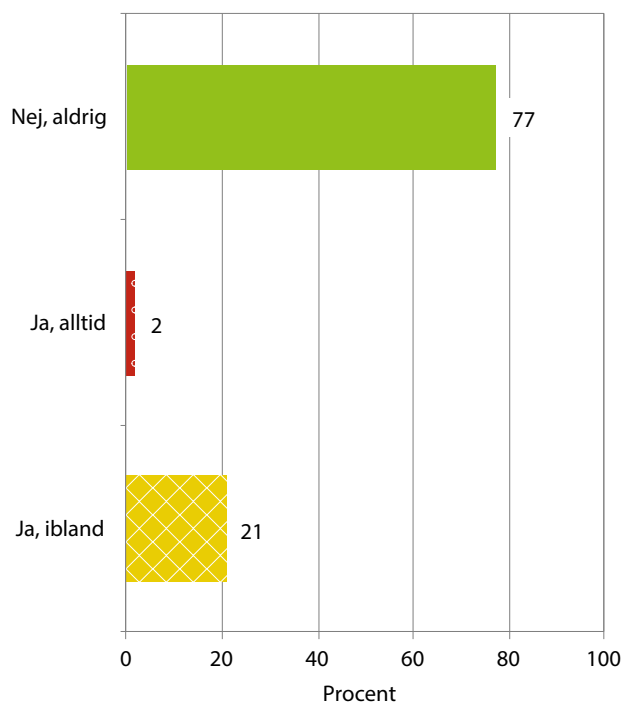

Diagram 24. Svar på fråga E4. Brukar du höstharva fält som du har plöjt på hösten och ska så på våren? (envalsfråga)

Tabell 19. Svar på fråga E4 Brukar du höstharva fält som du har plöjt på hösten och ska så på våren? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Nej, aldrig	63%	75%	78%	85%	75%	80%
Ja, alltid	4%	2%	2%	1%	2%	2%
Ja, ibland	33%	22%	21%	14%	23%	18%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Nej, aldrig	81%	77%	80%	76%	75%	
Ja, alltid	1%	2%	2%	2%	2%	
Ja, ibland	18%	21%	18%	22%	23%	

Kommentar från Greppa Näringen

Ca 30 procent av de svarande lantbrukarna uppger att de sett stående vatten eller jorderosion på enstaka ställen på sina fält. Det betyder drygt 1 000 gårdar av de 3 887 svarande. Svaret är att de sett det på enstaka ställen men inte flera. Endast 2 procent uppgav att de sett det på flera ställen. Det är kanske ändå inte troligt att det bara förekommit på ett enda ställe på gårdens fält utan på "enstaka ställen" vilket kan betyda ett par ställen.

Det finns en skillnad i observationer av stående vatten och erosion beroende på storleken på gården. 41 procent av de svarande som brukar mer än 200 hektar och endast 22 procent av dem som brukar mindre än 50 hektar har observerat det. En förklaring är förstås att ju större areal, desto större är sannolikheten att det sker någonstans på gården.

Det framkommer också att medlemmar i Greppa Näringen har observerat stående vatten och erosion i större omfattning än de som inte är med i Greppa Näringen. En förklaring kan vara att medlemmar i Greppa Näringen brukar större areal och att det alltså är en sannolikhetsfråga. Andra tänkbara orsaker kan vara att mindre gårdar har större andel vall som motverkar erosion eller att de blivit uppmärksammade på problemen i samband med rådgivningen.

När det gäller skyddszoner längs diken och vattendrag har ungefär hälften av de svarande sådana. Ju större gård, desto fler har anlagt skyddszoner. Likaså har medlemmar i Greppa Näringen mer skyddszoner än icke-medlemmar. Anpassade skyddszoner är mer ovanliga. Endast 9 procent har dem men cirka 30 procent har enligt föregående fråga sett stående vatten eller jorderosion. Det behövs alltså betydligt fler anpassade skyddszoner. Den vanligaste förklaringen till att inte ha sökt stödet för anpassade skyddszoner är bedömningen att de inte behövs. Det är troligen en fullt godtagbar förklaring på många gårdar eftersom de flesta uppenbarligen inte har jorderosion. Den näst vanligaste förklaringen (22 procent) är att de inte visste att ett sådan miljöersättning fanns. En viktig slutsats är därför att det behövs mer information om denna stödform.

Från undersökningen går det dra slutsatsen att på de svarande gårdarna finns sammanlagt i storleksordningen 2 000 anpassade skyddszoner. Skalar man upp det till hela målgruppen skulle antalet anpassade skyddszoner vara drygt 7 000, och det finns förstås ytterligare sådana på de gårdar som inte ingått i undersökningen. Detta stämmer dock inte alls med statistiken från stödsystemen – 2018 hade bara 143 lantbrukare sökt stöd för sammanlagt 361 anpassade skyddszoner i hela landet. Det kan förstås vara så att några har anlagt skyddszoner utan stöd, t.ex. på ekologiska fokusarealer, eller redovisar dem som vall eller bevuxen träda i SAM-ansökan. En annan möjlig förklaring är att man blandar ihop anpassade skyddszoner med ekologiska fokusarealer och skyddszoner längs vattendrag. Som jämförelse

har Vattenmyndigheterna bedömt att det behövs 80 000 anpassade skyddszoner totalt.

Oavsett vilka siffror som ligger närmast sanningen behöver vi verka för att öka antalet anpassade skyddszoner både inom rådgivningen och genom att informera mer om stöden och kanske också se över stöd villkoren inför nästa landsbygdsprogram.

4.6 Fosfordammar och våtmarker

Fosfordammar och andra våtmarker kan hjälpa till att fånga upp jordpartiklar som hunnit lämna fältet och hamnat i vattnet. I landsbygdsprogrammet går det också att söka stöd för anläggning och skötsel av våtmarker.

- 8 procent av dem som medverkade i undersökningen har en eller flera fosfordammar på sin gård.
- 20 procent skulle kunna tänka sig att anlägga en fosfordamm, men av dessa vill hela 85 procent bara göra det om man får hjälp av en rådgivare med projektering och ansökan. 15 procent kan tänka sig att göra det oavsett om man får hjälp eller inte. Skälen till att resterande 80 procent inte kan tänka sig att anlägga en fosfordamm är främst att man inte anser att det passar på gården och att man inte vill dra på sig kostnader för projektering och ansökan som man inte vet om man får ersättning för till slut.
- 10 procent har anlagt någon våtmark på gården, 5 procent hade en anlagd våtmark sedan tidigare.

4.6.1 Fosfordammar på gården

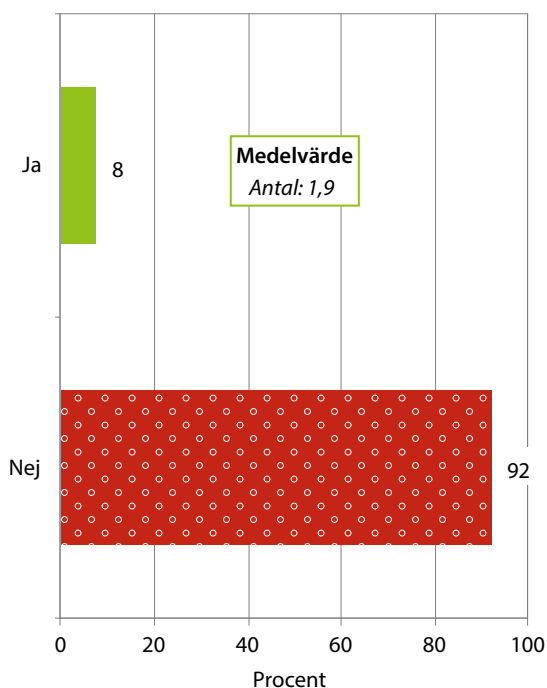

Diagram 25. Svar på fråga F1. Har du en eller flera fosfordammar på din gård? (envalsfråga)

Tabell 20. Svar på fråga F1 Har du en eller flera fosfordammar på din gård? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja	16%	8%	5%	6%	11%	6%
Nej	84%	92%	95%	94%	89%	94%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
	Ja	8%	6%	6%	9%	9%
Nej	92%	94%	94%	91%	91%	

4.6.2 Anlägga fosfordamm

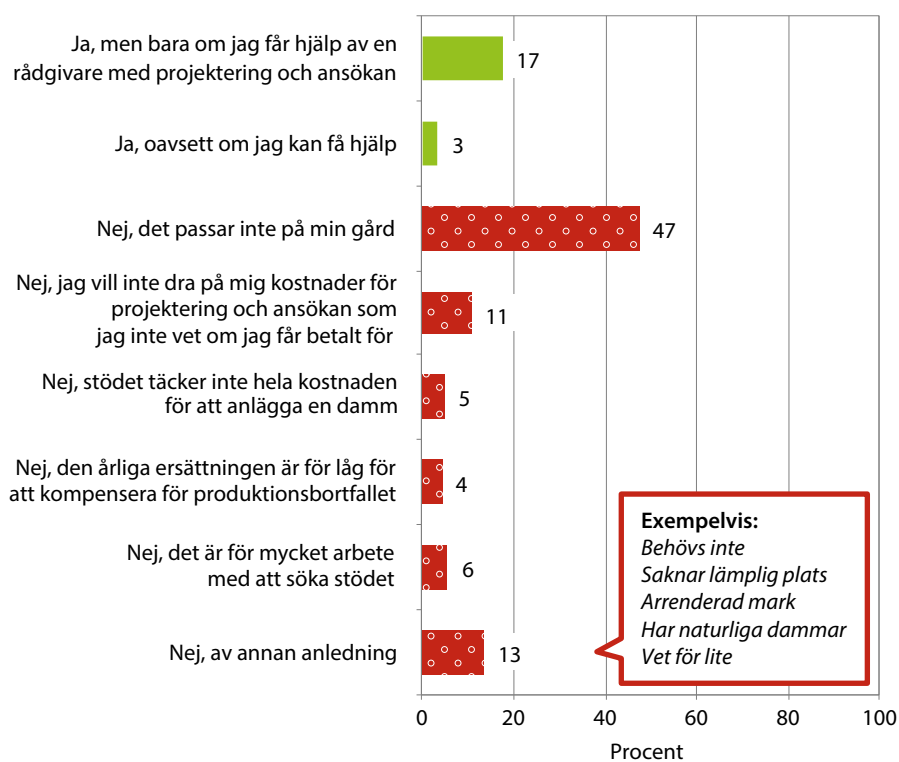

Diagram 26. Svar på fråga F2. Kan du tänka dig att anlägga en/ytterligare en fosfordamm? (flervalsfråga). Fritextsvaren vid alternativet "Nej, av annan anledning" redovisas i bilaga 2.

Tabell 21. Svar på fråga F2 Kan du tänka dig att anlägga en/ytterligare en fosfordamm? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja, om jag får hjälp av en rådgivare med projektering och ansökan	31%	20%	15%	12%	24%	13%
Ja, oavsett om jag kan få hjälp	5%	4%	2%	4%	4%	3%
Nej, det passar inte på min gård	32%	45%	51%	53%	44%	50%
Nej, jag vill inte dra på mig kostnader för projektering och ansökan som jag inte vet om jag får betalt för	12%	13%	11%	9%	11%	10%
Nej, stödet täcker inte hela kostnaden för att anlägga en damm	6%	7%	4%	3%	5%	4%
Nej, den årliga ersättningen är för låg för att kompensera för produktionsbortfallet	6%	6%	4%	3%	5%	4%
Nej, det är för mycket arbete med att söka stödet	6%	5%	5%	6%	4%	6%
Nej, av annan anledning:	12%	11%	14%	14%	11%	15%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja, om jag får hjälp av en rådgivare med projektering och ansökan	19%	25%	19%	16%	10%	
Ja, oavsett om jag kan få hjälp	7%	4%	5%	2%	1%	
Nej, det passar inte på min gård	43%	38%	48%	51%	51%	
Nej, jag vill inte dra på mig kostnader för projektering och ansökan som jag inte vet om jag får betalt för	15%	12%	11%	10%	9%	
Nej, stödet täcker inte hela kostnaden för att anlägga en damm	7%	7%	4%	4%	4%	
Nej, den årliga ersättningen är för låg för att kompensera för produktionsbortfallet	6%	6%	4%	3%	4%	
Nej, det är för mycket arbete med att söka stödet	6%	6%	6%	4%	6%	
Nej, av annan anledning:	11%	11%	11%	14%	19%	

4.6.3 Anlagt våtmark på gården

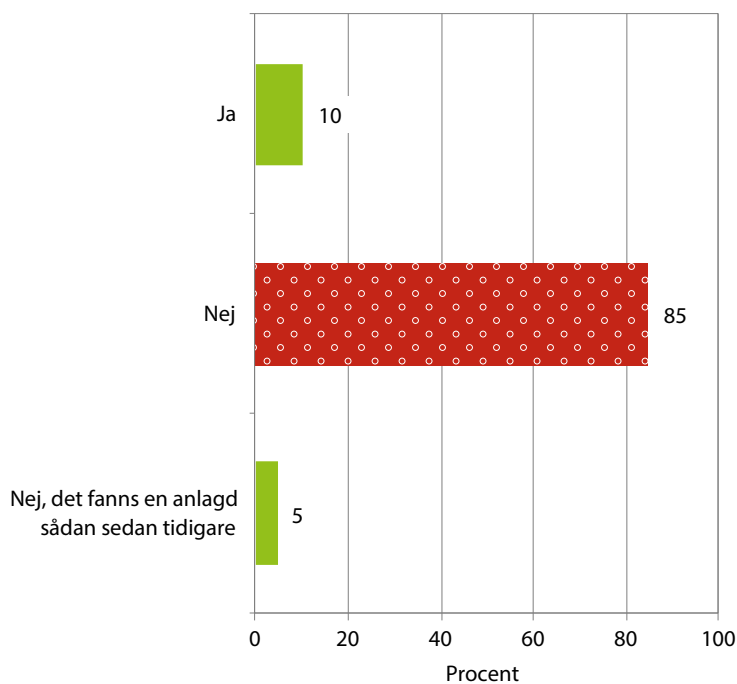

Diagram 27. Svar på fråga F3. Har du anlagt någon våtmark på din gård? (envalsfråga)

Tabell 22. Svar på fråga F3 Har du anlagt någon våtmark på din gård? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja	19%	11%	8%	8%	13%	8%
Nej	74%	85%	88%	88%	81%	88%
Nej, det fanns en anlagd sådan sedan tidigare	7%	5%	4%	4%	5%	4%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja	7%	7%	10%	11%	13%	
Nej	86%	86%	85%	85%	84%	
Nej, det fanns en anlagd sådan sedan tidigare	6%	7%	5%	4%	3%	

Kommentar från Greppa Näringen

På 8 procent av gårdarna har en eller flera fosfordammar anlagts och på 10 procent av gårdarna har våtmarker anlagts. Återigen är det vanligare på större gårdar (över 200 hektar) och på gårdar som är medlemmar i Greppa Näringen. Förmodligen finns större möjligheter till denna typ av investeringar på större gårdar. Grepparådgivningen kan också ha inspirerat lantbrukarna genom att förklara dammens eller våtmarkens effekt på näringsrening och andra positiva värden så som ökat växt- och djurliv samt rekreation. Dessutom kan rådgivningen underlätta planeringen i samband med anläggningen.

För att få till stånd fler fosfordammar är det viktigt att lantbrukarna kan få hjälp med projektering och ansökan. Hela 85 procent av dem som kan tänka sig att anlägga en fosfordamm säger att endast kan tänka sig att göra det om de får hjälp av rådgivare med projektering och ansökan.

Cirka en tredjedel av dem som svarat att de inte kan tänka sig att anlägga en fosfordamm menar att det beror på att det blir stora kostnader som man inte vet om man får betalt för, att stöd respektive årlig ersättningen inte räcker eller att det är för mycket jobb med ansökan. Här finns alltså möjlighet att öka viljan att anlägga fosfordammar genom att förbättra villkoren för stöd/ersättning och öka möjligheten att få hjälp med ansökan.

4.7 Strukturkalkning

Strukturkalkning är ett sätt att förbättra markstrukturen och minska fosforförlusterna på lerjordar. Åtgärden gynnar både produktion och miljö och har därför varit förhållandevis lätt att få gehör för. Jorden blir mer lättbrukad och reder sig bättre samtidigt som fosforläckaget minskar. I vissa fall ökar även skörden. Svaren på frågorna om strukturkalkning visar att:

- 21 procent har strukturkalkat någon del av sin åkermark sedan 2010, i genomsnitt 39,7 hektar. Majoriteten (74 procent) gjorde detta utan ersättning från något av stödprogrammen, 25 procent erhöll LOVA-stöd medan bara 1 procent gjorde det med stöd från landsbygdsprogrammet.
- Hela 62 procent av lantbrukarna kände inte till att det finns stöd att söka för strukturkalkning. Mest känt bland stöden är LOVA-stödet. Bara 19 procent kände till investeringsstödet man kan söka via landsbygdsprogrammet.

4.7.1 Strukturkalkat någon åkermark sedan 2010

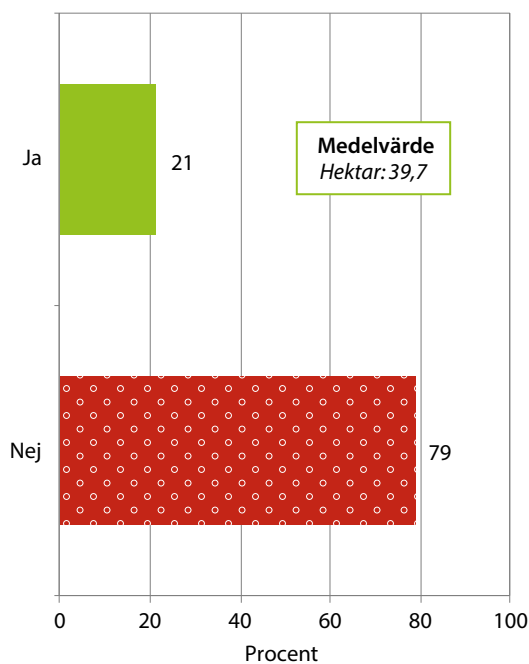

Diagram 28. Svar på fråga G1. Har du strukturkalkat någon åkermark sedan år 2010? (envalsfråga)

Tabell 23. Svar på fråga G1 Har du strukturkalkat någon åkermark sedan år 2010? Fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja	36%	25%	19%	15%	27%	18%
Nej	64%	75%	81%	85%	73%	82%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja	20%	23%	23%	23%	18%	
Nej	80%	77%	77%	77%	82%	

4.7.2 Ersättning eller stöd vid strukturkalkning

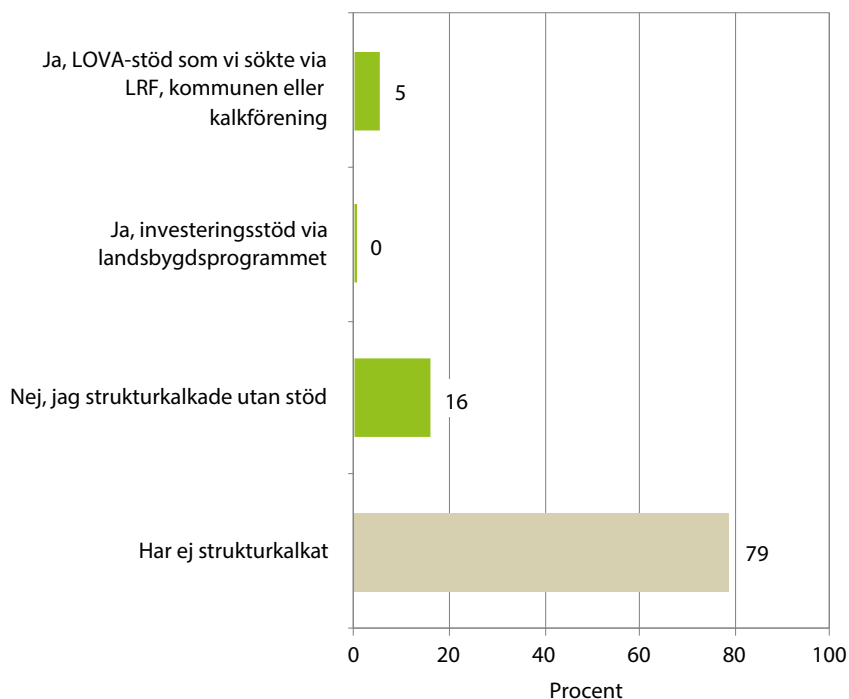

Diagram 29. Svar på fråga G2. Fick du ersättning från LOVA-stödet eller investeringsstöd via landsbygdsprogrammet från länsstyrelsen vid strukturkalkningen? (flervalsfråga)

Tabell 24. Svar på fråga G2 Fick du ersättning från LOVA-stödet eller investeringsstöd via landsbygdsprogrammet från länsstyrelsen vid strukturkalkningen? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja, LOVA-stöd	18%	6%	2%	1%	9%	3%
Ja, investeringsstöd via landsbygdsprogrammet	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Nej, jag strukturkalkade utan stöd	18%	18%	17%	14%	17%	15%
Har ej strukturkalkat	64%	75%	81%	85%	73%	82%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja, LOVA-stöd	5%	7%	5%	6%	5%	
Ja, investeringsstöd via landsbygdsprogrammet	1%	0%	0%	0%	0%	
Nej, jag strukturkalkade utan stöd	14%	16%	18%	17%	13%	
Har ej strukturkalkat	80%	77%	77%	77%	82%	

4.7.3 Kännedom om olika stöd till strukturkalkning

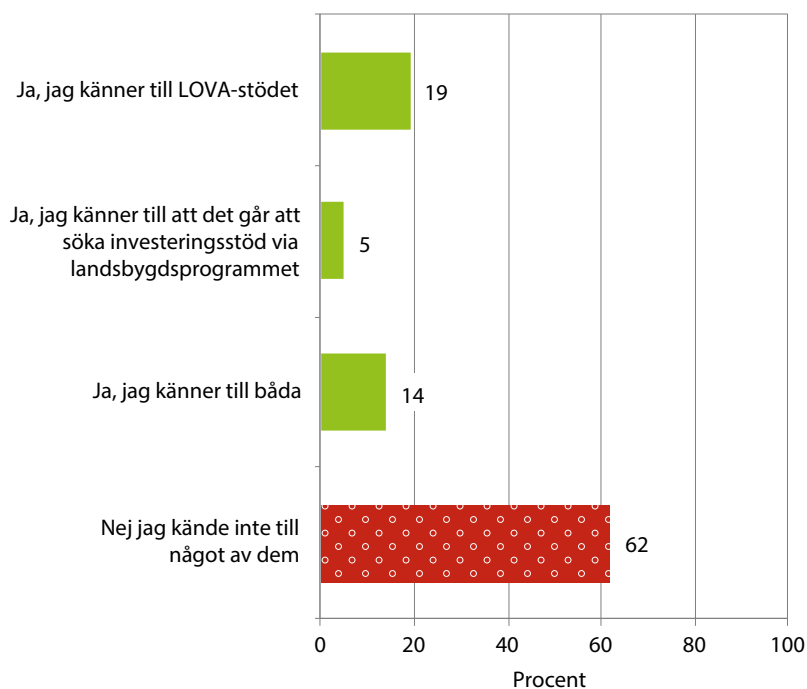

Diagram 30. Svar på fråga G3. Känner du till att det finns två olika stöd för strukturkalkning? (envalsfråga)

Tabell 25. Svar på fråga G3 Känner du till att det finns två olika stöd för strukturkalkning? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja, jag känner till LOVA-stödet	36%	24%	17%	8%	27%	14%
Ja, jag känner till att det går att söka investeringsstöd via landsbygdsprogrammet	6%	5%	6%	4%	6%	4%
Ja, jag känner till båda	23%	18%	12%	9%	20%	11%
Nej, jag kände inte till något av dem	35%	53%	65%	79%	48%	71%
	26-35 år	36-45 år	46-55 år	56-65 år	66 år eller äldre	
Ja, jag känner till LOVA-stödet	20%	22%	18%	19%	14%	
Ja, jag känner till att det går att söka investeringsstöd via landsbygdsprogrammet	3%	4%	5%	5%	7%	
Ja, jag känner till båda	11%	14%	14%	14%	14%	
Nej, jag kände inte till något av dem	65%	59%	63%	62%	65%	

4.7.4 Planer på att strukturkalka

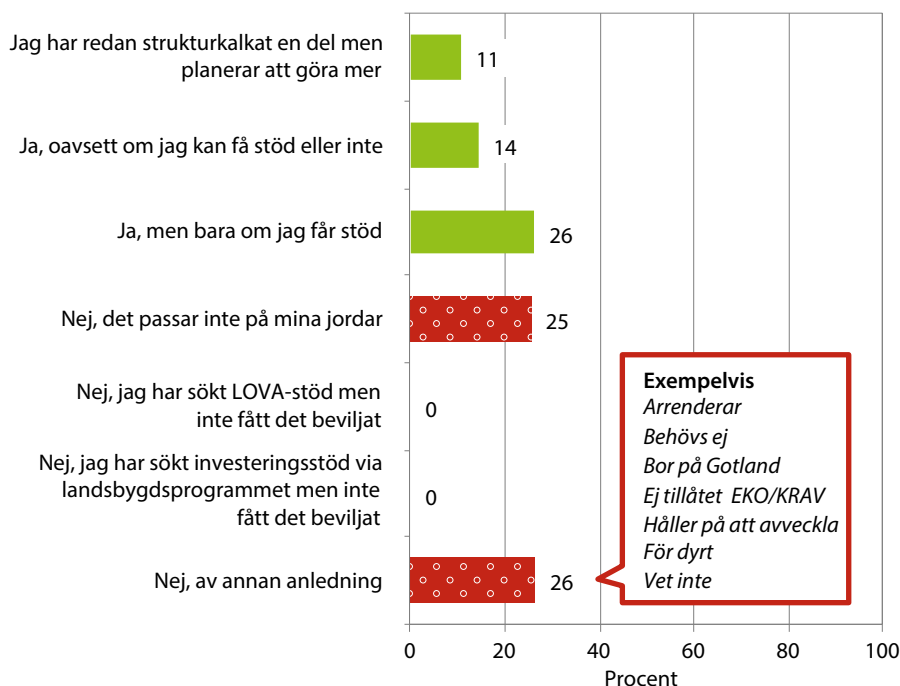

Diagram 31. Svar på fråga G4. Har du planer på att strukturkalka? (flervalsfråga). Fritextsvaren vid alternativet "Nej, av annan anledning" redovisas i bilaga 1.

Tabell 26. Svar på fråga G4 Har du planer på att strukturkalka? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Jag har redan strukturkalkat en del men planerar att göra mer	19%	13%	9%	7%	15%	8%
Ja, oavsett om jag kan få stöd eller inte	13%	15%	14%	16%	13%	15%
Ja, men bara om jag får stöd	32%	28%	26%	23%	27%	26%
Nej, det passar inte på mina jordar	18%	24%	27%	28%	26%	25%
Nej, jag har sökt LOVA-stöd men inte fått det beviljat	1%	0%	0%	0%	1%	0%
Nej, jag har sökt investeringsstöd via landsbygdsprogrammet men inte fått det beviljat	0%	1%	0%	0%	0%	0%
Nej, av annan anledning	23%	25%	26%	28%	24%	28%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Jag har redan strukturkalkat en del men planerar att göra mer	10%	13%	12%	10%	8%	
Ja, oavsett om jag kan få stöd eller inte	20%	16%	17%	13%	11%	
Ja, men bara om jag får stöd	25%	30%	25%	26%	26%	
Nej, det passar inte på mina jordar	27%	22%	26%	25%	27%	
Nej, jag har sökt LOVA-stöd men inte fått det beviljat	0%	1%	0%	0%	0%	
Nej, jag har sökt investeringsstöd via landsbygdsprogrammet men inte fått det beviljat	0%	0%	0%	1%	0%	
Nej, av annan anledning	22%	25%	24%	28%	30%	

Kommentar från Greppa Näringen

Var femte lantbrukare (21 procent) uppger att de har strukturlkalkat någon del av arealen sedan 2010. I snitt har de kalkat 39,7 hektar, vilket innebär att lantbrukarna som svarat på enkäten har strukturlkalkat totalt 32 400 hektar sedan 2010. Översatt till hela målgruppen skulle detta motsvara en total strukturlkalkad areal på drygt 115 000 hektar. Då är gårdar med mindre än 20 hektar åkermark inte inräknade. Stora gårdar har strukturlkalkat i större utsträckning än små och medlemmar i Greppa Näringen har gjort det i högre grad än icke medlemmar.

Hela 74 procent av dem som strukturlkalkat säger sig ha gjort det utan stöd. 25 procent har fått LOVA-stöd medan bara 1 procent (!) har gjort det med stöd från landsbygdsprogrammet. Detta ger anledning att fundera över stödets utformning och hur stödvillkor, prioriteringar m.m. kan förändras i nästa landsbygdsprogram så att de blir mer attraktiva och lättare att söka.

I en rapport från Baltic Sea 2020 som publicerades i början av 2018 (Geranmayeh, 2018) redovisas en sammanställning av hur stora arealer som har strukturlkalkats med LOVA-stöd under perioden 2010-2016. Enligt rapporten är det totalt 41 930 hektar. Om vi utgår från att detta bara utgör 25 procent av den totala arealen (detta förutsätter att det inte är någon skillnad storleksmässigt, dvs. att gårdarna som kalkat med och utan LOVA-stöd har kalkat lika många hektar) skulle den sammanlagda arealen som har strukturlkalkats i Sverige från 2010 och framåt vara närmare 168 000 hektar.

En tankeväckare är att hela 62 procent av lantbrukarna inte kände till något av stöden och bara 14 procent kände till båda. Delvis kan det alltså vara ett informationsproblem att inte fler söker stöden – något att tänka på för både Jordbruksverket och oss som jobbar med rådgivning inom Greppa Näringen. Stora gårdar och medlemmar i Greppa Näringen kände till stöden i större utsträckning än små gårdar och icke-medlemmar.

Hälften av lantbrukarna som svarat på enkäten uppger att de har planer på att strukturlkalka. Bland dem som inte har planer på att strukturlkalka har ungefär hälften jordar där det inte passar medan övriga anger andra skäl. En vanlig orsak är att de inte får eftersom de odlar ekologiskt – hela 110 fritextsvar handlar om detta!

Jordbruksverket har under 2017 skickat in en ansökan till EU-kommissionen om att tillåta strukturlkalk i ekologisk odling, men tyvärr har den inte vunnit gehör. Expertgruppen EGTOP har avstyrkt förslaget, vilket lär minska Sveriges chanser att få igenom det. Strukturlkalkning är i mångt och mycket ett okänt begrepp ute i Europa och frågan är inte högprioriterad i andra länder. Både från miljösynpunkt och för att gynna odlingen vore det angeläget att få strukturlkalk godkänd för ekologisk odling på våra svenska lerjordar. I dag får gips (kalciumsulfat) användas i ekologisk odling men den har inte alls samma långvariga effekt på markstrukturen.

4.8 Täckdikning och kalkfilterdiken

En väl fungerande dränering är en viktig förutsättning för att kunna odla och utnyttja växtnäringen effektivt och bidrar också till minskad risk för fosforförluster som orsakas av stående vatten, ytavrinning och erosion. Enkätsvaren visar att:

- 61 procent av lantbrukarna har problem med stående vatten och dålig dränering på sina fält (53 procent på enstaka ställen och 8 procent på flera ställen).
- 38 procent har om- eller nytäckdikat någon del av åkermarken de senaste tio åren, i medeltal 16,8 hektar.
- Ungefär 5 procent av dem som har om- eller nytäckdikat de senaste 10 åren (3 procent av samtliga) har anlagt kalkfilterdiken genom att blanda i strukturkalk i återfyllnadsmaterialet.
- 24 procent har planer på att om- eller nytäckdika de närmaste fem åren, 43 procent har det inte och 33 procent vet inte. 3 procent av samtliga har för avsikt att inom de närmaste fem åren anlägga kalkfilterdiken i samband med att de om- eller nytäckdikar fält med lerjord.
- Bara 2 av 10 kände till att man (i många län) kan få investeringsstöd via landsbygdsprogrammet för om-/nytäckdikning och/eller miljöinvesteringsstöd för kalkfilterdiken på lerjordar. Endast 7 procent kände till båda stöden.

4.8.1 Problem med stående vatten och dålig dränering

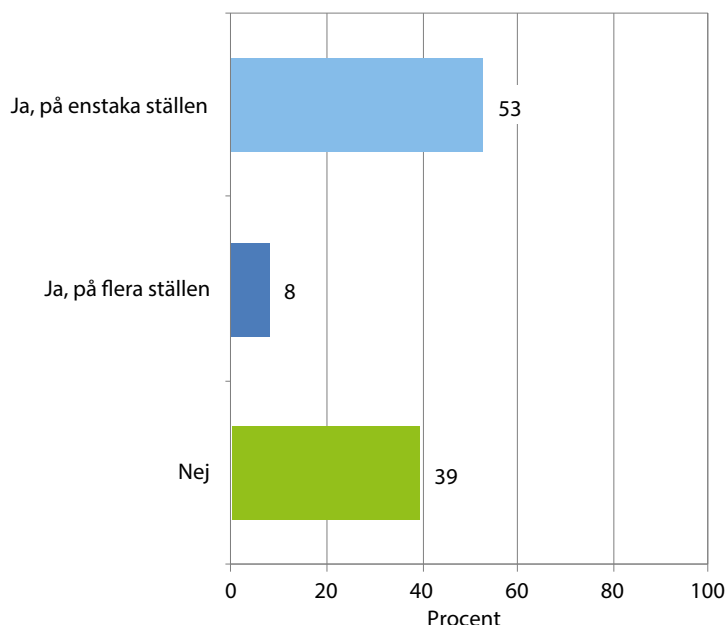

Diagram 32. Svar på fråga H1. Har du problem med stående vatten och dålig dränering på dina fält? (envalsfråga)

Tabell 27. Svar på fråga H1 Har du problem med stående vatten och dålig dränering på dina fält? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja, på enstaka ställen	59%	55%	51%	50%	58%	49%
Ja, på flera ställen	10%	9%	8%	6%	8%	7%
Nej	31%	35%	41%	44%	34%	44%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja, på enstaka ställen	60%	55%	55%	53%	43%	
Ja, på flera ställen	10%	10%	8%	7%	6%	
Nej	29%	35%	37%	39%	51%	

4.8.2 Om- eller nytäckdikat någon del av åkermarken

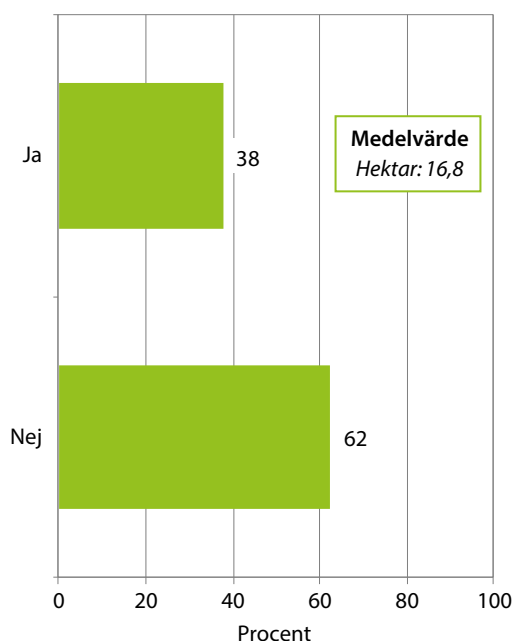

Diagram 33. Svar på fråga H2. Har du om- eller nytäckdikat någon del av åkermarken under de senaste 10 åren? (envalsfråga)

Tabell 28. Svar på fråga H2 Har du om- eller nytäckdikat någon del av åkermarken under de senaste 10 åren? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja	60%	49%	33%	24%	47%	31%
Nej	40%	51%	67%	76%	53%	69%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66– år eller äldre	
Ja	41%	45%	43%	35%	27%	
Nej	59%	55%	57%	65%	73%	

4.8.3 Anlagt kalkfilterdiken

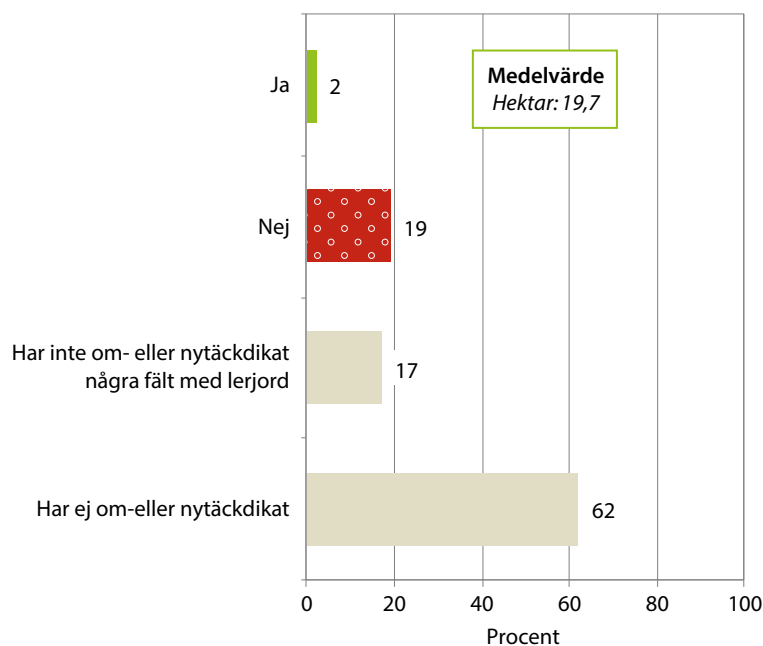

Diagram 34. Svar på fråga H3. Om du har om- eller nytäckdikar fält med lerjord, har du då anlagt så kallade kalkfilterdiken genom att blanda strukturkalk i återfyllnadsmaterialet? (envalsfråga)

Tabell 29. Svar på fråga H3 Om du har om- eller nytäckdikar fält med lerjord, har du då anlagt så kallade kalkfilterdiken genom att blanda strukturkalk i återfyllnadsmaterialet? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja	5%	2%	1%	1%	3%	2%
Nej	33%	22%	16%	11%	24%	15%
Har inte om- eller nytäckdikar några fält med lerjord	22%	24%	15%	12%	21%	15%
Har ej om- eller nytäckdikar	40%	51%	67%	76%	53%	69%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja	1%	1%	2%	2%	2%	
Nej	20%	22%	21%	17%	13%	
Har inte om- eller nytäckdikar några fält med lerjord	20%	22%	20%	15%	12%	
Har ej om- eller nytäckdikar	59%	55%	57%	65%	73%	

4.8.4 Planer på att täckdika de närmaste fem åren

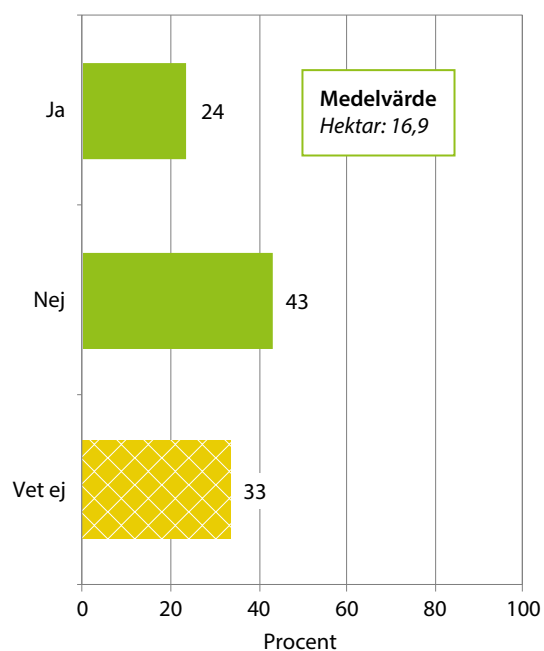

Diagram 35. Svar på fråga H4. Planerar du att om- eller nytäckdika inom de närmaste fem åren framöver? (envalsfråga)

Tabell 30. Svar på fråga H4 Planerar du att om- eller nytäckdika inom de närmaste fem åren framöver? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja	48%	30%	19%	13%	32%	18%
Nej	21%	35%	47%	55%	36%	48%
Vet ej	31%	36%	33%	32%	32%	33%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja	40%	36%	25%	20%	11%	
Nej	26%	30%	36%	49%	62%	
Vet ej	34%	34%	39%	31%	27%	

4.8.5 Anlägga kalkfilterdiken de närmaste fem åren

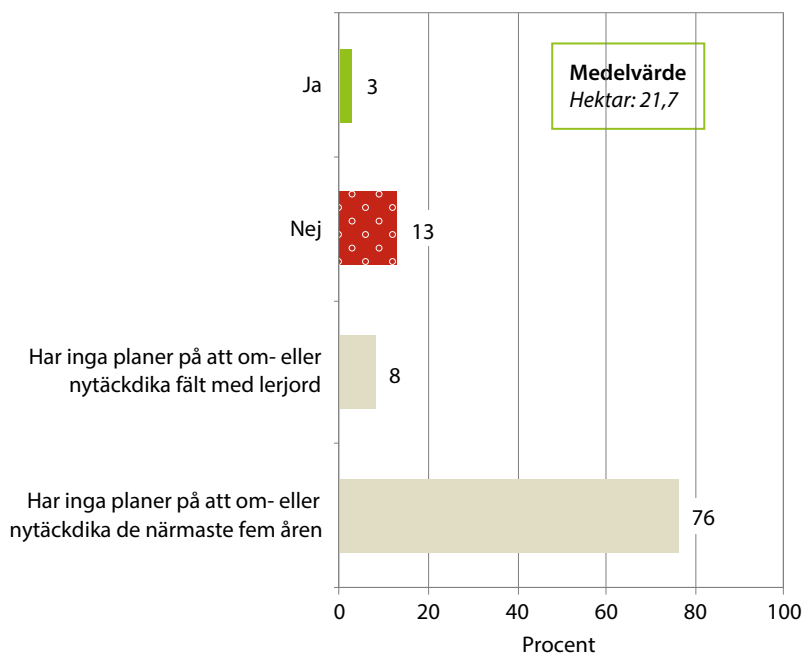

Diagram 36. Svar på fråga H5. Om du planerar att om- eller nytäckdika fält med lerjord, har du i så fall för avsikt att anlägga kalkfilterdiken genom att blanda strukturkalk i återfyllnadsmaterialet? (envalsfråga)

Tabell 31. Svar på fråga H5 Om du planerar att om- eller nytäckdika fält med lerjord, har du i så fall för avsikt att anlägga kalkfilterdiken genom att blanda strukturkalk i återfyllnadsmaterialet? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svaralternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja	8%	5%	2%	1%	5%	2%
Nej	28%	15%	10%	7%	16%	10%
Har inga planer på att om- eller nytäckdika fält med lerjord	12%	9%	8%	5%	10%	6%
Har inga planer på att om- eller nytäckdika de närmaste fem åren	52%	70%	81%	87%	68%	82%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja	5%	3%	4%	3%	2%	
Nej	22%	21%	12%	10%	6%	
Har inga planer på att om- eller nytäckdika fält med lerjord	14%	13%	9%	6%	3%	
Har inga planer på att om- eller nytäckdika de närmaste fem åren	60%	64%	75%	80%	89%	

4.8.6 Kännedom om investeringsstöd

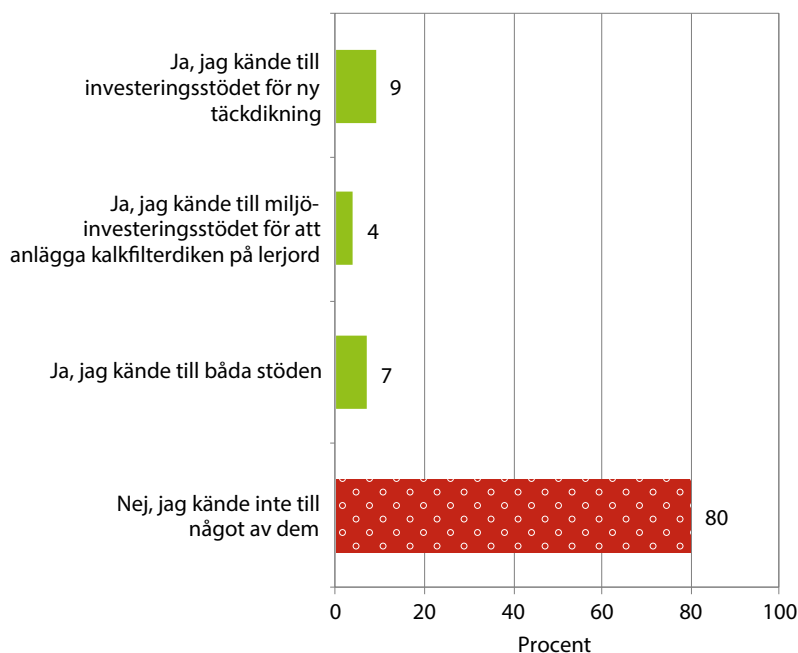

Diagram 37. Svar på fråga H6. Visste du att du i många län kan få investeringsstöd via landsbygdsprogrammet för att om- eller nytäckdika och miljöinvesteringsstöd för merkostnaden för att blanda in kalk i återfyllnadsmaterialet? (envalsfråga)

Tabell 32. Svar på fråga H6 Visste du att du i många län kan få investeringsstöd via landsbygdsprogrammet för att om- eller nytäckdika och miljöinvesteringsstöd för merkostnaden för att blanda in kalk i återfyllnadsmaterialet? fördelade på olika storleks- och ålderskategorier samt om man är medlem i Greppa Näringen eller ej.

Svarsalternativ	Andel svar i respektive kategori, %					
	200+ ha	100–199 ha	50–99 ha	–49 ha	Medlem i GN	Ej medlem i GN
Ja, jag kände till investeringsstödet för täckdikning	14%	12%	8%	6%	10%	8%
Ja, jag kände till miljöinvesteringsstödet för att anlägga kalkfilterdiken på lerjord	7%	5%	3%	2%	5%	3%
Ja, jag kände till båda stöden	13%	8%	6%	6%	10%	6%
Nej, jag kände inte till något av dem	66%	75%	83%	87%	75%	83%
	26–35 år	36–45 år	46–55 år	56–65 år	66 år eller äldre	
Ja, jag kände till investeringsstödet för täckdikning	10%	9%	9%	9%	7%	
Ja, jag kände till miljöinvesteringsstödet för att anlägga kalkfilterdiken på lerjord	4%	4%	4%	4%	3%	
Ja, jag kände till båda stöden	6%	7%	7%	8%	10%	
Nej, jag kände inte till något av dem	80%	80%	80%	80%	80%	

Kommentar från Greppa Näringen

Drygt 60 procent av de svarande har problem med stående vatten på ett eller flera ställen på gården och 38 procent har om- eller nytäckdikat någon del av åkermarken de senaste 10 åren. Det skulle motsvara närmare 1 500 gårdar av de 3 887 som svarat och 5 300 i hela målgruppen för enkäten. De har täckdikat i medeltal knappt 17 hektar, vilket totalt skulle motsvara ca 25 000 hektar. Omräknat till hela målgruppen skulle det motsvara 88 500 hektar. Här kan man se ett tydligt samband att mer har täckdikats på större gårdar. Medlemmar i Greppa Näringen har också täckdikat i större utsträckning än icke medlemmar.

På frågan om kalkfilterdike anlagts vid täckdikning svarade bara några få procent att de gjort så och när det gäller den framtida täckdikningen var andelen som svarade att de planerar för att anlägga kalkfilterdike i samma storleksordning. Troligen är metoden med kalkfilterdike ännu okänd bland många lantbrukare. Dessutom passar den bara på lerjordar.

24 procent uppger att de planerar att täckdika inom fem år, det motsvarar över 900 lantbrukare. Om de täckdika i snitt 17 hektar per gård så motsvarar det samma storleksordning på årligen totalt täckdikad areal som i fråga H2 (cirka 3 000 hektar per år jämfört med cirka 2 500 hektar per år i fråga H2). Yngre lantbrukare planerar att täckdika i större utsträckning än äldre – i åldersgruppen 26–35 år är andelen hela 40 procent medan den bara är 11 procent bland lantbrukare som fyllt 65.

Det är anmärkningsvärt att 80 procent av de svarande inte kände till vare sig investeringsstödet för täckdikning eller miljöinvesteringsstödet för kalkfilterdiken. Det är dock inte alla länsstyrelser som ger stöd till täckdikning – vissa län prioriterar andra investeringar, exempelvis nya djurstallar. Stödet till täckdikning var något mera känt än stödet till kalkfilterdike. Även här finns ett samband med storleken på gården där större gårdar har bättre kännedom om stöden än mindre.

4.9 Fosfor i utfodringen

Genom att optimera foderstaten och anpassa utfodringen bättre till djurens behov kan man effektivisera fosforutnyttjandet och på så sätt minska mängden fosfor i gödseln. Det kan t.ex. handla om blötutfodring, fasutfodring eller att tillsätta fytas, ett enzym som gör fosfor mer tillgänglig.

- Baserat på de 4 procent (173 svarande) som har slaktgrisar eller suggor/smågrisar har 73 procent ökat fosforutnyttjandet i grisarnas foder. Främst handlar det om blötutfodring (59 procent), fasutfodring eller foder med tillsats av fytas (39 respektive 36 procent).
- Jämfört med grisbönderna så är det inte lika vanligt att lantbrukare med slaktkycklingar eller värphöns har gjort något som ökar fosforutnyttjandet i fodret. 34 procent av de 88 som svarat på frågan uppger att de använder fytas i fodret och 5 procent att de har vidtagit någon annan åtgärd för att förbättra fosforutnyttjandet.
- 67 procent av mjölkbönderna (567 svarande) har ökat fosforutnyttjandet i kornas foder, främst genom att anpassa valet av mineralfoder men även genom att anpassa foderstatens sammansättning i övrigt eller låta en rådgivare räkna på fosforinnehållet i befintlig foderstat.

4.9.1 Ökat fosforutnyttjandet i grisarnas foder

Bas: De 4 procent (n = 173) som har slaktgrisar eller suggor och smågrisar

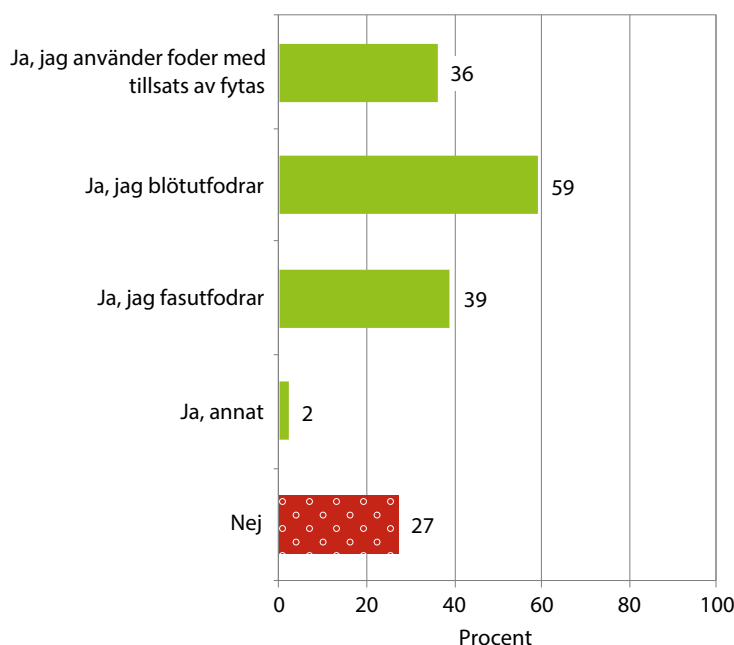

Diagram 38. Svar på fråga 11. Har du gjort något som ökar fosforutnyttjandet i grisarnas foder? (flervalsfråga). Fritextsvaren vid alternativet "Ja, annat" redovisas i bilaga 2.

4.9.2 Ökat fosforutnyttjandet i foder till slaktkycklingar och värphöns

Bas: De 2 procent (n = 88) som har slaktkycklingar eller värphöns

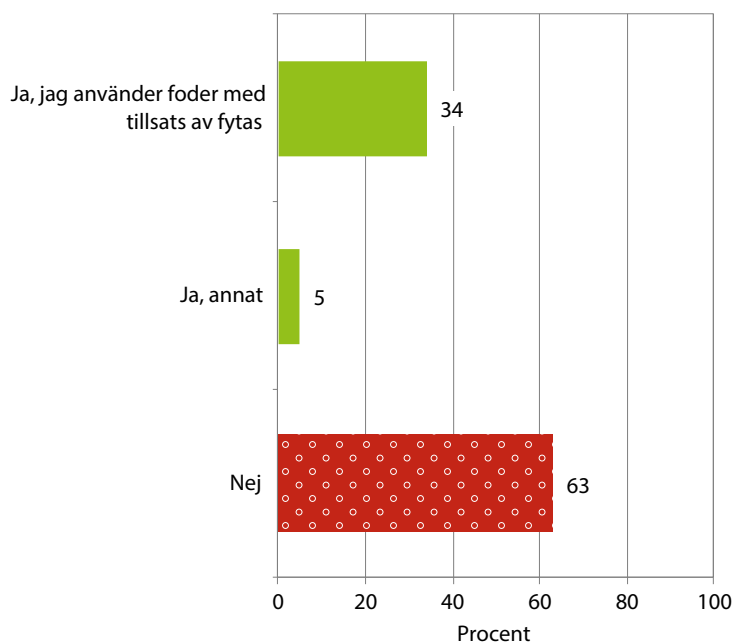

Diagram 39. Svar på fråga 12. Har du gjort något som ökar fosforutnyttjandet i foder till höns eller slaktkycklingar? (flervalsfråga). Fritextsvaren vid alternativet "Ja, annat" redovisas i bilaga 2.

4.9.3 Ökat fosforutnyttjandet i foder till mjölkkor

Bas: De 15 procent (n = 567) som har mjölkkor

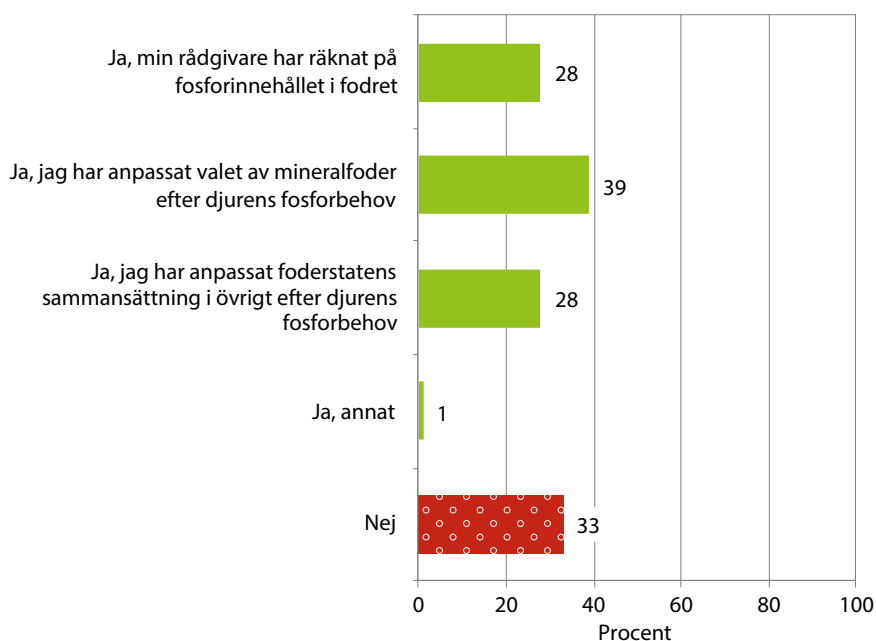

Diagram 40. Svar på fråga 13. Har du gjort något som ökar fosforutnyttjandet i mjölkornas foder? (flervalsfråga). Fritextsvaren vid alternativet "Ja, annat" redovisas i bilaga 2.

Kommentar från Greppa Näringen

Av de 173 svarande som har grisar har nästan tre fjärdedelar (73 procent) gjort något för att öka fosforutnyttjandet i grisarnas foder. Nästan 6 av 10 blötutfodrar, 4 av 10 fasutfodrar (dvs. anpassar fodret efter olika faser i grisarnas tillväxt) och 36 procent använder foder med tillsats av fytas.

Bland de lantbrukare som har slaktkycklingar eller värphöns (88 svarande) är andelen som har ökat fosforutnyttjandet i fodret betydligt mindre, bara 37 procent. 34 procent använder foder med tillsats av fytas.

Bland mjölkproducenterna som besvarade enkäten (567 st) har två tredjedelar gjort något för att förbättra fosforutnyttjandet i fodret. Nästan 4 av 10 har anpassat valet av mineralfoder efter djurens fosforbehov medan knappt 3 av 10 har låtit en rådgivare räkna på fosforinnehållet i fodret och anpassat foderstaten i övrigt efter djurens fosforbehov.

Användning av fytas i foder till grisar och fjäderfä är inte tillåten i ekologisk produktion. Enkätsvaren tyder dock på att det är betydligt fler än de ekologiska producenterna som avstår från att använda fytas. Det innebär att en större del av fosfor som finns i fodret hamnar i gödseln. Schablonvärdet för fosforutsöndring per djurplats och gödselns fosforinnehåll per ton som bygger på att fytas används stämmer då inte. Det kan vara värt att uppmärksamma i rådgivningen och när det är dags för översyn av bilagorna till Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2004:62) om miljöhänsyn i jordbruket vad avser växtnäring.

Litteratur

Geranmayeh P., 2018. Strukturkalkning i stor skala – Vad krävs och vad kostar det? Underlag till vitbok för projektet Levande kust. BalticSea2020, Stockholm.

Hjelm E., Linge C., Nilsson H. & Olofsson S., 2020. Växtnäringsflöden på gårdar inom Greppa Näringen. Rapport 2020:15, Jordbruksverket, Jönköping.

Bilaga 1. Enkätfrågor

A. Bakgrundsdata

A1 a. Ange kön!

A1 b. Ange ålder!

A2. Vilket län bor du i?

A3. Vilken typ av verksamhet har du i ditt företag/på gården? (flervalsfråga)

A4. Hur många hektar åker brukar du? (både ägd och arrenderad)

A5. Vilka jordar har du mest av på din gård? (flervalsfråga)

A6. Driver du gården ekologiskt?

A7. Är du medlem i Greppa Näringen?

B. Gårdens växtnäringsbalans

B1. När gjorde du senast en växtnäringsbalans?

B2. Hade du underskott eller överskott på fosfor i senaste växtnäringsbalansen?

B3. Hur gjorde du din senaste växtnäringsbalans?

B4. Har du använt Stallgödselkalkylen på Greppa Näringens webbplats för att beräkna det ekonomiska värdet på stallgödsel?

B5. Om du gjort flera växtnäringsbalanser, har överskottet eller underskottet i fosforbalansen ändrats de senaste åren?

B6. Har du effektiviserat din fosforanvändning i växtodlingen de senaste fem åren? (flervalsfråga)

C. Fosforrådgivning

C1. Har du fått rådgivning med fosforstrategimodulen i Greppa Näringen?

C2. Fick du några konkreta råd om åtgärder för att öka fosforutnyttjandet och minska fosforläckaget, i så fall vilka? (flervalsfråga)

D. Markkartering och fosforgödsling

D1. Har du en aktuell markkarta för dina fält? (max 10 år gammal)

D2. Hur stor andel av din åkerareal har fosforklass IVB eller V?

D3. Har du minskat fosforgödslingen på fält i P-AL-klass IVB och V?

D4. Odlar du potatis, sockerbetor eller majs? (flervalsfråga)

E. Jorderosion och gräsbevuxna skyddszoner

E1. Har du sett att det under vissa tider på året rinner vatten på markytan eller uppstår fläckvis jorderosion på något av dina fält?

E2. Har du anlagt gräsbevuxna skyddszoner längs diken, sjöar eller vattendrag?

E3. Det finns miljöersättning för gräsbevuxna skyddszoner runt dräneringsbrunnar eller inne på fältet där jorderosion sker. Har du anlagt en eller flera sådana så kallade anpassade skyddszoner? Om nej, varför inte? (envalsfråga, vid "Nej" är dock följdfrågan flerval)

E4. Brukar du höstharva fält som du har plöjt på hösten och ska så på våren?

F. Fosfordammar och våtmarker

F1. Har du en eller flera fosfordammar på din gård?

F2. Kan du tänka dig att anlägga en/ytterligare en fosfordamm? (flervalsfråga)

F3. Har du anlagt någon våtmark på din gård?

G. Strukturkalkning

G1. Har du strukturkalkat någon åkermark sedan år 2010?

G2. Fick du ersättning från LOVA-stödet eller investeringsstöd via landsbygdsprogrammet från länsstyrelsen vid strukturkalkningen? (flervalsfråga)

G3. Känner du till att det finns två olika stöd för strukturkalkning?

G4. Har du planer på att strukturkalka? (flervalsfråga)

H. Täckdikning och kalkfilterdiken

H1. Har du problem med stående vatten och dålig dränering på dina fält?

H2. Har du om- eller nytäckdikat någon del av åkermarken under de senaste 10 åren?

H3. Om du har om- eller nytäckdikat fält med lerjord, har du då anlagt så kallade kalkfilterdiken genom att blanda strukturkalk i återfyllnadsmaterialet?

H4. Planerar du att om- eller nytäckdika inom de närmaste fem åren framöver?

H5. Om du planerar att om- eller nytäckdika fält med lerjord, har du i så fall för avsikt att anlägga kalkfilterdiken genom att blanda strukturkalk i återfyllnadsmaterialet?

H6. Visste du att du i många län kan få investeringsstöd via landsbygdsprogrammet för att om- eller nytäckdika och miljöinvesteringsstöd för merkostnaden för att blanda in kalk i återfyllnadsmaterialet?

I. Fosfor i utfodringen

I1. Har du gjort något som ökar fosforutnyttjandet i grisarnas foder? (flervalsfråga)

I2. Har du gjort något som ökar fosforutnyttjandet i foder till höns eller slaktkycklingar? (flervalsfråga)

I3. Har du gjort något som ökar fosforutnyttjandet i mjölkornas foder? (flervalsfråga)

Bilaga 2. Fritextsvar

Fråga A3: Vilken typ av verksamhet har du i ditt företag/på gården?, svarsalternativ Annat

Svaren på fråga A3 har kategoriserats i följande grupper:

- Växtodling/foderproduktion (23)
- Djurhållning, övrigt (23)
- Gårdsbutik/försäljning/turism (17)
- Farmartjänst/bygg-/entreprenadverksamhet (16)
- Verkstad/industri (8)
- Konsulttjänster/bemannning (8)
- Uthyrning/fastighetsförvaltning (20)
- Skog/jakt/viltvård (24)
- Tägtverksamhet (3)
- Övrigt (14)
- Ej aktuellt (11)

Inom respektive grupp har vi sorterat svaren i bokstavsordning. I övrigt är de oredigerade.

<u>Växtodling/foderproduktion (23)</u>	<u>Djurhållning, övrigt (23)</u>	<u>Gårdsbutik/försäljning/turism (17)</u>
Bete	Ammkor Kalvproduktion	Butik (2 st)
Foderberedning, utsädesrensning	Bi	Friluftsmuseum
FoderFoderFoder	Biodling (2 st)	Försäljare innomgårds- utrustning
Gräsmatteodling	Bison	Försäljning
Gärdestad skötsel av ängar	Dikor	Golf (2 st)
Häsfoder	Djur för visning	Gårdsbutik (5 st)
Höproduktion	Getgård	Gårdsbutik o servering
Höslåtter	Getmjölksproduktion	Gårdsbutik, lite höns, bete av naturreservat
Industrihampa	Gården under försäljning/Häst- verksamhet	Kafé
naturbetesskötsel	Hundpensionat	Maskinhandel
Permanent vall	Kvighotell (2 st)	Öppen besöksgård
Potatis (3 st)	Kvighotell ca 60 djur	
Spannmålsodling	Kviguppfoädnng	
Utsädes produktion	Kött för eget hushåll	
Vall för avsalu	Köttproduktion lamm ca: 500st tackor	
Vall, bete	Mink	
Vall, ensilage		

Vallodling (2 st) Vallskötsel Växtodling	Mjölkgetter Klövård Slakteri Slakts Styckeri	
<u>Farmartjänst/bygg-/ entreprenadverksamhet (16)</u> Bygg (3 st) Bygg, vvs Byggnation Byggverksamhet Farmartjänst Farmartjänst mm. FarmNfa Flisning och Gräventrepnad Legoarbete Legotillverkning Maskininstion och återvinning Tröskning Täckdikning Vvs verksamhet	<u>Verkstad/industri (8)</u> Bilverkstad Industri Maskinverkstad Mekanisk verkstad Smedja Snickeri Sågverksamhet Verkstad	<u>Konsulttjänster/bemanning (8)</u> Bemanning Bokföring åt andra Konsult Konsultarbete Livsmedelskonsultation Redovisningsbyrå timfakturering Uthyrning av personal
<u>Uthyrning/fastighetsförvaltning (20)</u> Bostäder (2 st) Fastighetsförv. Fastighetsförvaltning (2 st) Fastighetskötsel Hyr ut hus, RUT.tjänster Hyreshus Hyreshus renoveringsfirma Hyreslägenheter Hyresverksamhet Lokauthyrning och finansiell förvaltning Uthyrning (2 st) Uthyrning av bostad Uthyrning av bostäder (3 st) Uthyrning av hus Uthyrning av lokaler	<u>Skog/jakt/viltvård (24)</u> Eftersök trafikvilt Entreprenör skog Hjort (4 st) Hjortar (3 st) Hjorthägn (2 st) Hjortuppfödning Jakt (4 st) Jakt o bostäder julgranar Skog Skogsbete Skogsentreprenad Skogsvård Vilt/jakt Viltbruk Viltuppfödning	<u>Täktverksamhet (3)</u> Bergtäkt Torvbrytning, bergtäkt (2 st)

<p>Övrigt (14)</p> <p>Administration av myndighets-pålagor</p> <p>Alp</p> <p>Försörjer byråkrater på jordbruksverket och länsstyrelsen!</p> <p>kväve damm</p> <p>logistic</p> <p>Läkemedel</p> <p>Paket körning</p> <p>Vindkraft (2 st)</p> <p>Våtmark</p> <p>Värmeleverans</p> <p>Åkeri (2 st)</p> <p>Äldreboende</p>	<p>Ej aktuellt (11)</p> <p>Just nu ligger gården i vila, generationskifte pågår</p> <p>lagt ner i år pga ålder</p> <p>Slutat med jordbruk</p> <p>sålt gården</p> <p>Träda (5 st)</p> <p>Utarrenderat (2 st)</p>	
---	--	--

Fråga B3: Hur gjorde du din senaste växtnäringsbalans?, svarsalternativ På annat sätt...

Svaren på fråga B3 har kategoriserats i följande grupper:

- Egen beräkning (163)
- Hushållningssällskapet/HIR (262)
- LRF Konsult (32)
- Annan rådgivare/konsult (98)
- Länsstyrelsen (27)
- Analysföretag (8)
- KRAV/KIWA eller annan certifieringsorganisation (40)
- Företag (14)
- Övrigt (47)
- Vet ej/har inte förstått frågan (21)
- Har inte gjort någon växtnäringsbalans (1)

Inom respektive grupp har vi sorterat svaren i bokstavsordning. I övrigt är de oredigerade.

<u>Egen beräkning (163)</u>	<u>Hushållningssällskapet/HIR (262)</u>	<u>LRF Konsult (32)</u>
Aktuell gödningsmängd näringsbehov av grödan via skörde- mängd och internet, tidigare resultat av näringsbalansen	Hhs HHS	LRF (4 st) LRF K LRF konsult (26 st) Med LRF
Arbetar själv med rådgivning (2 st)	HIR (45 st) HIR kollen	
Beräknade själv med plus o minus	HIR rådgivare (6 st) HIR rådgivaren	
Data växt (5 st)	HIR Skåne (3 st)	
Dataprogram	HIR Växtodlingsrådgivare	
Dataprogram Näsgård Mark- vägen	HIR-rådgivare	
Dataväxt (26 st)	HIR-Skåne	
Dataväxt och Agrifocus	HS (44 st)	
Dataväxt och KRAV dokumentationsmallar	HS konsult (4 st) HS Malmöhus	
Efter eget huvud	HS rådgivare	
Egel excelark	HS rådgivning	
Egen (6 st)	HS Skåne	
Egen analys och med rådgivare	HS Värmland	
Egen balansräkning - excel	HSS (2 st)	
Egen beräkning (7 st)	Hushållningssällskapet (129 st)	
Egen beräkning i Excel	Hushållningssällskapet Borgeby	
Egen excel mall	Hushållningssällskapet Elän	

Egen kalkyl	Hushållningssällskapet (129 st)	
Egen uppställning i kalkyl-program	Hushållningssällskapet Borgeby	
Egen utredning (5 st)	Hushållningssällskapet Elän	
Egen vxt.odl.plan	Hushållningssällskapet Kalmar	
Egen växtodlingsplan	Hushållningssällskapet på Greppa näringen	
Eget (3 st)	Hushållningssällskapet rådgivare (3 st)	
Eget formulär	Hushållningssällskapetets hjälp	
Eget omdöme	Med hjälp av HIR (2 st)	
Eget stänk in mind	Med hjälp av HS	
Eget vis med hjälp av litteratur	Med hjälp av Hushållningssällskapet	
Eget överslag	mha HS konsult	
Egna beräkningar (4 st)	Min rådgivare på HIR	
Erfarenhet	Potatis rådgivare HS	
Excel	Rådgivare Hushållningssällskapet	
Excelfil	Tror det var Hushållningssällskapet	
Excell		
Fosforbalans excel		
Gammal kännedom		
Genom att använda huvudet		
Gjort den själv		
Guide på HS cert		
Gör själv		
I en egen växtodlingsplan		
Inför revision på egen hand		
Jag själv (2 st)		
Jag själv är rådgivare		
Jordbruksverket (2 st)		
Jordbruksverket hemsida		
Jordbruksverket tabeller		
Jordbruksverket uppgifter, förenklar balans för små ekoföretag		
KIWA lathund		
KRAM formulär		
KRAV blankett		
KRAV formular		
KRAV hemsida		
Krav i Krav, själv		
Kravs hemsida		
Kravs hemsida tror jag		
KRAVs mall		
Mall från KRAV		
Mall från mejeri		
Mall greppa och hushålns		
Med en mall själv		
Näsgård växtodl.program		

<p>Nätet</p> <p>På egen hand (2 st)</p> <p>På KIWAS hemsida</p> <p>Sim</p> <p>Själv (16 st)</p> <p>Själv efter samarbete med KIWA</p> <p>Själv genom bortförseleanalys via fullanalys av skördarna</p> <p>Själv med hjälp av KRAV</p> <p>Själv med hjälp av tillgängliga tabeller</p> <p>Själv med markartering</p> <p>Själv mha jordbruksverkets årliga broschyr om gödning, utifrån markartering</p> <p>Själv via SLU</p> <p>Själv, grundad på senaste markarteringsens P-värden och med hjälp av siffror för växtnäringsbehov hämtade ut broschyren "så här fyller du din växtodlingsplan" utgiven av Jordbruksverket jan.2004.</p> <p>Själv, med inhämtad information</p> <p>Själva / Länsstyrelsen</p> <p>STANK in mind (2 st)</p> <p>Via med växtodlingsprogram voprogram</p> <p>vävtodlingsprogram</p> <p>växtodlings program</p> <p>Växtodlingsplan Dataväxt</p> <p>Växtodlingsplan, DV, IP</p> <p>Växtodlingsprogram (9 st)</p> <p>Växtpdöomgsbaöam</p> <p>Är själv rådgivare</p>		
<p><u>Annan rådgivare/konsult (98)</u></p> <p>Agroråd (3 st)</p> <p>Alnarp</p> <p>Annan lantbrukskonsult</p> <p>Annan rådgivare (8 st)</p> <p>Annan rådgivning</p> <p>Annan växtodningsrådgivare</p> <p>Egen rådgivare</p> <p>Egen rådgivning</p> <p>Foderrådgivare</p> <p>Genom privat rådgivare</p> <p>Konsult (11 st)</p> <p>LLAB</p> <p>Lokalrådgivaren</p> <p>Lovang (5 st)</p> <p>Lovang gruppen</p>	<p><u>Länsstyrelsen (27)</u></p> <p>Blev uttagen som provgård via länsstyrelsen tror jag</p> <p>Kurs länsstyrelsen</p> <p>Lantbruknämndens rådgivare</p> <p>länsstyrelse</p> <p>länsstyrelsen (2 st)</p> <p>Länsstyrelsen (10 st)</p> <p>Länsstyrelsen E-län</p> <p>Länsstyrelsen ett projekt</p> <p>Länsstyrelsens blankett</p> <p>länsstyrelsen (2 st)</p> <p>Länstyrelsen</p> <p>Länstyrelsen ?</p> <p>länsstyrelsen växtodlingsrådgivare</p> <p>Rådgivare Länsstyrelsen (3 st)</p>	<p><u>Analysföretag (8)</u></p> <p>Analysen nordic AB</p> <p>Eurofins (5 st)</p> <p>Statens lantbrukskemiska laboratorium</p> <p>Via agrolab kristianstad</p>

<p>Lovang Lantbr konsult AB</p> <p>Lovang lantbrukskons.</p> <p>Lovang lantbrukskonsult</p> <p>Lovang Lantbrukskonsult AB</p> <p>Lovanggruppen (3 st)</p> <p>Med annan rådgivare</p> <p>Med egen rådgivare</p> <p>Med hjälp av lärare på Kvinnersta lantbruksskola Örebro</p> <p>Med växtodlingsrådgivare</p> <p>Nån rådgivare</p> <p>Privat aktör</p> <p>Privat firma</p> <p>Privat rådgivare (2 st)</p> <p>Privat växtodlingsrådgivare</p> <p>Redovisningskonsult</p> <p>Rådgivare (10 st)</p> <p>Rådgivare Skånesemin</p> <p>Rådgivarna (3 st)</p> <p>Rådgivarna sjuhärad</p> <p>Rådgivarna Södra Älvsbord</p> <p>Rådgivningsföretag</p> <p>Skånesemin (3 st)</p> <p>Skånesemin rådgivare</p> <p>Stina Petterson Basc&co</p> <p>Söderslättkonsult</p> <p>VÅXA (7 st)</p> <p>VÅXA Halland</p> <p>VÅXA Sverige</p> <p>VÅXAs rådgivare</p> <p>Växt rådgivare</p> <p>Växtodlings rådgivare (2 st)</p> <p>Växtodlingskonsult</p> <p>Växtodlingsrådgivare (4 st)</p> <p>Växtråd</p>		
--	--	--

<u>KRAV/KIWA eller annan certifieringsorganisation (40)</u>	<u>Företag (14)</u>	<u>Övrigt (47)</u>
Aranea (2 st)	Biototal	Arrendator
Enkel fosforbalans KIWA	KLF	Bland annat markkartering
Enl.KRAV	Lagerhuset	Enkel tar bort mer än tillför
Exceltabell KRAV/KIWA	Markkartering Vara Lagerhus	EU ansökan
Hjälp av KRAV	Mejeri	Examensarbete
I dialog med min KRAV-revisor	Mejeriet	Gjordes som skolarbete av gymnasieelev
Inför KRAV revision	Rangsell	Google, Yara, Sjö, Lantmännen
KIWA (6 st)	Rangsell	Har kompetens på gården
KIWA aranea	Skånemejerier	Ingick i stödsystemet för ett antal år sedan
KIVA's	Slit AB (2 st)	Kommunens experter
KRAV (8 st)	Soyl	Kringloopwijzer NL och Greppa näringen
KRAV ?	Säljare	Kurs men minns ej vem som höll i den
KRAV revision	Varaslättensens Lagerhus	Kurs Reko
Kravkontrollanten räknade ut den		Litteratur rekostödet
Kravodlingen		Litteratur studier
Kravregel		Läsa tab. Åtgång gröda
KRAV-revisor		Markkartering och dataväxt
Kravs		Markkartering är grund, därefter löpande i dataväxt: tillförd gödsel, bortförd skördemängds osv.
Kravs kontrollerad av kiwa		Maskinringen
Md KIWA		Med hjälp av växtodlingsplan
SMAK (5 st)		Mha data från lantmännen och greppa näringen
via info från KRAV		Min son
Vid Certifieringen		Odling i Balans
		OIB
		P-E Nemby/SLU Ås
		Reco
		Reko
		REKO
		RISE
		Skötselavtal
		SLU
		Studier
		Via växtodlingsplanen
		vid miljökontråll
		Vid upprättande av växtodlingsplan
		växteko
		växtnäringsberäkning
		Växtodlingskurs
		Växtodlingsplan (8 st)
		Växtodlingsplansmall

<p><u>Vet ej/har inte förstått frågan (21)</u></p> <p>Jordanalys (2 st)</p> <p>Jordprov (2 st)</p> <p>Kalkning (2 st)</p> <p>Kom inte ihåg</p> <p>Kommer ej ihåg (2 st)</p> <p>Kommer inte ihåg (2 st)</p> <p>Långliggande försök visar att ca. 30kg/ha är ekonomiskt optimalt vid den skördenivå som jag har</p> <p>Längesen, vet ej</p> <p>Makantering</p> <p>Markkarta</p> <p>Markkartering (4 st)</p> <p>Min broder gjorde jordprov</p> <p>Stallgödsel + 200-300 NS27-4</p>	<p><u>Har inte gjort någon växt-näringsbalans (1)</u></p> <p>HAR INTE GJORT</p>	
--	--	--

Fråga B6: Har du effektiviserat din fosforanvändning i växtodlingen de senaste fem åren?, svarsalternativ Ja, på annat sätt...

Svaren på fråga B6 har kategoriserats i följande grupper:

- Ökat fosfortillförseln (26)
- Minskat fosfortillförseln/tillför ingen fosfor alls (53)
- Anpassar gödslingen efter behov (51)
- Sprider stallgödseln på större areal (22)
- Nedbrukning/myllning och andra åtgärder vid spridning (20)
- Andra åtgärder för minskat fosforläckage (47)
- Minskat/avvecklat djurhållningen (25)
- Använder enbart stallgödsel (22)
- Använder avloppsslam (15)
- Odlar ekologiskt (9)
- Har låga fosforhalter i marken (3)
- Övrigt (21)

Inom respektive grupp har vi sorterat svaren i bokstavsordning. I övrigt är de oredigerade.

<u>Ökat fosfortillförseln (26)</u>	<u>Minskat fosfortillförseln/tillför ingen fosfor alls (53)</u>	<u>Anpassar gödslingen efter behov (51)</u>
... börjat köpa fosforgödsel ...	Använder ej konstgödsel	Annan samansättning av läkemedel för att tillgodose fosforbehovet
Använder mera P i handelsgödsel	Använder ingen konsthödning över huvud taget	Anpassa flytgödselgivan
Börjat gödsla mera fosfor	Använder ingen köpt fosfor	Anpassa till vad växten kräver samt vådrets betingelser
Eftersom vi ligger i fosfor klass 1 på hela gården gör vi allt för att få inn mera fosfor i växtföljden	Använder inte fosfor	Använder tilldelningsfiler
Fler djur	Använder inte konstgödsel	Behovsanpassat göning
Får gratis vråker ut enl plan	Arrenderat mark från gris och hönsgräddor på vilken vi nu sänker fosfor halt tack vare att vi ej har så mycket fosfor i vår gödsel	Behöver tillföra något pga mycket halm bortförs och ingen stallgödsel tillförs
Försöker få in mer fosfor har underskott i markkateringen	Biogödsel med mindre fosfor	Bättre anpassat inköp av gödselmedel efter olika skiftens behov
Försöker höja fosforanvändningen	Ej hönsgräddor mera	Bättre planering
Försöker köpa in fosfor	För lite gödsel o ingen konstgödning	Fosfor är dyrt = det använder man inte mer än nödvändigt. Enkel matematik
Högre skördar har medfört mer inköp av P	Genom att inte använda fosfor (2 st)	Från och med i år kommer jag att sprida en del av P och K med varierad give efter markkartering
Ja, jag köper in mer mineralfosfor och får högre skörd	Gröngödsling	Följer min markkarta
Jag köper in mera fosfor för att få bättre utveckling av grödorna	Gröngödsling, inga fosformedel används	Försöker att tillföra det grödan behöver för min skördenivå
Köper in mer fosfor (2 st)	Gödselar ej	Gps mm
Köper in mer fosfor från mineralgödsel/kalkar	Har aldrig köpt fosfor på 35 år	
Köper in mer fosfor för att det är ett stort underskott på fosfor	Har ej fosfortillskott	

<p>Köper in mer fosforgödsel</p> <p>Köper in och sprider höns gödsel</p> <p>Köper kyckling/höns gödsel vart annat år</p> <p>Köper mer fosfor</p> <p>Köper mer fosfor via mineral gödsel</p> <p>Vi försöker komma över mer stall gödsel utifrån då vi har dålig näring i vallen</p> <p>Ökat fosfor användningen för att minst uppnå balans. det snålades så skördarna begränsades av fosfor givan. sördarna har ökat.</p> <p>Ökat fosforgivorna</p> <p>Ökat med stall gödsel</p> <p>Ökat tillförsel av fosfor</p>	<p>Har inte använt mineral gödsel på minst 20år, endast stall gödsel</p> <p>Har inte köpt fosfor på 30 år</p> <p>Har inte köpt handels gödsel på 20år</p> <p>Har inte köpt in någon fosfor som moneral gödsel de senaste 25 åren</p> <p>Ingen konst gödsel</p> <p>Ingen mineral gödsel</p> <p>Ingen mineral gödsel köps in längre</p> <p>Ingen mineral gödsel med fosfor</p> <p>Jag har aldrig tillfört fosfor till mina ägor</p> <p>Jag har all mark i träda</p> <p>Jag har inte köpt fosfor på 30 år!</p> <p>Jag köper inte in mineral gödsel med fosfor N27 och NK</p> <p>Köper ej in fosfor K</p> <p>öper ej in fosfor alls</p> <p>Köper ej in fosfor, stall gödsel räcker</p> <p>Köper in 0</p> <p>Köper in handels gödsel mycket sparsamt och absolut inte för hela arealen Endast vid insädd</p> <p>Kör stall gödsel på vallarna</p> <p>Köper ingen fosfor</p> <p>Köper ingen fosforgödsel</p> <p>Köper ingen gödning alls</p> <p>Köper inget fosfor</p> <p>Köper inget fosfor, använder biogas gödsel</p> <p>Köper inte in fosfor tillför endast via stall gödseln men har ökat precisionen på tillförsel av annan gödning för att optimera förutsättningarna för grödan ex. N-sensor, delad giva även bevattningsbar areal har ökat</p> <p>Köper inte in någon fosfor</p> <p>Legat i balans men köper in mindre nu pga höga priser</p> <p>Mindre inköp stall gödsel</p> <p>Mindre konst gödsel</p> <p>Mindre mängd stall gödsel</p> <p>Minskad andelen svinurin</p> <p>Minskat användning av höns gödsel</p> <p>Minskat fast gödsel</p> <p>Ogödslat endast med aska påfört</p>	<p>Gödselar efter markkartan</p> <p>Gödselar med mer pk till rapsen</p> <p>Gödselar med tilldelningsfil, grävbevuxna skyddszoner längs vattendrag (utan ersättning)</p> <p>Har en balanserad giva gödsel</p> <p>Har gjort markartering</p> <p>Har gjort ny markartering 2016 som jag naturligt använder för att komma rätt med gödslingeng</p> <p>Har koll på behov för grödan = mängd via gödningen</p> <p>Jag försöker aktivt å tillföra P i den utsträckning vi tar bort</p> <p>Jag lägger mindre fosfor där det inte behövs då vi kör varierad giva med styrfil efter markkartan</p> <p>Köper in mindre mängd ekogödsel</p> <p>Köper mer mineral gödsel fosfor pga tillskottsarrende med låg fosforstatus</p> <p>Köpt in stall gödsel samt handels gödsel som vi sprider efter markatta och ökat skördarna</p> <p>köpt ny konst gödselspridare med gps på så vis kan jag styra min gödsling</p> <p>Kör med styrfiler från dataväxt</p> <p>Kört styrfil</p> <p>Låter fodergivan styra stall gödsel mängden</p> <p>Läger ej fosfor ihop med stg.</p> <p>Läger som max 15kg P/ha</p> <p>Markartering, giva enl styrfil</p> <p>Matchning mot aktuell markkarta för all areal</p> <p>Mer gödsel vid lägre klasser, mindre gödsel vid högre klasser</p> <p>N-sencor med styrfil</p> <p>N-sensor</p> <p>Nötflyt ersatt svinflyt</p> <p>Ofördelar 21-3-10 och 11-21 till enbart ärtor och höstraps samt använder bara stall gödsel till väskorn</p> <p>Olika gödsel på olika platser</p> <p>Optimerar tillförsel per fält enligt markarteringsresultaten</p> <p>Resursplanering av stall gödsel</p> <p>Slutat använda obalanserad Eko-gödsel med skev kvot N/P</p> <p>Soyl (2 st)</p> <p>Styr efter markkarta</p>
--	---	---

	<p>Tillför ej gödning, betesputsar på hösten</p> <p>Tillför ingen fosfor genom handelsgödsel</p> <p>Vi använder inte handelsgödsel</p> <p>Vi köper inte in någon gödsel</p> <p>Vi tillför ingen fosfor</p>	<p>tillför ingen fosfor, gödsla endast med flytgödsel och tillsätter bara kväve som mineralgödsel</p> <p>Tillför vad som behövs har nya arrenden som låg i klass 1 som vi vill komma upp i minst klass 3</p> <p>Variabel tilldelning via SOYL</p> <p>Varierad giva av fosfor på fältet</p> <p>Varierad giva efter markkartering</p> <p>Växtnäringsanalyser</p> <p>Växtodlingsplan Dataväxt</p>
<p><u>Sprider stallgödseln på större areal (22)</u></p> <p>Fler ha att fördela fosfor på</p> <p>Flyttar stallgödsel till vår andra gård</p> <p>Fördelar stallgödsel mera</p> <p>Fördelar stallgödseln på så stor areal som möjligt</p> <p>Förderlar gödseln jämnare över arealen</p> <p>Jag får mindre med stallgödsel</p> <p>Mer areal (2 st)</p> <p>Mer areal samma stallgödsel</p> <p>Mer areal till samma mängd stallgödsel och går nu över till ekologisk odling.</p> <p>Mer mark</p> <p>Mer mark att sprida på</p> <p>Sprider på större areal</p> <p>Sprider stallgödsel på en större areal</p> <p>Sprider stallgödseln på nyarrenderad mark med låga p-tal</p> <p>Stallgödsel på hela arealen om möjligt</p> <p>Större areal (2 st)</p> <p>Utökad areal</p> <p>Utökad areal med samma mängd gödsel</p> <p>Utökad spridningsareal</p> <p>Utökad arealen</p>	<p><u>Nedbrukning/myllning och andra åtgärder vid spridning (20)</u></p> <p>Att sprida fastgödsel på våren och sedan pjoja ner den</p> <p>Kombisåmaskin</p> <p>Mer flytgödsel lättare att fördela. Tidigare mer fast gödsel</p> <p>Mer gödsel sprids på våren</p> <p>Mer radmyllning av fosfor i samband med sådd</p> <p>Nedbrukning i vårbruket</p> <p>Noga med nedmyllning (2 st)</p> <p>Odlar mest vall till avsalu</p> <p>Odlar vall mkt. å plöjer på våren</p> <p>Plöjer ner gödsel</p> <p>Plöjer ner min egen stallgödsel</p> <p>Radgödsling av potatis</p> <p>Radmyllar med mineralgödsel</p> <p>Radmyllar mer fosfor</p> <p>Sprider stallgödsel på samtliga skiften</p> <p>Sprider till varje gröda</p> <p>Sprids på vallen</p> <p>Vi sprider i växande gröda</p> <p>Vårplöjer all areal o sprider ingen sväm efter juli månad</p>	<p><u>Andra åtgärder för minskat fosforläckage (47)</u></p> <p>Anlagt fosfordammar</p> <p>Bevattning-jämnare skörd</p> <p>Bildat våtmark</p> <p>Direktsådd istället för omfattande jordbearbetning samt alltid mellangräddade där det lämpar sig</p> <p>Dränerat (2 st)</p> <p>Fytas i foder (2 st)</p> <p>Fytas i grisfodret</p> <p>Fångar ytvattnet i bevattningsdamm</p> <p>Fånggr, grön mark, vårplöjn, ingen kultivering efter skörd, ej höstharvn, mm</p> <p>Högre skördar</p> <p>Höjda skördar</p> <p>Kalkat (2 st)</p> <p>Kalkat, dikat</p> <p>Kalkning</p> <p>Köper inte in något foder längre</p> <p>Mellangrödor som fångar P</p> <p>Mindre mängd tillförd fosfor i foder</p> <p>No Till, främjar mykhorrizabildning</p> <p>Optimerar odlingarna ökar skördarna</p> <p>Paddex och mockning av hagar</p> <p>Plogfritt sen -92. odlat hampa</p> <p>Skyddzoner mot vattendrag</p> <p>Skyddzoner</p> <p>Socketbrukskalk (2 st)</p> <p>Strukturkalkat (6 st)</p> <p>Strukturkalkat c:a 200 ha</p> <p>Strukturkalkning (2 st)</p> <p>Strukturkalkning och fosfordammar</p> <p>Strukturkalkning samt slamspredning</p>

		<p>Tillfört kalk med fosfor</p> <p>Tillämpar Conservation Agriculture</p> <p>Täckdikning (4 st) Tänker på ytavrinningen och kantzoner/vattendrag. fånggrödor, reducerad jordbearbetning</p> <p>Vårplöjning</p>
<p><u>Minskat/avvecklat djurhållningen (25)</u></p> <p>Avvecklat djurproduktionen</p> <p>Dikor med endast grovfoderproduktion utan fosfortillförsel utifrån brukar inte ge fosforöverskott</p> <p>Efter 2015 har jag bara djur utomhus</p> <p>Grisproduktion har upphört</p> <p>Gått från mjölk till dikor</p> <p>Gödslar med mindre stallgödsel p.g.a. färre djur</p> <p>Har ej djur längre</p> <p>Har lagom med djur dvs betydligt mindre djur än vad kompensationsstödet optimalt medger</p> <p>Har minskat djurantalet drastiskt, så gödslar inte lika mycket</p> <p>Har övergått från mjölkprod. till köttprod.</p> <p>Inga djur längre</p> <p>Ingen djurhållning</p> <p>KRAV och slutat med mjölkkor har underskott på gödsel</p> <p>Minskad djurproduktion</p> <p>Minskat djurantal</p> <p>Minskat djurantal ändrat från mjölk till kött</p> <p>När vi hade greppa näringen var vi mjölkproducenter = mindre gödsel</p> <p>Slutat med djur</p> <p>Slutat med grisar</p> <p>Slutat med suggor</p> <p>Slutat med svinproduktion</p> <p>Sålt korna</p> <p>Upphört djurhållning</p> <p>Vi har idag inga kor eller andra djur och således köper vi inte in någon fosfor eller mineralgödsel</p> <p>Ändrad inriktning djurhållning</p>	<p><u>Använder enbart stallgödsel (22)</u></p> <p>Använda stallgödsel</p> <p>Använder bara egen stallgödsel</p> <p>Använder bara stallgödsel</p> <p>Använder enbart gödsel</p> <p>Använder min stallgödsel</p> <p>Bara egen gödsel</p> <p>Bara gårdens kretslopp</p> <p>Brist på stallgödsel</p> <p>Byter helm mot stallgödsel</p> <p>Enbart stallgödsel, extensiv odling</p> <p>Fosfor endast med stallgödsel</p> <p>Kycklinggödsel</p> <p>Med stallgödsel</p> <p>Naturgödsel (2 st)</p> <p>Nsr- gödsel+höns+kogödsel</p> <p>Självförsörjande, köper endast in halm (2 st)</p> <p>Tar en del av grannens kogödsel</p> <p>Tillför inget annat än de stallgödsel ger/allt jag odlar går går genom korna som stallgödsel ingen konstgöd</p> <p>Återanvänder gödseln själv</p> <p>Återför stallgödsel till brukad åker. Har för lite gödsel</p>	<p><u>Använder avloppsslam (15)</u></p> <p>Har anv. slamm</p> <p>Revac slam</p> <p>Revac slam</p> <p>Revaq</p> <p>Revaq-slam</p> <p>Rötslam (4 st)</p> <p>Slam (5 st)</p> <p>Slam gödslar</p>

<p>Odlar ekologiskt (9)</p> <p>Behövs inte, eko sedan 1968</p> <p>Blivit ekologisk</p> <p>Börjat med ekologisk växtodling</p> <p>Eko, köper ingen mineralgödsel</p> <p>Ekogödning</p> <p>Ekoodling, ingen tillförsel av fosfor utifrån</p> <p>Går ej ekologiskt</p> <p>Ställt om till eko</p> <p>Ökad ekoareal</p>	<p>Har låga fosforhalter i marken (3)</p> <p>Har generellt låga P-AL klasser</p> <p>Har låga fosfor värden behöver ökas</p> <p>Historiskt underskott och låga fosforhalter</p>	<p>Övrigt (21)</p> <p>Använder biogödsel</p> <p>Biogasanläggning på gården</p> <p>Biogödsel (3 st)</p> <p>Bytt till Eko Väx</p> <p>Ersatt en stor del av gödningen med Lyckeby organic</p> <p>Fruktsaft eko</p> <p>Grannen brukar marken utom bete för hästnäringen</p> <p>Har egentligen inget behov av mera fosfor än vad köper in idag för att kunna lyfta skördarna och detta märks på fosforkrävande grödor</p> <p>Korna äter 100% grovfoder från permanenta vallar</p> <p>Köper biofer</p> <p>Köper in rötresten</p> <p>Köpt fullgödsel</p> <p>Köttbenmjöl</p> <p>Odlar mer baljväxter/spannmål till helsäd o mindre vall</p> <p>Säljer grovfoder när det är möjligt</p> <p>Säljer vall</p> <p>Tillför näring</p> <p>Träda gynnar insekterna</p> <p>Ökad giva K, Mg, S och Ca till vall</p>
---	---	--

Fråga C2: Fick du några konkreta råd för att öka fosfortnyttjandet och minska fosforläckaget, i så fall vilka?, svarsalternativ Ja, annat nämligen...

Svaren på fråga C2 har kategoriserats i följande grupper:

- Allt var redan bra (11)
- Öka fosfortillförseln (10)
- Minska fosfortillförseln (9)
- Ändra spridningssätt/tidpunkter/strategier (5)
- Jordbearbetning (3)
- Övrigt (6)
- Ej relevant/slask (5)

Inom respektive grupp har vi sorterat svaren i bokstavsordning. I övrigt är de oredigerade.

<p>Allt var redan bra (11)</p> <p>allt var bra. Men om ringtryck på däckerna</p> <p>Det kan inte bli mycket bättre</p> <p>Det var bra som det var så rådgivaren</p> <p>Ej aktuellt, då det är balans</p> <p>Fortsätta som idag</p> <p>Har redan genomfört dem vi rådgivningen</p> <p>Ligger bra till</p> <p>Man tyckte att det var en bra balans med tanke på att det är en gård med animalieproduktion</p> <p>Nej fick inga råd då jag själv har prövat det mesta</p> <p>rätt bra som det var</p> <p>Varför ändra någon som bra</p>	<p>Öka fosfortillförseln (10)</p> <p>Få djur och måste hushålla</p> <p>Jag har för lite fosfor och kali</p> <p>Köp mer höngödsel vore lämpligt</p> <p>Köpa in växtnäring</p> <p>Köpa mer gödsel</p> <p>Som sagt har vi fosforbrist snarast</p> <p>Vi hade underskott. Ökade gödslingen</p> <p>Öka fosforgödslingen på mina klass 1 jordar</p> <p>Öka fosfortillförsel</p> <p>Ökad mängd fosfor</p>	<p>Minska fosfortillförseln (9)</p> <p>Bruka större areal</p> <p>Bättre foderutnyttjande</p> <p>Foder med mindre fosfor</p> <p>Mindre fosfor bör komma in till gården</p> <p>Minska tillförelsen</p> <p>Minskat antal djur på gården</p> <p>Snålgödsla med fosfor, bra utnyttjande som vi gör, kalium efter grödans behov</p> <p>Sälj höngödsel och köp in nötgödsel. Sälj grovfoder</p> <p>Ta bort allt fosfor i mineralfodret till mjölkorna</p>
<p>Ändra spridningssätt/tidpunkter/strategier (5)</p> <p>Fördelar stallgödsel över hela arealen i samband med växtföljd vilket gör att fälten närmast stallet ska bli mindre blå.</p> <p>Myllar ner mineralgödseln</p> <p>Råd, inte förrådsgödsla med fosfor</p> <p>Slangspridare</p> <p>Sprida i växande gröda</p>	<p>Jordbearbetning (3)</p> <p>Vårplöja</p> <p>Vårplöjning (2 st)</p>	<p>Övrigt (6)</p> <p>Fler saker än som ryms i denna rutan</p> <p>Lämna mera halm</p> <p>Man tog inte hänsyn till frigörelsen av fosfor som sker när man får igång mikrolivet i jorden</p> <p>Problem kan komma i den ekologiska växtodlingen. För lite n för mycket p</p> <p>Öka kvävetillförsel</p> <p>Öka mängden N</p>

Ej relevant/slask (5) Använder inte konstgödsel Bara hästgödsel Eko Kretslopp Köper ej fosfor		
---	--	--

Fråga D3: Har du minskat fosforgödslingen på fält i P-AL-klass IVB och V?, svarsalternativ Nej, av följande skäl...

Svaren på fråga D3 har kategoriserats i följande grupper:

- Har inte höga fosforklasser (216)
- Saknar underlag/förstår inte frågan (57)
- Ej aktuellt (28)
- Gödslar inget/lite (50)
- Gödslar efter grödans behov (34)
- Gödslar med stallgödsel (24)
- Av praktiska skäl (26)
- Odlar grödor som behöver fosfor (24)
- Övrigt (7)
- Ej relevant/slask (25)

Inom respektive grupp har vi sorterat svaren i bokstavsordning. I övrigt är de oredigerade.

<u>Har inte höga fosforklasser (216)</u>	<u>Saknar underlag/förstår inte frågan (57)</u>	<u>Ej aktuellt (28)</u>
All mark i klass I och II	2017 var första odlingsår	100 % Förgröningsareal
alla mina fält har underskott på fosfor	begriper inte frågan	används som bete
Bara enstaka prov på ett par fält	bevatning	Areal utan fruktträd ligger i ogödslad vall
bara enstaka punkter o dessa klasser	biofer	Bedriver ingen odling
Behöver inte minska fosforgödslingen snarare tvärtom	biomull	brukar ingen jord
behöver mer P då marken snittar klass I-II	Ej brukat marken Mer än två år. nyss köpt gården	Brukar inte själv
Brist (4 st)	Ej markkarterat	Driver ej jordbruk allt utarrenderat
Brist på fosfor	ej tagit hänsyn	Driver inget jordbruk
De klasserna finns ej	förstår ej	Ej aktuell (3 st)
Det är bara små delar av fältet som har dom klasserna	Förstår ej frågan	Ej använt
ej så hög klass	förstår inte frågan	Ej tillämpligt
eko=konstant brist	Förstår inte frågan. Är KRAV ansluten	grannen tar hand om stallgödseln
Ekologisk spannmålsodling utan tillförd gödsel kan ju bara ge underskott eller hur?	Gammal markkarta visar lågt fosfor på hela arealen och vi har börjat tillföra gödsel först 2017	Gården är delvis utarrenderad resten grönträda (2 st)
Enligt gammal markkarta var det låga p klasser nästan överall	Gjorde markarteringen hösten -17, så har inte vetat klasserna innan dess	Har arrendator
Finns ej	Går inte att styra	Inga fält utan våtmark
Finns inga	Har ingen aktuell markkarta	inget behov av att minska
Fosforbrist	Har ingen fosforstrategi	Jag brikar inte marken, en lantbrukare i trakten gör det
		Mest är julgranar och är fokus på vad de behöver

<p>fosfor är inte så hög förekommer ej IV eller V hade inga fält i de klasserna hade inga höga värden Har alltid haft låga fosforvärden Har bara klass 1-2 har brist på fosfor Har delvis markkartera o har inga så höga fosfornivåer HAR EJ Har ej de höga klasserna Har ej de klasserna (2 st) Har ej dessa Har ej dessa fosforklasser Har ej fält i denna kladd har ej fält i denna klass Har ej P-AL-klass IVB och V. Har ej så hög fosforklass Har ej så hög klass (2 st) Har ej så hög P-AL klass har ej så höga fosfor klasser har ej så höga P-AL tal har ej så höga värde har ej så höga värden har ej sådana fält (3 st) Har fosforbrist har för låg P-AL klass på alla fält Har för låga fosforhalt Har för låga värden Har för lågs fosfor värden har ing sådana fält Har inga (6 st) Har inga 1V ellerV Har inga fält (2 st) har inga fält i de klasserna har inga fält i denna klass Har inga fält i dessa klasser (6 st) Har inga fält i klass 4 och5 har inga fält med IV ellerv Har inga fält med IVB eller V Har inga fält med så hög klassning Har inga fält med så höga fosfor-klasser Har inga fält med4eller5 Har inga höga fosortal på den mark jag brukar har inga i dessa klasser</p>	<p>har ingen karta Har ingen koll på klasserna Har ingen markkarta (3 st) har ingen markkartering. Sprider stallgödsel. Har inte markkarterat sedan vi köpte gården för två år sedan, stallgödsel mindre där vi tror tidigare ägare gödsel mycket och säljer gödsel. Har inte riktigt koll på detta ingeAKTUELL MARKKARTERING Ingen aning om vadfrågan gäller Ingen klassning gjord Ingen markkarta, fördelar över arealen INGEN MARKKARTERING Ingen markkartern Ingen uppgift om det Kan ej klasserna/benämningar Kan ej klassningen Kväve Fosfor förhållandet i Biofer markkartering saknas Nyligen köpt marken nyligen startad osäker på klass Tror inte jag har så höga Vad är P-AL IVB V Vet ej om jag har sådana fält vet ej p klass vet ej vad förkortningarna betyde Vet ej vilken klass fälten har vet ej, arrenderar ut marken. Vet ej. Kan inte besvara frågan Vet inte (2 st) Vet inte om vi har några åkrar med sådana klasser vet inte vad detta är Vet inte vad klasserna betyde Vet inte vad ni menar vet inte vad ni pratar om Vet inte vad ni talar om Vet inte vilken klass jag har Vet inte vilken klass som finns på fälten</p>	<p>Skogsbruk Skötselavtal Säljer bort allt gödsel Utarrenderat (2 st) Vi sköter inte odlingsföljden Ängsmark som bara hålls öppen</p>
--	--	---

<p>Har inga sådana skiften</p> <p>Har inga såna jordar</p> <p>har ingen areal i 4-5</p> <p>har ingen jord i den klassen</p> <p>Har ingen mark i den klassen (2 st)</p> <p>Har ingen mark i dessa klasser</p> <p>Har ingen mark i god fosforstatus</p> <p>Har ingen mark med de fosforinnehållet</p> <p>Har ingen mark med dessa klasser</p> <p>har ingen mark med dessa värden</p> <p>Har ingen sådan areal</p> <p>har ingen sådan klass</p> <p>Har ingen sådan mark</p> <p>Har ingen sådan p klass</p> <p>har inget</p> <p>har inget fält i dessa klasser</p> <p>Har inget fält med sådana värden</p> <p>har inget i dessa klasser</p> <p>Har inte 4b till 5</p> <p>har inte de klasserna (4 st)</p> <p>Har inte denna klassning</p> <p>Har inte dessa klasser (2 st)</p> <p>har inte förmycke fosfor</p> <p>Har inte höga fosfortsl</p> <p>har inte i den klassen</p> <p>Har inte så hög fosfor klass</p> <p>Har inte så höga fosforklasser</p> <p>Har inte så höga fosfortal</p> <p>Har inte så höga klasser (3 st)</p> <p>Har inte så höga värden</p> <p>har inte så klass</p> <p>har klass II -III</p> <p>har låg klass på alla fält</p> <p>Har mycket lite i dom klasserna</p> <p>Har nyss startat. Majoritet av marken jag arrenderar har inte gödslats de senaste 40-50!åre</p> <p>Har tyvärr inte fält med den nivån</p> <p>har underskott (3 st)</p> <p>Har ytterst liten sådan areal</p> <p>inga fält i den klassen</p>		
--	--	--

<p>Inga fält i den klassningen inga fält i dessa klasser inga i de klasserna Inga så höga värden inga sådana fält inga såna fält Ingen areal i dessa klasser ingen areal i klasserna inget fält i dessa klasser inget fält med IV inte så stora givor Inte varit så högt jag behöver få upp P-klass jag har brist på fosfor jag har fosforbrist jag har inga fält med så hög fosforklass Jag har inga sådana fält jag har inga sådana jordar KLASS 1-3 klass II Klass IV och V är bara på vissa delar Ligger i lägre klass Ligger idag för lågt ligger inte i de klasserna Ligger på 2 i fosfor Ligger på lite minus ligger i klass 1 till klass 3 liten andel åker med höga värden liten del med hög p-klas Låg fosforklass låg klass låg p-al klass Låga fosforklasse Låga fosforvärden på marken Låga värden Lågt fosfor LÄGRE KLASSER</p>		
---	--	--

<p>Marken har varit ekologisk utan tillförsel av stallgödsel i mer än 30 år, mycket låga fosforklasser (1-2) samt högt pH vilket binder P i marken som inte blir tillgängligt för växten, därför gödslar jag extra med P i form av Map via fosforsken vid sådd</p> <p>mest klass 3</p> <p>Mina fält är kl III</p> <p>mindre ytor</p> <p>Mindre än 10% av arealen är i P-AL klass IVB</p> <p>Nej, har inte så höga klasse</p> <p>P- klass 3</p> <p>P är inget problem.</p> <p>Saknar denna klass (2 st)</p> <p>Saknar dessa fält</p> <p>saknar fält i klass v</p> <p>Saknar IVB och V</p> <p>saknar klass IVB och V</p> <p>Saknar sådana fält</p> <p>saknas (2 st)</p> <p>Samtliga skiften har fosforbrist sådana fält saknas</p> <p>utgör bara ca 2%</p> <p>vi har inga fält med höga P-AL värden</p> <p>Väldigt begränsad yta med så höga värden. Från svunna tider är i klass 3</p>		
<p><u>Gödselar inget/lite (50)</u></p> <p>Använder ej gödning</p> <p>Använder ej konstgödsel</p> <p>Använder ingen fosforgödning</p> <p>använder ingen växtnäring</p> <p>använder inte konstjödning</p> <p>brist på gödsel</p> <p>Ej gödselat</p> <p>Endast mindre mängd får- o hästgödsel på vall (2 st)</p> <p>Endast vall utan gödsling</p> <p>Extensiv vallodling</p> <p>Gödsel brist</p> <p>Gödsel inte</p> <p>gödsel aldrig</p> <p>Gödsel ej</p> <p>Gödsel inget (2 st)</p> <p>Gödsel inget på vissa fält</p> <p>Gödsel inte alls (2 st)</p> <p>gödsel sparsamt med stallgödsel</p>	<p><u>Gödselar efter grödans behov (34)</u></p> <p>analyser</p> <p>Anpassat efter grödorna</p> <p>Behov av gödsel för skördemängd</p> <p>behovsgödsel</p> <p>Både och pga gödselbrist</p> <p>Följer växtodlingsplan</p> <p>följer växtodlingsprogrammet och anpassar gödselmedlet</p> <p>Gödsel efter förväntad bortförsel</p> <p>gödsel efter förväntad skörd</p> <p>Gödsel efter vad grödan förbrukar</p> <p>Gödsel endast stallgödsel efter grödans behov</p> <p>Gödsel lagom antal djur per ha är lågt</p> <p>gödsel med hjälp av markkarteringen</p> <p>Gödsel ungefär vad grödan tar bort</p>	<p><u>Gödselar med stallgödsel (24)</u></p> <p>alltid stallgödsel</p> <p>använder enbart egen gödsel</p> <p>Använder bara stallgödsel (2 st)</p> <p>Använder bara stallgödseln som blir på gården</p> <p>Använder ingen annan gödsel än det som blir från ströbäddarna</p> <p>Egen fastgödsel.</p> <p>ej konstgödning</p> <p>Fördelar all stallgödsel lika över vallen + lite till spannmålen.</p> <p>Köper ingen fosfor.</p> <p>Gödsel bara med stallgödsel o urin</p> <p>Gödsel bara med stallgödsel</p> <p>Har mindre stallgödsel</p> <p>Jag har bara egen stallgödsel</p> <p>Lite stallgödsel (2 st)</p> <p>Mindre Mängd stallgödsel när vi gick från mjölk till kött</p>

<p>Gödslas ej gödslen räcker ej Har aldrig fosforgödslat mina marker har ej så mycket gödssel har för lite gödssel så jag försöker sprida över hela arealen har ingen gödssel Har inte gödslat något Har inte köpt fosfor sedan 1988 då jag var med Hir rådgivningen Har permanent vall (putsar) hr inte anv.gödsselmedel de senaste 17 åren ingen fosforgödssling sedan 1986 Ingen fosfortillförsel Ingen fosforgödssling (2 st) ingen gödssling alls (2 st) ingen tillförsel sker Jag gödslar inte alls Jag har inte gödslat på 15 år jag köper ingen fosfor Jag tillför fosfor endast genom stallgödssel som jag försöker fördela på hela arealen Köper ej köper ingen gödssel med fosfor lösdrift, mycke lite jödssel Odlar endast vall med mycket baljväxter, har ej gödslat denna alls permanenta gräsvallar Vi har ej haft djur på 30 år Vi har inga djur för tillfället. Slår av gräsvallen. vi har inte överdrivit mycket gödssel</p>	<p>gödslat efter behov Gösslar efter bördighet. Man vet var grödan trivs och där gösslar man mindre Har anpassat efter markarta sen år 1991 Har koll på fosforbalansen i mitt växtodlingsprogram Har växtodlingsrådgivare som räknar åt mig Jag beräknar gödssling efter P-AI-klass och gröda och anpassar alltid jag följer markkartan jag gödslar efter förväntad skörd. Kör bara handelsgödssel så det är ganska lätt att anpassa Lägger bara på så mycket grödan kräver Läser av på grödorna om behovet. Bättre än beräkningar! nötflyt ersatt svinflyt sprider min gödssel där det behövs Tillför den mängd som bortförs Underskott, gödslar efter markkarteringskartan Vi gödslar efter behov Vi ska börja göra det Vid låg skörd året innan har jag mindre fosfor året efter. Vi tår på markförrådet med ökade skördar enligt uträkning gjord på växtföljden, på en klass V jord för vi bort 153kgP i en 6 årig växtföljd årligt underhåll Ökad gödssling pga låg klass</p>	<p>natur gödssel självgödslat av djuren Sprider stallgödssel på vall Sprider stallgödsseln jämt över hela åkerarealen varje år Stallgödssel vi gödslar bara med stallgödssel vi gödslar endast med stallgödssel + kväve som enda konstgödse Vi gödslar med stall gödssel det blir aldrig övergödslat</p>
<p>Av praktiska skäl (26) Ekogödsseln är obalanserad Enstaka bitar krångligt med fler gödsselmedel fosfor följer med kvävet i de gödsselmedel jag använder för liten andel att köra särskilt För liten areal och för utspridd på olika fält i de P-AL klasserna För liten areal ta hänsyn till För små områden för att välja annan gödning Har så lite p-al 4 och 5 Jag har inget att styra givan med kan inte ha olika npk gödsselmedel till varje prov på markkarteringen</p>	<p>Odlar grödor som behöver fosfor (24) Behöver visst tillskott pga bortförd halm och ingen stallgödssel att tillföra Blev nekad slam där de va för höga världen så då kör ja på med extra fosfor där Borde snarare öka P-gödssling med mineralgödssel Hög skördenivå höga ph tal Höga PH värden kräver fosfor Höga pH, sockerbetor Högt pH Högt pH fastlägger fosfor</p>	<p>Övrigt (7) endast gått i min fars spår Endast mjölkornas åkermarkbeten har hög fosforklass. Troligen pga endast vallodling samt att dom gödslar själva dessa fält. Sprider bara gödssel i undantagsfall på dessa fält. Fördelar flytgödsseln på all tillgänglig areal. Gjort uppehåll men PK Gödsla igen Gröngödslar När jag tillåts vara med i greppa näring kanske jag svarar vill ha bra förråd</p>

<p>Kvävegödslingen styr. Kör samma på alla fält ligger så utspritt så svårt utan gps automatik (2 st) Lika gödslingsstrategi för all åker-mar Lägger en giva för att i första hand täcka kaliumbehovet till vall Mycket mark i förhållande till mängd gödsel Nej, behöver kväve gödsel och då följer fosfor med Ofta kvävebehovet som styr mängden. Har mindre än 10 % i klass 4-5 Problem med N i ekologisk odling samma gödning på alla fält samma gödselgiva skulle vilja flytta fosfor till klass 2 fält, men får inte efter som de fälten redan får 22 kg fosfor i snitt över 5 år så få klass IVb O V Varierande klassfördelning inom varje skifte Är för ogämt fördelat på fälten</p>	<p>Högt PH! Måste anpassa oss för tillgänglig växtnäring! jo, minskat men vi har höga pH värden vilket gör att jordens fosfor är trögt Kalkrika jordar öland Måste tillföra P för att inte sänka Stallgödseln räcker inte längre odlar fodermajs odlar köksväxter P är så hårt bundet i marken. Potatis kräver fosfor potatis på berörda fält potatisen behöver fosfor. 11.5.18 gödning har för mycket fosfor Skördevägen bortför det som tillförs. För högre skördar krävs ökade fosforgivor sockerbetor måste ha lättillgänglig fosforoavsett fosforklass på marken i praktiken förädsgödsling tidighet för potatis Vi tär på markförådet med ökade skördar enligt uträkning gjord på växtföljden, på en klass V jord för vi bort 153kgP i en 6 årig växtföljd Ökar skördarna</p>	
<p><u>Ej relevant/slask (25)</u> Bara vall eko (2 st) Eko odling Ekologisk. Använder bara stallgödsel+kalk Endast vall endast vall o bete Förra frågan. har ej tillgång till stallg Har ingen stallgödsel (4 st) Inga djur KRAV Kravcertifierad Köper mindre med k-gödsel odlar endast vall för slåtter bete och resten är träda se fråga 19 Se fråga 20 se fråga 21 se föregående fråga se tidigare svar Styrt kretslopp v 179 prov är över</p>		

Fråga F2: Kan du tänka dig att anlägga en/ytterligare en fosfordamm?, svarsalternativ Nej, av följande anledning...

Svaren på fråga F2 har kategoriserats i följande grupper:

- Arrenderar (43)
- Behövs inte/ej aktuellt (83)
- Geografiskt läge/tillgänglig mark saknas (47)
- Odlar bara vall (25)
- Avvecklar gården/ålder (29)
- Saknar kunskap (30)
- Behöver marken (14)
- Ekonomiska skäl (10)
- Får ej tillstånd (11)
- Har redan damm/våtmark (31)
- Inte bestämt mig än (14)
- Övrigt (14)
- Slask/ej relevant (14)

Inom respektive grupp har vi sorterat svaren i bokstavsordning. I övrigt är de oredigerade.

Arrenderar (43)	Behövs inte/ej aktuellt (83)	Geografiskt läge/tillgänglig mark saknas (47)
1 års arrenden	har redan uppnått den effekten	Avrinning sker mot en å som ändå översvämmar markerna där man skulle kunna göra en damm.
aktuell mark arrenderad	All areal i träda	Det är så dålig lutning här så därför tror jag att det inte är så lätt
all areal är arrenderad och dammar fungerar inte lokalt	all åkermark i beväxt träda	egendomen är helt plan
arrenderad mark	Alla utlopp från gården rinner genom diken i skogen där jag anser att alla överflödiga näringsämnen tas upp	ej lämpligt på min mark
arranderar all min åkermark	anledning finns ej	ej tillämplig
Arrederar marken och det närmar sig slutet	använder ingen fosfor på gården	Finns ingen sådan möjlighet
arrendator	b ehov föreligger ej	finns inget lämpligt ställe
Arrende	Behöver inte	finns inte utrymme för det
Arrende gård (2 st)	Behöver inte ha det	För liten areal
Arrende med kort avtal	behövs ej (3 st)	för liten egenareal
Arrendemark	Behövs inte (3 st)	För platt landskap/dåligt fall ger dålig kostnadseffekt däremot utrett och gör kalkfilterdiken istället
Arrenderad mark (3 st)	Behövs inte har inte problem med avrinning	för spridd arrondering
arrenderar	Brukar inte marken på ett sätt så det behövs (2 st)	
Arrenderar gården		
Arrenderar marken		

<p>arrenderat ut min gård avslutar arrende</p> <p>Det är en fråga för jordägarna enbart arrenderad mark, det får jordägaren göra i så fall för stor del arrenden</p> <p>HAR INTE JORDEN</p> <p>jag arrenderar marken och vill inte lägga ut för mycket pengar</p> <p>Jag arrenderar, Större ändringar ska förankras hos markägaren.</p> <p>Jag äger inte min gård o arr de två andra</p> <p>Jag är arrendator och måste först nå överenskommelse med markägaren</p> <p>kan ej gräva dammar på 16 arrende</p> <p>Kort arrendetid</p> <p>Marken är arrenderad. Det är markägaren som får bygga isf.</p> <p>Markägaren ej positiv</p> <p>Mestarrenderad mark</p> <p>Mycket arrenderad mark</p> <p>Många små utspridda arrenden</p> <p>Stor andel arrendemark</p> <p>Stor andel arrenderad mark</p> <p>säsongsarrende</p> <p>Vi arrenderar marken</p> <p>äger ej gården jag brukar</p> <p>äger ingen mark</p> <p>Äger inte någon mark, brukar genom arrende</p> <p>Är arrendator.</p>	<p> dessa räcker</p> <p>Det behövs inte (2 st)</p> <p>Det räcker så</p> <p>ej aktuellt</p> <p>Ej aktuellt i AC-län</p> <p>Ej behov</p> <p>finns för lite överskott</p> <p>Finns ingen anledning</p> <p>finns ingen anledning är eko har inget överskott</p> <p>Finns inget behov</p> <p>Finns inget behov just nu</p> <p>Finns inte något behov</p> <p>Fosforbrist</p> <p>fosforunderskott</p> <p>fungerar naturligt</p> <p>Grannen har dit allt mitt vatten rinner</p> <p>Grönträda</p> <p>går inte sade en rådgivare</p> <p>gödselar aldrig, har bara trädor</p> <p>Har betesmarker mot vattnet</p> <p>Har ej på det viset</p> <p>har ej överskott på fosfor</p> <p>har ingen erosion</p> <p>har ingen eursion</p> <p>har inte sett behovet</p> <p>har varit inne på det men mätningar visade väldigt låga fosforvärden i vattendragen så det ansågs inte göra någon nytta</p> <p>Hög skörd-liten förlust</p> <p>Inga erosion problem</p> <p>Ingen erosion tack vare direkt-sådd</p> <p>ingen odling förekommer</p> <p>Inget behov (7 st)</p> <p>Inget behov av</p> <p>inget fosforöverskott</p> <p>Jag driver ingen gård</p> <p>Jag har inget fosfor över skott hellre mycket under skott</p> <p>Jag har inget överskott</p>	<p>anlägga damm</p> <p>geografiskt</p> <p>har inte mycket dräneringar</p> <p>Har inte rätt höjd för damm</p> <p>Har inte tänkt på det och spontant ser jag ingen bra placering. Ska fundera dock.</p> <p>Har mina fält ganska utspritt så det blir komplicerat att leda dit dräneringsvattnet</p> <p>har svårt att se hur/ var den skulle anläggas på min gård</p> <p>Inga lämpliga platser</p> <p>ingen lämplig mark</p> <p>ingen lämplig plats (2 st)</p> <p>ingen plats att lägga den på.</p> <p>inte lämplig läge på marken</p> <p>Inte möjligt</p> <p>inte plats</p> <p>jag bor i kronobergs län , små svårbrukade åkrar</p> <p>Jag bor i värmland med marker som otroligt låga i fosfor och till viss del även kalium, jag tror de har begränsad betydelse här</p> <p>kräver rätt läge</p> <p>Mellanbygd i dalarna med det är tätt mellan gårdarna gör det mycket svårt.</p> <p>mina fält är så små och spridda</p> <p>minimalt problem i Södra Lapp-land</p> <p>många mkt små fält</p> <p>olämplig arrondering</p> <p>passar ej</p> <p>passar inte</p> <p>saknar lämplig plats</p> <p>Små odlingsåkrar i skogslandskap</p> <p>Små åkrar, endast vårplöjning, alltid bevuxet över vintern</p> <p>spridd ägar-/brukandebild. Behövs mycket samarbete och frågan är inte så aktuell i området.</p> <p>Svårt att lösa med rätt placering</p> <p>Svårt rent praktiskt pga nivå-skillnader</p>
---	---	---

	<p>Känner inget behov</p> <p>Min verksamhet saknar behov</p> <p>Onödigt</p> <p>Poppel eller gräs på all yta</p> <p>Projektörerna tar inte eller för lite hänsyn till att befintliga dräneringar ska fungera</p> <p>Ser ej behovet ännu</p> <p>Ser inget behov (2 st)</p> <p>Ser inte behovet på mina jordar stort underskott på p tillräckligt</p> <p>troligen inget behov</p> <p>Tror ej det behövs sen jag slutade med djur</p> <p>tror ej det är nödvändigt</p> <p>Tror inte det behövs (2 st)</p> <p>tror inte så stort behov</p> <p>Tror inte vår påverkan har nån betydelse när vi har stora mjölkbönder runtom som vräker ut sin gödsel efter att gräset har slutat att ta upp näring</p> <p>Träda</p> <p>tycker det är bättre att göra rätt vid odling dvs ha mycket bevuxen mark och restriktiv jordbearbetning</p> <p>Vi har inget överskott.</p> <p>Är redan uppfyllt</p>	<p>genomsläppliga jordar, går ej att Tror inte det går på min mark</p> <p>Utsridda fält</p> <p>Vi har inte förutsättningar för det</p>
<p><u>Odlar bara vall (25)</u></p> <p>Bara extensiv vall</p> <p>Bara gräsvall</p> <p>eko vallar</p> <p>Enbart bete/vall</p> <p>endast vall</p> <p>Har endast vallodling (2 st)</p> <p>jag har långliggande vallar</p> <p>jag odlar extensiv vall</p> <p>Jag odlar vall och träda</p> <p>Mest vall</p> <p>Mesta jorden i vall behövs inte</p> <p>Odlar 85 % vall</p> <p>odlar bara vall</p> <p>odlar enbart vall</p> <p>Odlar i huvudsak vall = lite eller inget läckage</p> <p>odlar mest vall (3 st)</p> <p>permanent vall</p> <p>Stor andel vall</p> <p>stor vallodling</p>	<p><u>Avvecklar gården/ålder (29)</u></p> <p>10st dikor slutar 2020</p> <p>ev. sluta med lantbruk</p> <p>har arrendator</p> <p>Har arrenderat ut</p> <p>Har matken utarrenderad (skötselavtal)</p> <p>Håller på att avveckla.</p> <p>Här avslutat djurhållning 2014 nötkreatur och 2015 får.</p> <p>Jag brukar inte själv</p> <p>jag är för gammal</p> <p>Just nu pågår generationsskifte på gården och min mormor 87 år bor kvar.</p> <p>Kommer att arrendera ut</p> <p>Kommer att avveckla</p> <p>Pensionär (2 st)</p> <p>Planerar sluta som bonde</p> <p>sista året jag driver gården</p> <p>Ska minska djurantalet</p> <p>Ska snart sluta som lantbrukare</p>	<p><u>Saknar kunskap (30)</u></p> <p>ej insatt</p> <p>För dåligt insatt</p> <p>För lite info</p> <p>Har aldrig hört talas om sådana dammar</p> <p>Har aldrig tänkt på saken</p> <p>Har aldrig tänkt tanken</p> <p>Har ej fördjupat mej i ämnet</p> <p>har ej tänkt på det</p> <p>Har för dålig koll på vad det ger iform av stöd och kostnader</p> <p>har inte funderat på saken</p> <p>Har inte satt mig in i vad detta skulle innebära, så kanske</p> <p>har inte uppdaterat mig i ämnet</p> <p>Hur vet jag om jag behöver det?</p> <p>Hur är företagsekonomi av denna insats? Lönsam?</p> <p>Jag vet inte.</p> <p>kan inget om våtdammar o fosfo</p>

<p>vall på hela gården vallodling (2 st)</p>	<p>ska sälja gården ska upphöra med jordbruket snart pensionär (2 st) Trappar ner på verksamheten, arrenderar ut en del Tror inte det behövs, min tid som lantbrukare är snart slut. Upphör med lantbruket utarrenderat (2 st) Åldern talar sitt tydliga språk. ÅR 81 År skall aveckla Gården</p>	<p>Okunnig om vinsten av det på vår gård Osäkerhet om regelverk och framtida finansiering. till vad? Vad händer med fosfor sen, det är ju inte som en gödselbrunn, som töms varför Varför erosion ? vet ej om det behövs vet ej vad det innebär Vet för lite Vet för lite om detta vet förlite Vet inte om det behövs. vill gärna läsa på mer innan svar Visste ej att det fanns nått sånt</p>
<p>Behöver marken (14) anser det oetisk att omvandla livsmedelsproduktiv mark till vatten behöver all mark Behöver odla all areal bra åkermark är en brist vara Det blev en alldeles för stor för att det var intressant jag skulle samla in för hela byn Får då större påverkan av ett framtida vattenskyddsområde Genererar skyddszoner. Har ej mark att avsätta utan att det påverkar produktionen jag behöver all min mark för foder liten gård, extensivt brukande Min areal kommer att minska Redan projekterat - tar för stor areal i anspråk Risk att omkringliggande mark blir strandskyddsområde. Jordbruksverkets förbud mot utsättning av viltfågel begränsar möjligheten att finansiera snlågandet av våtmarker. slöseri med god odlingsmark</p>	<p>Ekonomiska skäl (10) Det brukar bli så mycket skötsel- krav kring detta Det är svårt att driva företag och samtidigt bidragsoptimera mm Dyrt. Kostnaden för marken större än nyttan med dammen för mig Ersättning är för låg Ersättningen täcker inte eget arbete utan göder mest konsulter och entreprenörer. En bonde med egen grävmaskin kan exempelvis inte få betalt däremot den som har aktiebolog får inte stöd för eget arbete Försökt få hjälp men finns ej pengar till detta nej vi har sedan tidigare o på eget initiativ 5 dammar som vi nu inte kan få ersättning för ens restaurering USELT . Vi ligger i framkant och det kostar. Borde vara tvärtom! Tid och ekonomi vi kan anlägga damm på 25-50ha kommunen vill och vill att vi ska hålla med mark och alla kostna- der. det går naturligtvis inte om spridningsarealen minskar med 50 ha och markpriset är 250tkr.</p>	<p>Får ej tillstånd (11) fick inte för Länsstyrelsen, kan finnas fornninnen (2 st) Får ej utsätta fågel, fisk Får inte för länsstyrelsen, har försökt Har fått stöd beviljat och projek- tering påbörjad men Karlstad kommun säger än så länge nej. Det utreder ev påverkan på en vattentäckt Har sökt men fick avslag Lst har vägrat att ge tillstånd Länsstyrelsen tyckte att avrin- ningsområdet är för litet länsstyrelsen är inte samarbets- villig. Jag har försökt att anlägga en damm Länstyrelsen tycker inte tveksam till länsstyrelsens agerand</p>

Har redan damm/våtmark (31)	Inte bestämt mig än (14)	Övrigt (14)
<p>anlagt våtmark</p> <p>De dammar som anlagts har varit betingade av olika byggprojekt och några nya är inte planerade</p> <p>Det finns en damm hos grannen.</p> <p>Det finns redan fosfordammar nedströms i drän systemet</p> <p>finns en del naturliga våtmarker</p> <p>Finns våtmark intill den mesta åkermarken</p> <p>har 4 märkegravar på mina åkrar</p> <p>Har anlagt en våtmark om 2 ha som avvattnar ca 120 ha. Det har tagit 2,5 år från ansökan. Ännu ej slutbetalad. Orimlig handläggningstid!</p> <p>Har en stor våtmark so fångar mycket av dräneringsvatnet</p> <p>har ett flertal märkegravar</p> <p>Har jag inte vatten på fler ställen kanske?</p> <p>Har naturliga dammar</p> <p>Har radan 5 och har ingen naturlig plats för fler</p> <p>har redan anlagt våtmarker</p> <p>Har redan en</p> <p>har redan en fosforfälla</p> <p>Har tillräckligt med våtmarker</p> <p>har tillräckligt många</p> <p>Har våtmark</p> <p>I Ljurabäck projekteras just nu en damm som ska fånga upp näringsämnen från bl.a. min gård. Norrk. kommun ansvarar.</p> <p>Jag har 2 dammar redan</p> <p>jag har bra täckning av de damma som finns</p> <p>Ligger en bredvid mig</p> <p>merparten av allt dräneringsvatten går genom en våtmark</p> <p>mesta av mit dreningvatten rinner ut i våtmak med fosforfälla</p> <p>Naturlig fosfordamm</p> <p>samlar upp drän. vattnet i bevattningsdamm</p> <p>Stora våtmarker i avrinningsområden fixar det</p> <p>Var mycket våtmark överallt</p> <p>vi har många våtmarker</p> <p>Våtmarken fungerar redan</p>	<p>det passar inte för närvarande men man skall inte säga aldrig</p> <p>Det skall vara riktigt genomtänkt längs hela vattendragen och inte lite varstans bara för det finns pengar att söka</p> <p>Då måste alla i dikesföretaget vara med på det</p> <p>ej bestämt ännu</p> <p>Har inte tagit ställning (2 st)</p> <p>Hinner inte nu, kanske i framtiden</p> <p>Inte i nuläge</p> <p>Inte just nu, men om vi startar upp med jordbearbetning</p> <p>kan tänka mig tillsammans med grannar i vårt vattenföretag</p> <p>Om jag hade fått tillgång till rådgivning kanske jag övervägt det.</p> <p>Risk med att det blir strandskydd runt och äganderätten urholkas än mer. Skulle kunna tänka mig, men otroligt rädd för inskränkningar i äganderätten. Vill man göra något för miljön eller tex plantera en allé så blir det automatiskt skyddade och jag kan inte ådra på det sen</p> <p>Ser behov har ej någon täckdikning på min gård</p> <p>Vill isåfall ha behovet konstaterat att det behövs först</p>	<p>Den vi har är så dåligt byggt. Får stopp i däneringen av den. Har krånglat med de i 15 år.</p> <p>Grannen har en och den drar fruktansvärt mycket gäss!</p> <p>Haft rådgivning och gjort rekommendationerna, grannarna 2 har:kommer göra dammar</p> <p>Har funderingar kring tvåstegsdike</p> <p>ingen brunträda</p> <p>inte "släppa" änder</p> <p>Jag gör det för min egen skull ,inte för EU:s skull</p> <p>jag vill inte ha vattenspegel vi åkrarna för att behöva ha skyddsavstånd vid kemisk bekämpning</p> <p>Kag lämnar hellre obearbetat på hösten</p> <p>Min mark ligger ppå Natura 2000 område</p> <p>Skapart dålig miljö genom att det drar mygg samt förfular landskapet.</p> <p>STämmer inte kulturhistoriskt med anlagd damm</p> <p>Vi höstplöjer aldrig. Vansinnig åtgärd</p> <p>Viltskador gäss, svanar</p>

<p><u>Slask/ej relevant (14)</u></p> <p>Bara nej eko ekologisk produktion Gödslar ej gödslar endast det växten tar upp Gödslar inte markerna gödslar inte med konstgödsel gödslar så lite med stallgödsel Gödslar så lite= 20kg/har Har bara fast gödsel.. HAR INGEN Inga djur Ingen konstgödsel här vi kommer att köra ned biokol</p>		
---	--	--

Fråga G4: Har du planer på att strukturkalka?, svarsalternativ Nej, av annan anledning...

Svaren på fråga G4 har kategoriserats i följande grupper:

- Har redan kalkat/kalkar regelbundet (42)
- Ej blivit av/osäker på effekten (38)
- Arrenderar marken (15)
- Avvecklar gården/ålder (53)
- Saknar kunskap (79)
- Ekonomiska skäl (41)
- KRAV/ej tillåtet i ekologisk odling (113)
- Inget behov/ej aktuellt (239)
- Ej lämplig jord (lerjord saknas) (32)
- Övrigt (22)
- Slask/ej relevant (7)

Inom respektive grupp har vi sorterat svaren i bokstavsordning. I övrigt är de oredigerade.

<u>Har redan kalkat/kalkar regelbundet (42)</u>	<u>Ej blivit av/osäker på effekten (38)</u>	<u>Arrenderar marken (15)</u>
all areal är strukturkalkad allt är strukturkalkat använder 18 ton i ströet till korna per år.ca bara allmän kalkning Det är gjort tidigare år har gjort det Har gjort tillräckligt har kalkat Har kalkat allt för tre veckor sedan Har kalkat de som behövs för närvarande har nyligen kalkat. Har redan gjort Har redan kalkat Har redan strukturkalkat marken med störst behov Har strukturkalkat där det fanns behov Har strukturkalkat mindre del av arealen vid ett tidigare tillfälle. Stödet är intressant. ska fundera på det.	Ej blivit av EJ FUNDERAT PÅ DE, Eventuellt för få försök som påvisar effekten Har ej avsedd effekt har ej bestämt mig har inte blivit av (4 st) Har inte funderat på det har inte planerat detta Har inte prioriterat det ännu har inte tänkt på det Har provat tidigt tveksam Inga planer ännu...men kanske kan bli! inte funderat på det inte för närvarande inte haft tid inte hunnit med Inte i nuläget Inte nu men det behövs inte planerat	1 års arrenden Arrende Arrendeavtalen är för korta och jag får ingen ersättning för kalkningen om arrendet upphör Arrendegård sista skördeår 2018 arrendemark arrendemark får inte tillräklig lång arrendetid på behövande mark Arrenderad mark arrenderar Arrendet går snart ut avslutar arrende de fält som kunde vara aktuella är arrenderade, med lite osäkerhet i hur lång tid arrendet kan vara kvar Kort arrende Nytt arrende osäkra arreden Osäkra arrenden

<p>Jag bredsprider kalk vart 4 år vid vallbrott ca 5ton/ha</p> <p>Jag har redan kalkat där lerhalten är högst</p> <p>jag har redan strukturkalkat all lämplig mark på min fastighet.</p> <p>jag har struktur kalkat det som behövs</p> <p>Jag har Strukturkalkat den areal som jag bedömer som lämplig</p> <p>jag kalkar nästan varje år</p> <p>Jag underhålls kalkar</p> <p>Kalkade för 2 år sedan</p> <p>kalkar för ph värde,behövs ej för struktur</p> <p>kalkar kontinuerligt och övriga fält har god struktur</p> <p>kalkar på traditionellt sätt</p> <p>Kalkar på vanligt sätt</p> <p>Kalkar sockerbrukskalk enligt plan och markkartering</p> <p>Kalkar Vanligt (2 st)</p> <p>Kalkar varje år en del</p> <p>kalkar vid behov, kollar PH</p> <p>kalkar ändå</p> <p>Kalkat 2018 med vanlig kalk</p> <p>kalkat ett par gånger för länge sedan men märkte ingen skillnad</p> <p>Kalkat nyligen.</p> <p>Kör ut sockerbrukskalk en gång i växtföljden</p> <p>redan kalkat</p> <p>Vi har kalkat för att höja PH ej för strukturen</p> <p>vi kalkar regelbundet efter markkartering vi har väldigt mycket sten i åkranarna så där struktur ändå tror jag</p> <p>vi skall sprida snäckskal</p>	<p>inte planerat ännu</p> <p>inte tänkt på</p> <p>inte tänkt på det (2 st)</p> <p>inte än skulle kanske behövas</p> <p>Ja om vi ser ett behov. Bidrag är givetvis välkommet i så fall.</p> <p>Ja, kanske</p> <p>jag har inte funderat på detta</p> <p>kanske</p> <p>Kanske i framtiden</p> <p>Landbygdsprog. är inte tänkt för driftige jordbrukare</p> <p>Någon påtaglig förändring har ej påvisats!</p> <p>Prioritering bland annat</p> <p>Tveksamma effekter om inte allt blir perfekt</p> <p>är mot denna åtgärd, passar den verkligen i Halland och är det inte bättre att odla rätt grödor</p>	
<p>Avvecklar gården/ålder (53)</p> <p>65+</p> <p>73 år gammal, ska sluta</p> <p>Avveckling pågår</p> <p>Avveckling</p> <p>Börjar avveckla.</p> <p>Drar ner på verksamhet</p> <p>fv.sluta</p> <p>går i säljar tankar</p> <p>Går snart i pension</p> <p>Gården ska säljas</p> <p>Gården under försäljning</p>	<p>Saknar kunskap (79)</p> <p>Aldrig hört talas om</p> <p>Behövere göra ny kartering först, men ser ingen nedgång i avkastning för tillfället</p> <p>ej insatt i frågan</p> <p>har ej tänkt på det</p> <p>Har för lite kunskap</p> <p>Har ingen kännedom om det</p> <p>Har inte satt mig in i struktur-kalkning</p> <p>Har inte tagit jordprov</p> <p>inte vetat om att det finns stöd att sök</p>	<p>Ekonomiska skäl (41)</p> <p>Andra åtgärder behöver prioriteras</p> <p>Bättre effekt att lägga pengarna på dränering</p> <p>det fattas pengar ännu</p> <p>Det går ej att stödet i vår län</p> <p>Det kostar för mycket</p> <p>Dom enda som tjänar på stödet är Nordkalk som fördubblade priset på strukturkalk när bidraget kom dyrt (2 st)</p> <p>Dålig ekonomi på det</p> <p>ej hunnit o haft ekonomi</p>

<p>Har trappat ned verksamheten. HåHåll på att avveckla håller på och lägger ner jag har bara några år till pension kvar och ingen fortsätter. jag kör sista året nu Jag skall snart sluta som lantbrukare jag slutar snart jag är 74 år jag är för gammal (2 st) jordbruket kommer upphöra 2021 därför inga fler åtgärder Kolla ålder lägger ned driften lägger snart av när jag slutar kommer ingen att bruka jorden pensionering pensionär pga ålder planerat ägarbyte sista år sista året som lantbrukare ska sluta med jordbruket ska sluta om något år ska snart avveckla företaget ska snart sluta ska sälja gården skall lägga av skall sluta i december skall snart sluta slutar 2020 slutar snart (2 st) slutar som lantbrukare (2 st) snart pensionär (2 st) snart upphöra med verksamheten Upphör m lantbruket Ålder ålder 75+ åldersskäl är pensionär</p>	<p>Jag har inte kompetensen Jag känner inte till strukturkalkning. jag känner inte till. Jag skall Markkartera i År Jag vet inte om det behövs Jag vet inte vad det betyder Jag vet inte. Jag vet inte. Har inte tänkt på det. Behöver göra en ny markkartering först Jag är inte så insatt i frågan Jag är något osäker vad begreppet strukturkalka innebär, jag kalkar min mark var 5 år(ca) men strukturkalkning behövs väl ej då det inte är lerjordar Kan inte tillräckligt Mer rådgivning Måste först göra en markkartering Måste skaffa mer kunskap om strukturkalkning innan, behöver jag eller inte Ny i jobbat, kommer inom 3 år nystartad sedan 1-år okunnighet okunskap Osäker markkarende Osäker nytta med åtgärden Osäker om nytta/lönsamhet Osäkert resultat Ska kartera först. undersökning ej gjord Vet ej vad srukturkalkning betyder vad är det? vad är strukturkalka Varför? Vet ej (20 st) Vet ej om det behövs Vet ej om det är nödvändigt Vet ej om detta vet ej vad det är vet inte (4 st) Vet inte om det behövs (2 st) vet inte vad det innebär (2 st) Vet inte vad det innebär ännu men något jag kommer undersöka Vet nog inte riktigt vad det är.</p>	<p>ekonomiskt Fick inte kalka med billig kalk utan var tvungen köpa dyr kalk Finns inte ekonomi för det. Får sällan stöd i Östergötland För dyrt för dyrt även med löva stöd för dyrt, kalkar som vanligt För dyrt, kostnadsökningar har ätit upp stödet och gjort kalkning dyrare än innan För krångligt & kass effekt. Jag har inte fått stöden utbetalade heller. Bedrövtligt. För lågt mjölkpris. Annat som går före För olönsamt och osäkert resultat. Går ej att få stöd i västra Östergötland Har haft gården så kort tid så planering för detta har ej skett Har inte fullgoda ingångsvärde för att se effekten av insatt kapital. har inte haft råd har inte råd högt pris inga pengar (2 st) inga stöd pengar finns jag lägger pengarna på dränering Jag tycker att det är för dyrt och jag vet inte om det gör så stor nytta som det sägs kostar pengar kostnad Kostnad och mycket varierande jordarter kostnaden Känns tveksamt med nyttan. Nyttan äts upp av kostnaden Stöden har drivit upp strukturkalkkostnaden så det är mer ekonomiskt att kalka med vanlig kalk Tid och ekonomi Tveksam företagsekonomi Vi hade en perfekt produkt i Köping för detta ändamål, LOVA pengarna gjorde att Nordkalk höjde priset mer än LOVA-stödet, värdelöst! Vi kan tyvärr inte få lovastöd i vårt område</p>
--	--	--

	<p>Vill markkartera först för att se behovet</p> <p>visste inget om detta</p> <p>visste inte möjlighet till stöd</p> <p>Visste inte va det var</p> <p>visste ju inte om</p> <p>Är inte insatt i effekten för mina marker</p> <p>Är inte insatt men är det bra så varför inte</p> <p>Är nytillträdd och vill få bättre koll på jordarna först</p>	
<p><u>KRAV/Ej tillåtet i ekologisk odling (113)</u></p> <p>Begränsas när man är med i Krav</p> <p>Den gips som är tillåten på kravmark är inte ok. Men om riktig strukturkalk skulle tillåtas skulle vi definitivt kalka</p> <p>Det finns ingen strukturkalk som är godkänd till ekologisk odling</p> <p>Det fins ingen kak som är kravgodkänd</p> <p>Det får man inte om man är KRAV certifierad</p> <p>Det är inte tillåtet enligt KRAV</p> <p>det är tyvärr inte tillåtet i ekologisk odling!</p> <p>Driver ekologiskt</p> <p>eftersom jag odlar ekologiskt så får jag inte strukturkalka för EU</p> <p>ej godkänt av KRAV</p> <p>ej godkänt eko</p> <p>ej godkänt för eko</p> <p>ej godkänt i eko</p> <p>Ej godkänt i eko produktion</p> <p>ej godkänt i kravproduktio</p> <p>ej kravgodkänt</p> <p>Ej lämpligt pga ekoodling</p> <p>Ej tillåtet av krav, returkalk vill jag inte ha och dessutom är kalkhalten redan hög i jorden</p> <p>ej tillåtet i eko. (2 st)</p> <p>Ej tillåtet i ekologisk odling (2 st)</p> <p>ej tillåtet i KRAV</p> <p>Ej tillåtet i kravodling</p> <p>Ej tillåtet i Kravs regelsystem</p> <p>Ej tillåtet på eko-mark</p> <p>Ej tillåtet, Krav</p> <p>eko (4 st)</p> <p>eko odling</p>	<p><u>Inget behov/ej aktuellt (239)</u></p> <p>100% förgröningsareal</p> <p>70 % vallodling, grön träda</p> <p>90% av marken ligger vid ph 6 och uppåt så får ingen följd effekt samt att jag har mest lätta jordar</p> <p>Annan sköter jordbruket</p> <p>anser att det inte behövs då jag har bra ph värde och underhållskalkar kontinuerligt</p> <p>Anser det inte nödvändigt</p> <p>ansser inte att det behövs</p> <p>Arrenderar ut marken (2 st)</p> <p>arrenderat ut</p> <p>bara beten och träda</p> <p>Bara nej</p> <p>bedriver inte sådan produktion</p> <p>behov saknas och har eko prod</p> <p>Behov?</p> <p>Behövs ej (2 st)</p> <p>Behövs ej på gotland</p> <p>Behövs inte</p> <p>behövs inte just nu, jämvikt råder</p> <p>Behövs inte kalkas på Gotlandsjordar. Finns gott om kalk i jorden.</p> <p>behövs inte på Gotland</p> <p>Bete</p> <p>Bor på Gotland (10 st)</p> <p>Bor på Gotland har inhet behov ph över sju på all mark</p> <p>Bor på Gotland och med våran kalkstensgrund finns ingen anledning att kalka</p> <p>Bor på kalkstensön</p> <p>bor på Öland (2 st)</p> <p>bor på Öland högt PH</p> <p>bra ph</p> <p>bra ph överlag</p>	<p><u>Ej lämplig jord (lerjord saknas) (32)</u></p> <p>ej lerjord</p> <p>Ej lämplig jord</p> <p>Fel jordart</p> <p>för låg lerhalt</p> <p>för låg lerhalt</p> <p>För varierande jordart</p> <p>grus och stenjordar</p> <p>Har endast sandjord</p> <p>har för låg lerhalt för att det skall ge något</p> <p>har för låg lerhalt ingen nytta</p> <p>har inga lerjordar</p> <p>Har ingen styv lera</p> <p>Har ingen styv lera</p> <p>HAR INTE JORDEN</p> <p>Har inte lerjordar</p> <p>har inte några lerjordar</p> <p>Inga lerjordar</p> <p>Jag har för lätt jord för strukturkalkning (2 st)</p> <p>Jag strukturkalkar inte sandjordar</p> <p>låga lertal</p> <p>Lätta jordar</p> <p>Lättjord</p> <p>lättjordar</p> <p>Mo/mjälajordar</p> <p>nej med 80% har vår jord blomjords karaktär</p> <p>Passar ej våra jordar.</p> <p>passar inte min jord</p> <p>Sandjord</p> <p>Skall en ast göras på tyngre lerjordar. Finns ej!</p> <p>varför struktur kalka enkelkornsjordar</p> <p>vi har för låg lerhalt för stödet</p>

Eko odling medger ej. Eko ökar p läckage	Bra PH-värden	
EKO reglerna	brukar extensivt	
Eko tillåter inte detta. Kan inte Jordbruksverket påverka KRAV	Brukar inte jorden på det viset	
Eko, vet ej om jag får	delvis utarrenderad	
EKO-gård	det behövs inte	
ekojordbruk?	det ger inget	
ekologisk (2 st)	det ligger inte i planen nu	
Ekologisk odling (2 st)	Detta överlåter jag till min gräs-mattsarrendator	
Ekologisk produktion	Driver inget jordbruk	
ekologiskt lantbruk	Driver inte den verksamhet att det behövs	
ekoodlare-behövs ej	Driver jordbruk i lågfart	
ekoodling (2 st)	ej aktuellt (2 st)	
ekoodling får inte strukturkalka	enbart vall/träda	
Ekoodling skapar ett bra Ph	endast bete	
Finns det bra strukturkalk som är Krav godkänd?	Endast extensiv vall och träda	
Funkar det med eko?	Endast gammal vall	
Funkar inte ekologiskt gips har för kort verkningstid	Energiskog o vall	
Får ej enligt krav	Extensiv vall på hela gården	
Får ej på ekomark	extensivt	
Får inte då gården drivs ekologiskt	Fastigheten såld	
Får inte för vi har Krav odling!	Finns ej behov.	
får inte som eko	Finns inget behov (2 st)	
Får inte struktur kalka inom kravs regelverk	Finns inte behov	
Får inte är ekologisk	för höga PH värden mark	
Får inte, KRAV odlar, så jävla du regel	för lite mark	
Får inte.	Gjorde det på 90-talet, har varit ekologisk sen 1990, ser på mark-karteingen att värdena inte pekar på nåt behov nu	
Får tyvärr inte i ekoodling	Gotland (4 st)	
För eko finns inget bra	Gotland (ph ca. 7	
Godkänt av krav?	Gotland behövs inte	
Går ej i KRAV	Gotland har kalkberggrund	
Går inte ihop med KRAV regler	Gotland kalkberggrund	
Går inte ihop med krav.	gotland är kalk	
Går ju inte på ekocertifierad produktion om jag fattat rätt	grannen som sköter marken får avgöra det	
har eko produktion	gräsvallen sköter sig naturligt	
har ekologisk odling ej tillåtet	Grönträda	
Har KRAV	Går över till extensiva dikor	
Har KRAV odling	Gården ligger på Gotland (2 st)	
Ingen bra metod för ekologisk produktion	Gäller ej i Dalarna	
Inte godkänt av KRAV	Gödslar inte särskilt mycket och har bra ph	
Inte tillåtet enligt KRAV	Halvpassiv verksamhet	
inte tillåtet i ekologiskodling	Har arrendator	
	har arrenderat ut marken	

<p>Inte tillåtet i ekoodling och Södermanland ger inte stöd till gips</p> <p>inte tillåtet på eko</p> <p>Jag har fattat för att det ej är tillåtet i ekologisk odling</p> <p>Jag tror inte jag får göra det för KRAV</p> <p>kan jag göradet som eko odlare?</p> <p>KRAV</p> <p>krav</p> <p>KRAV ansluten produktion</p> <p>KRAV Gård</p> <p>Krav gård</p> <p>KRAV TILLÅTER INTE DET</p> <p>Kravansluten</p> <p>Kravodlare</p> <p>Kravproducent</p> <p>kravregel om kalk</p> <p>Kravregler sätter tyvärr stop, skulle gärna göra det.</p> <p>Kravs regelverk</p> <p>Nej inte godkänt enl. KRAV</p> <p>Nej inte så länge jag har ekologisk odling</p> <p>Nej jag får inte på grund av reglerna för ekoodling. TYVÄRR! När får Jordbruksverkets Regelenehet ändan ur vagnen och EU med på tåget?</p> <p>när man är krav eko klara växterna sig bra utan kalka. men om man skall mata på med gift konstgödsel mm så kalka på ni!</p> <p>Odlar eko</p> <p>odlar eko, får ej</p> <p>Skulle gärna strukturkalka men får inte för kravs regler.</p> <p>Som ekologisk får man inte strukturkalka?</p> <p>Strukturkalk är ej godkänt i ekologisk odling.</p> <p>Svårt med KRAV</p> <p>Tror inte de är godskänt av krav. om jag minns rätt. kan ha fel</p> <p>Tyvärr är strukturkalken inte godkänd för KRAV längre. ÄNDRA på det!</p> <p>Var eklologisk när det vara aktuellt</p> <p>Vet inte men tror inte det är tillåtet inom ekoodling</p> <p>Vi får inte eftersom vi är KRAV</p>	<p>Har bra markstruktur</p> <p>Har bra ph-värden</p> <p>Har ca 8 i pH</p> <p>har ej bedömt att det behövs</p> <p>Har en god struktur på mina jordar tack vare plogfri odling sedan 1988</p> <p>Har ett högt pH</p> <p>Har höga PH värde</p> <p>Har höga Ph-värden</p> <p>Har högt ph (2 st)</p> <p>Har ingen aktiv odling</p> <p>har inget behov av kalk höga ph-värden</p> <p>har inget behov av kalkning</p> <p>Har inget behov just nu</p> <p>har inte behöva</p> <p>Har inte dessa problem med jordstrukturen</p> <p>har inte sett behovet</p> <p>Har inte sett mer behov av det för tillfället.</p> <p>Har inte så mycket behov av det på Öland där jag bor</p> <p>Har kalkrika jordar</p> <p>Har lagt ner har inga djur</p> <p>Har mest grus och sten i marken så det lär inte behövas</p> <p>Har mkt bra vxtföljd samt låg markpackning , strukturen är bra</p> <p>har PH värde kring 8 behöver motsatt effekt</p> <p>har PH värden över 7</p> <p>har pH över 7,5, ej lerjordar</p> <p>har rätt lätt jord i rätt pH</p> <p>Har tagit jordprover som var bra</p> <p>har upptill ph7</p> <p>Har över 7 i pH</p> <p>Hela gården ligger i träda!</p> <p>hs konsult ansåg inte att det behövdes</p> <p>Hög kalkhalt i marken</p> <p>höga naturliga kalkvärden</p> <p>höga ph värden</p> <p>HÖGA VÄRDEN</p> <p>Högt pH (2 st)</p> <p>Högt ph i jorden</p> <p>ingen aktiv växtodling</p> <p>ingen odling</p>	
---	--	--

<p>Vi har ekologisk produktion och då får vi inte strukturkalk</p> <p>Är Eko</p> <p>Är krav ansluten (3 st)</p>	<p>Inger jag vet om att jag behöver. Har bete & vall.</p> <p>inget behov (5 st)</p> <p>Inget behov för nu.</p> <p>inget behov nu</p> <p>INGET BEHOV PÅ GOTLAND</p> <p>inget behov, vi kalkar för pH inte aktuellt</p> <p>Inte aktuellt i detta området</p> <p>inte intresserad (2 st)</p> <p>Inte med den extensiva produktion vi har</p> <p>Jag anser inte det behövs för jag har direktsått sedan 2012.</p> <p>Jag bor på Gotland (3 st)</p> <p>jag brukar inte själv</p> <p>Jag har bbar vall</p> <p>Jag har gått över till plöjefritt och bedömer att det inte behövs. Har inte plöjt på 15 år och ser att bl.a. mullhalten i ytan ökar. Känns som att jorden mår bättre!</p> <p>Jag har högt ph så det är inte aktuellt just nu</p> <p>Jag har jordbruksmarken utarrenderad</p> <p>Jag kör med små maskiner och har inga problem</p> <p>Jag ph över8,1</p> <p>Jag vill inte gröpa ur berget för att göra kalkstens grus.</p> <p>julgranar vill ha lägre pH än åkergrödor</p> <p>kalkrik mark</p> <p>kan ej söka där jag bor</p> <p>känner inte behovet</p> <p>Lantbrikaren som sköter marken hanterar allt detta</p> <p>låg prod</p> <p>långliggande vallar</p> <p>lägsta ph på min gård är 6,8</p> <p>marken används endast som bete</p> <p>Marken har legat i träda</p> <p>marken är utarrenderad</p> <p>med ph mellan6,5-8 känns det inte viktigt</p> <p>Mina marker ä kalkrika</p>	
---	---	--

	<p>Mycket bra struktur på mina jordar, jag är extremt noga med att undvika skadlig jordpackning, tillåter inga maskiner med hjultryck över 4 ton och absolut inga maskiner som går på gummi-band.</p> <p>mycket högt ph naturligt</p> <p>Mycket vall</p> <p>många små skiften under 1 ha</p> <p>Naturligt hög kalkhalt i jorden</p> <p>Nej bor på Gotland</p> <p>Nej bra ph och fin struktur</p> <p>Nej har mycket högt PH-värde</p> <p>Normalt höga ph värden på våra jordar</p> <p>odlar bara vall (3 st)</p> <p>Odlar inget (2 st)</p> <p>Odlar mest vall</p> <p>Odlar väldigt lite</p> <p>OK pH</p> <p>passar ej för vår våtmark</p> <p>Permanet vall</p> <p>PH 7</p> <p>Ph 7,2</p> <p>PH 7,5- 8,3</p> <p>Ph 7.5-8.5</p> <p>Ph 8</p> <p>PH värdet är högt</p> <p>PH värdet är lagom just nu</p> <p>pH är ok på fastmarksjord. Svårt att kalka upp muljorden.</p> <p>På Gotland är det höga pH värden som det är, att kalka tillför inget</p> <p>På väg att minska arealen</p> <p>ser ingen anledning</p> <p>ser inte behovet då jag har mycket vall</p> <p>ska arenndera ut</p> <p>skall arendera ut marken</p> <p>Skogsbruk</p> <p>Skogsplantering aktuell</p> <p>sköter ej odlingen</p> <p>säsongsarrende</p> <p>troligtvis onödigt</p> <p>Tror ej det behövs (odlar enbart vall)</p> <p>Tror inte det behövs för tillfället</p> <p>Tror inte det är någon idé.</p> <p>Tror inte det är nödvändigt</p>	
--	--	--

	<p>Tror inte om det behövs.</p> <p>Trädar all mark</p> <p>upplever inte ngt stort behov</p> <p>Ut arenderade</p> <p>Utarrenderat (3 st)</p> <p>Utarrensning fr o med 2018</p> <p>Vallodling (3 st)</p> <p>Vansinne på Gotland, pH >8 överallt</p> <p>Varijerar jordaran med vall</p> <p>vi bedriver endast småskalig vallproduktion</p> <p>vi har höga pH värden och låga K/Mg värden</p> <p>vi har mycket högt pH runt 8,0</p> <p>Vi har så kalkrik jord ändå</p> <p>vill inte (2 st)</p> <p>Vår mark ligger sedan 1985 i grönträda</p> <p>Växtodlingen ligger i träda, grannars ungdjur betar</p> <p>Åkrarna används bara som bete och gödslas inte</p> <p>Äger för liten egen areal</p> <p>Äger ingen mark</p> <p>Är bevuxen med gräs</p> <p>Är inte intreserad</p> <p>Öland har redan kalkrik jord</p>	
<p>Övrigt (22)</p> <p>Använder kalkrik gödsel</p> <p>Funderar på vanlig kalkning i ställer</p> <p>för bökigt att söka</p> <p>För långsam och byråkratisk handläggning</p> <p>För mig gäller det bara att hålla markerna öppna för framtida odling</p> <p>För mycke gris</p> <p>För mycket byråkrati, för svårt, för mycket jobb att komma igenom myndigheternas regler</p> <p>Ger skorv på potatisen</p> <p>med No Till löser markbiologin ev strukturproblem</p> <p>Många krav</p> <p>problem att hinna med</p> <p>Sannolikt viktigare att successivt åtgärda bristande dräneringar.</p> <p>svårt att bruka in kalken</p> <p>Tiden för spridning är svår oftast fuktigt</p>	<p>Slask/ej relevant (7)</p> <p>avstår att motivera</p> <p>inga själ</p> <p>jnm,</p> <p>se ovan</p> <p>se tidigare fråga</p> <p>Som tidigare förklaring</p> <p>Som tidigare skrivits.</p>	

<p>Tror det är lönlöst att söka Täckdikning ska ske först Verkar favorisera enstaka bönder och krångligt Verkar krångligt Verkar krångligt när det bara är föreningar som kan söka vildsvin Är i uppstart och kapitalet behö- ver arbeta på andra områden. ökande PH-värde</p>		
--	--	--

Fråga I1: Har du gjort något som ökar fosforutnyttjandet i foder till grisar?, svarsalternativ Ja annat, nämligen...

Svaren på fråga I1 har kategoriserats i följande grupper:

- Fermentering (1)
- Förbättrat foderutnyttjandet på annat sätt (1)
- Nej (1)

Inom respektive grupp har vi sorterat svaren i bokstavsordning. I övrigt är de oredigerade.

Fermentering (1)	Förbättrat foderutnyttjandet på annat sätt (1)	Nej (1)
Fermentering	Rätt foder till rätt gris	15 grisar har ingen betydelse

Fråga I2: Har du gjort något som ökar fosforutnyttjandet i foder till höns eller slaktkycklingar?, svarsalternativ Ja annat, nämligen...

Svaren på fråga I2 har kategoriserats i följande grupper:

- Tillsatt fytas (1)
- Förbättrat foderutnyttjandet på annat sätt (1)
- Nej (3)

Inom respektive grupp har vi sorterat svaren i bokstavsordning. I övrigt är de oredigerade.

Tillsatt fytas (1)	Förbättrat foderutnyttjandet på annat sätt (1)	Nej (3)
Flytas	Förbättrat foderutnyttjande, management	100 höns saknar betydelse eko ej tillåtet Lämnar all gödsel till förmedling

Fråga I3, Har du gjort något som ökar fosforutnyttjandet i mjölkornas foder?, svarsalternativ Ja annat, nämligen...

Svaren på fråga I3 har kategoriserats i följande grupper:

- Minskat kraftfodergivorna (1)
- Förbättrat foderutnyttjandet på annat sätt (1)
- Nej (2)

Inom respektive grupp har vi sorterat svaren i bokstavsordning. I övrigt är de oredigerade.

<u>Minskat kraftfodergivorna (1)</u>	<u>Förbättrat foderutnyttjandet på annat sätt (1)</u>	<u>Nej (2)</u>
minskat kraftfodergivorna	Foderrådgivning	Här så liten gödselmängd till den areal så det är ej nått problem Jag optimerar för lönsamhet i mjölkproduktionen!

Jordbruksverket
551 82 Jönköping
Tfn 036-15 50 00 (vx)
E-post: jordbruksverket@jordbruksverket.se
www.jordbruksverket.se

Europeiska jordbruksfonden
för landsbygdsutveckling. Europa
investerar i landsbygdsområden